ସ୍ୱାଧୀନତା ଓ ତା'ପରେ—

ଗାଂଧୀଜୀ

ଅନୁବାଦ ଓ ସଜ୍ଜା

ଶ୍ରୀ ଚିତ୍ତରଞ୍ଜନ ଦାସ

ଓଡ଼ିଆ ପ୍ରକାଶନୀ, ଭୁବନେଶ୍ୱର-୧୦, ଓଡ଼ିଶା

ସ୍ୱାଧୀନତା ଓ ତା'ପରେ—

ଗାଂଧୀଜୀ

ପ୍ରାପ୍ତି, ଶ୍ରୀଗଣ୍ଡିଆ
କୋଷ୍ଠାପଡ଼ା, ଓଡ଼ିଶା.
ବହି ନଂ. ୩୮୦.

ଅନୁବାଦ ଓ ସଜ୍ଜା

ସ୍ୱାଧୀନତା ଓ ତା'ପରେ—
ଗାଂଧୀଜୀ

ଅନୁବାଦ ଓ ସଜ୍ଜା

ଶ୍ରୀ ଚିତ୍ତରଞ୍ଜନ ଦାସ

ପ୍ରଥମ ପ୍ରକାଶ - ୧୯୪୯
ଓଡ଼ିଶା ବୁକ୍ ଏମ୍ପୋରିୟମ୍

ଦ୍ୱିତୀୟ ପ୍ରକାଶ - ୨୦୦୩
ପଥିକ ପ୍ରକାଶନୀ
ଜିଜିପି କଲୋନୀ, ରସୁଲଗଡ଼,
ଭୁବନେଶ୍ୱର-୭୫୧୦୧୦, ଓଡ଼ିଶା

ଅକ୍ଷର ସଜ୍ଜା :
ଗୁଡ୍ଡୁ ଡି.ଟି.ପି. ଆର୍ଟ, ଚନ୍ଦ୍ରଶେଖରପୁର,
ଭୁବନେଶ୍ୱର- ୧୬

ମୁଦ୍ରଣ :
ଶୋଭନ ପ୍ରେସ୍, ଆଚାର୍ଯ୍ୟ ବିହାର,
ଭୁବନେଶ୍ୱର

ବୋର୍ଡ ବନ୍ଧେଇ : ଟ ୩୦.୦୦
ସାଧା ବନ୍ଧେଇ : ଟ ୨୫.୦୦

ISBN 81-88034-08-8

ପ୍ରକାଶକୀୟ

"ସ୍ୱାଧୀନତା ଓ ତା'ପରେ"– ବହିଟି ଗାନ୍ଧୀଜୀଙ୍କର ବିଚାର ଓ ଚିନ୍ତାବଳୀ ସଂବଳିତ କେତୋଟି କ୍ଷୁଦ୍ର ନିବନ୍ଧର ଏକ ସଂକଳନ। ସନ୍ନିବେଶିତ ଲେଖାଗୁଡ଼ିକର ପ୍ରାସଙ୍ଗିକତା କେତେକାଂଶରେ ତତ୍‌କାଳୀନ ହେଲେ ବି ସେସବୁର ସାର୍ବକାଳିନତା ଅନସ୍ୱୀକାର୍ଯ୍ୟ। ମୁଖ୍ୟତଃ 'ହରିଜନ'ରେ ପ୍ରକାଶିତ ଆଲୋଡ଼ନକାରୀ ଏହି ଲେଖାଗୁଡ଼ିକର ଅନୁଶୀଳନ ଆଜି ବି ଆବଶ୍ୟକ। ସ୍ୱାଧୀନତା ପ୍ରାପ୍ତିର ପୂର୍ବ ଓ ପର ସମୟରେ ଭାରତକୁ ନେଇ ଗାନ୍ଧୀଜୀ ଯେଉଁ ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖୁଥିଲେ ତାଙ୍କର ସେ ସ୍ୱପ୍ନ ତଥାପି ଅଧୁରା ଏବଂ ତାହାର ବାସ୍ତବାୟନ ତଥାପି ବିଡ଼ମ୍ବିତ ହୋଇ ରହିଛି। ଭାରତବର୍ଷ ରାଜନୈତିକ ସ୍ୱାଧୀନତା ପାଇଛି ସତ, ମାତ୍ର ସାମାଜିକ, ଅର୍ଥନୈତିକ ଓ ନୈତିକ ସ୍ୱାଧୀନତା ପୂର୍ଣ୍ଣତଃ ଏବେ ବି ଆସିବାକୁ ବାକି। ଗାନ୍ଧୀଜୀଙ୍କ କଳ୍ପିତ ରାମରାଜ୍ୟ ଆଜି ନାନା କାରଣରୁ ସୁଦୂର ପରାହତ।

ଯେଉଁମାନେ ଦେଶ ଓ ଏ ଦେଶରେ ବାସ କରୁଥିବା ସାଧାରଣ ମଣିଷମାନଙ୍କ ବିଷୟରେ ଭାବୁଛନ୍ତି ଏଇ ବହିଟି ସେମାନଙ୍କୁ ଅବଶ୍ୟ କିଛି ପ୍ରେରଣା ଓ ଆଲୋକ ଯୋଗାଇବ। ବାପୁଜୀଙ୍କର ବହୁମୂଲ୍ୟ ବିଚାରଗୁଡ଼ିକୁ ସଜାଇ ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାରେ ପରଷି ଦେଇଛନ୍ତି ସ୍ୱାଧୀନତା ଆନ୍ଦୋଳନ ସହ ନିବିଡ଼ ଭାବେ ଜଡ଼ିତ ମହାନ ସଂଗ୍ରାମୀ ତଥା ସାହିତ୍ୟସାଧକ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଚିତ୍ତରଂଜନ ଦାସ। ଅନୂଦିତ ଲେଖାମାନଙ୍କର ଏଇ ସଂକଳନଟି ପ୍ରଥମେ ଓଡ଼ିଶା ବୁକ୍ ଏମ୍ପୋରିୟମ୍ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଥିଲା। ସଂକଳକଙ୍କର ଅନୁମତି କ୍ରମେ ଏହା ଏବେ "ପଥିକ ପ୍ରକାଶନୀ" ଦ୍ୱାରା ଦ୍ୱିତୀୟଥର ପାଇଁ ପ୍ରକାଶ ପାଉଛି। ଏଇ ଅକୁଣ୍ଠ ସହଯୋଗ ଓ ସହୃଦୟତା ପାଇଁ ଚିତ୍ତଭାଇଙ୍କ ପାଖରେ ପ୍ରକାଶକ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଅନୁଗୃହୀତ।

-ପ୍ରକାଶକ-

ସୂଚୀପତ୍ର

୧.	ସ୍ୱାଧୀନତା	୧
୨.	ସ୍ୱାଧୀନତା	୨
୩.	ସତ୍ୟ ଓ ଅହିଂସାକୁ ଡୁବାଇ ଦିଅ ନାହିଁ	୫
୪.	ସ୍ୱଦେଶୀ	୮
୫.	ରାମରାଜ୍ୟ ଓ ଅହିଂସା	୯
୬.	ଜାତୀୟ ପତାକା	୧୨
୭.	ଜୀଅନ୍ତା ସମାଧି	୧୫
୮.	ଭାରତର ଲାଟ	୧୬
୯.	ଠିକ୍ ନା ଭୁଲ ?	୧୮
୧୦.	ହତାଶ ହୋଇ ନାହିଁ	୨୧
୧୧.	ଅହିଂସା, ଖଦୀ କୁଆଡ଼େ ଗଲା ?	୨୩
୧୨.	ବିଲାତକୁ ନକଲ କରିବା ନାହିଁ ତ ?	୨୫
୧୩.	ଆମେରିକାରୁ ସାନ୍ତ୍ୱନା	୨୮
୧୪.	ହତାଶ ହୁଅନ୍ତୁ ନାହିଁ	୨୯
୧୫.	ପ୍ରଦେଶର ଲାଟ କିଏ ହେବ ?	୩୩
୧୬.	ସମୂହ ଉପବାସ-ଯଜ୍ଞ	୩୫
୧୭.	ସେଦିନ ପ୍ରାର୍ଥନା ସଭାରେ-	୪୦
୧୮.	କଂଗ୍ରେସର କାୟାପାଲଟ	୪୭
୧୯.	ତାଙ୍କର ଶେଷ ଦଲିଲ	୪୯
୨୦.	ପ୍ରାର୍ଥନା ସଭାର ସୂକ୍ତିରୁ	୫୨

ସ୍ୱାଧୀନତା ଓ ତା'ପରେ—

୧–ସ୍ୱାଧୀନତା

ହରିଜନ, ତା୫।୫।୪୬

ସ୍ୱାଧୀନତା କହିଲେ ମୁଁ ଠିକ୍ କଣ ବୁଝୁଚି, ତାହା ପରିଷ୍କାର କରି ଲେଖିବାକୁ ବନ୍ଧୁମାନେ ମୋତେ ବାରବାର କହିଲେଣି। ଦ୍ୱିରୁକ୍ତି ଦୋଷରେ ମୋତେ କରାଗଲେ ଦୋଷୀ ମଧ୍ୟ ମୁଁ କହିବି ଯେ, ମୋର ସ୍ୱାଧୀନତାର ସ୍ୱପ୍ନ ଉପରେ ରାମରାଜ୍ୟର ଛବି ଖେଳୁଚି। ଏଇ ମର୍ତ୍ତ୍ୟ ଜଗତରେ ସେତେବେଳେ ଭଗବାନଙ୍କର ରାଜ୍ୟ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହେବ। ସ୍ୱର୍ଗରେ ଭଗବାନ କିପରି ରାଜ୍ୟ ତିଆରି କରିଚନ୍ତି, ସେ ବିଷୟରେ ମୋର କୌଣସି ଧାରଣା ନାହିଁ। ଏତେ ଦୂରକୁ ମୁଁ ବା ଆଖି ପକାଇବି କାହିଁକି ? ଏଇ ଜୀବନକୁ ସୁଗମ ଓ ସୁଖଦ କରିପାରିଲେ ପର ଜୀବନ ନିଶ୍ଚୟ ସୁଗମ ଓ ସୁଖଦ ହୋଇପାରିବ।

ସ୍ଥୂଳଭାବରେ କହିଲେ, ସ୍ୱାଧୀନତାର ତିନୋଟି ଭାଗ ଅଛି; ରାଜନୈତିକ, ଅର୍ଥନୈତିକ ଓ ନୈତିକ।

ଏ ଦେଶରୁ ବ୍ରିଟିଶ୍ ବାହିନୀର ଶାସନ ସମୂଳେ ଅପସରି ଯିବ, ଏଇଟି ହେଉଚି ରାଜନୈତିକ ସ୍ୱାଧୀନତା।

ବିଲାତୀ ପୁଞ୍ଜିପତିମାନେ ହୁଅନ୍ତୁ ବା ସେମାନଙ୍କର ପାଳି ଧରିବାବାଲା ଦେଶୀ ଭାରତୀୟ ମହାଜନ ହୁଅନ୍ତୁ, ସେମାନଙ୍କଠାରୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ମୁକ୍ତିଲାଭ କରିବା ହେଉଚି ଅର୍ଥନୈତିକ ସ୍ୱାଧୀନତା। ଦେଶର ବଡ଼ବଡ଼ିଆଙ୍କ ସାଙ୍ଗକୁ ଅଣସରିଆଙ୍କର ବି ଏଥିରେ ସମାନ ସ୍ଥାନ ଓ ଅଧିକାର ରହିବ। ଦେଶର ପୁଞ୍ଜିପତିମାନେ ସେମାନଙ୍କର ପୁଞ୍ଜି ଓ ଶିଳ୍ପକୌଶଳକୁ ଦେଶର ଦୀନାତିଦୀନର କଲ୍ୟାଣରେ ଲଗାଇ ପାରିଲେ ହିଁ ଏହା ସମ୍ଭବ ହୋଇପାରିବ।

ଅସ୍ତ୍ରଶସ୍ତ୍ର ରଖି ଦେଶରକ୍ଷା କରିବାର ଧନ୍ଦାରୁ ମୁକ୍ତି ପାଇବା ହେଉଚି ନୈତିକ ସ୍ୱାଧୀନତା। ଗୋରା ସୈନ୍ୟ ବାହାରି ଯାଇ ତାଙ୍କ ଯାଗାରେ କଳା ସୈନ୍ୟଙ୍କର ଛାଉଣି ବସୁ, ମୋର ରାମରାଜ୍ୟରେ ଏପରି କଳ୍ପନା ମୁଁ କରିନାହିଁ। ଜାତୀୟ ସୈନ୍ୟବାହିନୀ ରହି ଦେଶ ଶାସନ କଲେ ମଧ୍ୟ ଦେଶ ନୈତିକ ସ୍ୱାଧୀନତା ପାଇଚି ବୋଲି ମୁଁ କହିପାରିବି ନାହିଁ ଏବଂ ଏପରି ଅବସ୍ଥାରେ ଦେଶର ତଥାକଥିତ ଦୁର୍ବଳ ନାଗରିକ ତା'ର ପୂର୍ଣ୍ଣ ନୈତିକ ବିକାଶ ଲାଭ କରିପାରିବ ନାହିଁ।

X X X X X

ଯଦି ମନ୍ତ୍ରୀପରିଷଦର ଉଦ୍ୟମ ସଫଳ ହୁଏ ଏବଂ ଭାରତ ସ୍ୱାଧୀନତା ପାଏ, ତେବେ ହିଂସା ଓ ଅହିଂସା, ଏଇ ଦୁଇଟାରୁ ଗୋଟାଏ ପଥ ଦେଶକୁ ବାଛି ନେବାକୁ ପଡ଼ିବ। ନିଜକୁ ଏକ ନିକୃଷ୍ଟ ସାମରିକ ଶକ୍ତି ହିସାବରେ ଗଢ଼ିବାର ପ୍ରୟାସ କରି ସେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଜଗତର ନୈରାଶ୍ୟ ଆଗରେ କାଲ ପରି ବଞ୍ଚି ରହିବ ନା ନିଜର ଅହିଂସା ନୀତିକୁ ଆହୁରି ଶୁଦ୍ଧ ଭାବରେ ବଜାୟ ରଖି ଶ୍ୱାସରୁଦ୍ଧ ବିଦୀର୍ଣ୍ଣ ଜଗତପାଇଁ ମୁକ୍ତି ଆଣିବାକୁ ସେ ନିଜର ମହାର୍ଘ ସ୍ୱାଧୀନତାକୁ ସ୍ୱାଧୀନଭାବେ ଉପଯୋଗ କରି ଜଗତରେ ପ୍ରଥମ ଆଦର୍ଶ ଦେଖାଇବ ?

୦୦୦

୨—ସ୍ୱାଧୀନତା

ହରିଜନ, ତା୨୨।୭।୪୬

ପ୍ରଶ୍ନ:— 'ଅସଲ ଆପଦ' ଶୀର୍ଷକ ଏକ ପ୍ରବନ୍ଧରେ ଜୁଲାଇ ପନ୍ଦର ତାରିଖର ହରିଜନରେ ଆପଣ ଲେଖିଚନ୍ତି ଯେ, ସାଧାରଣତଃ ଅନେକ କଂଗ୍ରେସବାଲା ସେମାନେ ଚାହୁଁଥିବା ସ୍ୱାଧୀନତାର ପ୍ରକୃତ ଅର୍ଥ ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ। ସ୍ୱାଧୀନ ଭାରତ କହିଲେ ଆପଣ ଯାହା ବୁଝନ୍ତି, ସେ ବିଷୟରେ ସେମାନେ ବୁଝିବା ଭଳି କିଛି ଲେଖିପାରିବେ କି ?

ଉତ୍ତର:— ବାରବାର ସ୍ୱାଧୀନତା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ମୋର ବ୍ୟାଖ୍ୟା ମୁଁ ଦେଇ ନାହିଁ ବୋଲି ମୁଁ ଜାଣେନା। ତଥାପି ଆଉ ଥରେ ଏଠି ସେଇ ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ଦେଉଚି।

ଭାରତର ସ୍ୱାଧୀନତା ସମଗ୍ର ଦେଶକୁ ମୁକ୍ତ କରିବ— ବିଭିନ୍ନ ପ୍ରଦେଶ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ କରଦ ରାଜ୍ୟ ଓ ଇଂରେଜଙ୍କର ଅନୁଗ୍ରହରେ ରହିଥିବା ଫରାସୀ ବା ପର୍ତ୍ତୁଗୀଜ ଅଧିକୃତ ଭାରତ ମଧ୍ୟ ତଦ୍ୱାରା ସ୍ୱାଧୀନତା ଲାଭ କରିବ। କେବଳ ଶାସକମାନଙ୍କର ନୁହେଁ, ଲୋକ ସାଧାରଣଙ୍କର ସ୍ୱାଧୀନତା ହେଉଚି ଅସଲ ସ୍ୱାଧୀନତା। ଆଜି ଯେଉଁମାନେ ଶାସନଚକ ତଳେ ଚାପି ହୋଇପଡ଼ିଚନ୍ତି, ସ୍ୱାଧୀନତା ଆସିଲେ ସେଇମାନଙ୍କୁ ନିର୍ଭର କରି ଦେଶର ଶାସନ ଚଳିବ। ଶାସକ ଦେଶର ସେବକ ହୋଇ ରହିବ, ସେ କେବଳ ଜନଗଣର ଇଚ୍ଛା ପୂରଣ କରିବ।

ଦେଶର ତଳଆଡୁ ଆମ ସ୍ୱାଧୀନତାର ପାହାଚ ବସିବ। ପ୍ରତ୍ୟେକ ଗାଁରେ ପଞ୍ଚାୟତ ଗଢ଼ାହୋଇ ତାକୁ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଶାସନ କ୍ଷମତା ଦିଆଯିବ। ପ୍ରତ୍ୟେକ ଗାଁ ଆପଣା ଗୋଡ଼ରେ ଠିଆହୋଇ ଶିଖିବେ; ଏପରି କି ଦରକାର ପଡ଼ିଲେ କେବଳ ନିଜର ତାକତ ରେ ସାରା ପୃଥିବୀର ଆକ୍ରମଣ ବିରୁଦ୍ଧରେ ନିଜକୁ ରକ୍ଷା କରିବାକୁ ବାହାରି ପଡ଼ିବେ। ଯେ କୌଣସି ବାହାର ଆକ୍ରମଣ ସଙ୍ଗେ ସାହସର ସହିତ ଲଢ଼ି ପ୍ରାଣବଳି

ଦେବାର ଦୀକ୍ଷା ଏ ଦେଶର ପ୍ରତ୍ୟେକ ଗାଁକୁ ଶିଖାଇବାକୁ ହେବ। ପ୍ରତ୍ୟେକ ଲୋକକୁ କେନ୍ଦ୍ର କରି ଶାସନର ଯାବତୀୟ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଗଢ଼ା ହେବ। ତା'ଦ୍ୱାରା ଅବଶ୍ୟ ମୁଁ କହୁ ନାହିଁ ଯେ, ବାହାର ଜଗତ ବା ଅଡ଼ିଶା ପଡ଼ିଶାରୁ କୌଣସି ପ୍ରକାରର ସାହାଯ୍ୟ ନ ନେଇ ଗାଁଗୁଡ଼ିକ ଏକଶିଙ୍ଗିଆ ହୋଇ ରହିବେ। ସ୍ୱାଧୀନ ଭାବରେ ପରସ୍ପର ପରସ୍ପରର ସାହାଯ୍ୟ ନେବାରେ ମୋର କୌଣସି ଆପତ୍ତି ନାହିଁ। ସୁଖଶାନ୍ତିରେ ବଞ୍ଚି ରହିବା ପାଇଁ ନିଜର କଣ ଦରକାର, ସର୍ବୋପରି ସମାନ ପରିଶ୍ରମ କରି ସମାଜର ଅନ୍ୟମାନେ ଯାହା ପାଇପାରୁ ନାହାନ୍ତି, ମୋର ମଧ୍ୟ ସେ ଭୋଗ ଦରକାର ନାହିଁ। ଏଇ କଥା ଯେଉଁ ସମାଜର ପ୍ରତ୍ୟେକ ଲୋକ ବୁଝିପାରିଚି, ସେଇ ସମାଜକୁ ମୁଁ ସବୁଠାରୁ ସଭ୍ୟ ବୋଲି କହିବି।

ସତ୍ୟ ଓ ଅହିଂସା ଏଇ ସମାଜର ଆଧାର ହୋଇ ରହିବ। ଏଥିଲାଗି ଅଜ ଓ ଅଖିଳ ଜ୍ଞାନୀ ଭଗବାନଙ୍କଠାରେ ଅଟଳ ବିଶ୍ୱାସ ରଖିବାକୁ ହେବ। ଭଗବାନହିଁ ସଂସାରରେ ସମସ୍ତ ଶକ୍ତିର ଆତଯାତ କରାଉଚନ୍ତି। ସୃଷ୍ଟି ପ୍ରଳୟ ହୋଇଗଲେ ମଧ୍ୟ ଭଗବାନ ଅମର ହୋଇ ରହିଥିବେ। ଏଇ ଜୀବନ୍ତ ଆଲୋକ ସ୍ୱରୂପ ଭଗବାନଙ୍କୁ ବାଦ୍‌ଦେଇ ମୁଁ ମୋର ନିଜ ଜୀବନର କଳ୍ପନା ବି କରିପାରୁ ନାହିଁ।

ଅସଂଖ୍ୟ ଗାଁର ସମଷ୍ଟିରେ ଯେଉଁ ଶାସନ ବ୍ୟବସ୍ଥା ବସିବ, ସେଥିରେ ଅଧିକରୁଁ ଅଧିକ ପ୍ରଶସ୍ତ ପରିସର ରହିବ ସିନା; କିନ୍ତୁ ଏହାର ଗଠନ ଶରୀରରେ କୌଣସି ଉଚ୍ଚନୀଚ ଭେଦ ନ ଥିବ। ଗୋଟାଏ ଦେଉଳିଆ ପଥରଗଦା ପରି ଶାସନର ଚୂଳ ମୂଳସ୍ତର ଉପରେ ବୋଝ ହୋଇ ରହିବ ନାହିଁ। ଗାଁର ଉନ୍ନତି ପାଇଁ ସର୍ବସ୍ୱ ତ୍ୟାଗ କରିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଥିବା ବ୍ୟକ୍ତି ଶାସନର କେନ୍ଦ୍ରପରି ହୋଇ ରହିବ। ଦେଶର ଶାସନ କହିଲେ କେବଳ ଏଇ ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କର ସମଷ୍ଟିକୁ ବୁଝାଇବ। ଆପଣା ଆପଣା ଭିତରେ କୌଣସି ସଂଘାତ ନ ଆଣି ଏହି ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ଦେଶର ନମ୍ରସେବକ ହୋଇ ରହିବେ ଓ ସେମାନଙ୍କୁ ମୂଳକେନ୍ଦ୍ର କରି ବିସ୍ତାର କରିଥିବା ଶାସନର ପ୍ରଶସ୍ତ ପରିସର ଭିତରେ ନିଜର ବିକାଶ ସାଧନରେ ତତ୍ପର ହେବେ।

ତେଣୁ ଦେଶର ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ଶାସନଚକ୍ର ଛୋଟ ଶାସନ-ଚକ୍ରଗୁଡ଼ିକୁ ଚିପି ମାରି ପକାଇବ ନାହିଁ, ବରଂ ସେମାନଙ୍କୁ ଅଧିକ ଶକ୍ତିଶାଳୀ କରିବ ଓ ସେମାନଙ୍କଠାରୁ ନିଜର ଶକ୍ତି ଆହରଣ କରିବ। ସମସ୍ତେ କହିବେ ମୁଁ ଖାଲି ସ୍ୱପ୍ନରେ ଭାସୁଚି। ମୋ କଥାରେ କଡ଼ାଏ ମୂଲ୍ୟ ନାହିଁ ବୋଲି ହୁଏତ ସେମାନେ ହସି ଉଡ଼ାଇ ଦେବେ। ଜ୍ୟାମିତି ଜାଣିଥିବା ସବୁ ଲୋକ କହି ପାରିବେ ଯେ, ଇଉକ୍ଲିଡ଼ଙ୍କର ବିନ୍ଦୁ କେବଳ ଏକ ସୂକ୍ଷ୍ମ କଳ୍ପନା ମାତ୍ର; ତଥାପି ତା'ର ଯଥାର୍ଥ ମୂଲ୍ୟ ଚିରକାଳ ସମସ୍ତେ ସ୍ୱୀକାର କରି ଆସିଚନ୍ତି। ମଣିଷ ଜୀବନ ଲାଗି ମୁଁ ମଧ୍ୟ ସେଇଭଳି ଗୋଟିଏ ଛବି ମୋ ମନ ଭିତରେ ଆଙ୍କିଚି। ସେଥିରେ ପୂର୍ଣ୍ଣଭାବରେ ଉପନୀତ ହୋଇ ନ ପାରିଲେ ହେଁ ଭାରତ ଏହି

ଆଦର୍ଶ ଛବିଟିକୁ ମନ ଭିତରେ ରଖି ସେହି ଦିଗରେ ଅଗ୍ରସର ହେଉ। ଯେ କୌଣସି ବାଟରେ ଯିବା ଆଗରୁ ଆମ ଆଗରେ ଲକ୍ଷ୍ୟର ଏକ ସ୍ପଷ୍ଟ ଚିତ୍ର ରହିଥିବା ଦରକାର। ଭାରତର ପ୍ରତ୍ୟେକ ଗାଁକୁ ଗଣତନ୍ତ୍ରର କେନ୍ଦ୍ର କରିବା ଯଦି ଆମର ଲକ୍ଷ୍ୟ ହୋଇଥାଏ, ତେବେ ମୋ'ର କଳ୍ପିତ ଚିତ୍ରରେ ଯଥେଷ୍ଟ ସଭ୍ୟତା ଅଛି ବୋଲି ମୁଁ କହିବି। ସେଥିରେ ବାବୁ ଭୋଇ ସମସ୍ତେ ସମାନ ହେବେ, ଅର୍ଥାତ୍ ବଡ଼ ଛୋଟର ସମସ୍ତ ପାତ୍ରାନ୍ତର ସେଥିରୁ ଦୂର ହୋଇଯିବ।

ଏଇ କଳ୍ପିତ ରାଜ୍ୟରେ ସବୁ ଧର୍ମର ସମାନ ସ୍ଥାନ ରହିବ। ଆମେ ପ୍ରତ୍ୟେକେ ଗୋଟିଏ ବିରାଟ ଦ୍ରୁମର ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ପତର ପରି। ସେଇ ଗଛ କାଣ୍ଡର ନାହାକା ଚେର ମାଟିର ଅତି ଗଭୀରକୁ ଭେଦ କରି ରହିଚି। ତାକୁ କି ସହଜେ କେହି ଦୋହଲାଇ ଦେଇ ପାରିବ ? ଯେଡ଼େ ପ୍ରଚଣ୍ଡ ତୋଫାନ ବୋହିଲେ ବି ତା'ର କିଛି କରିପାରିବ ନାହିଁ।

ମଣିଷର ମେହନତ ମାରି ମୁଷ୍ଟିମେୟଙ୍କ ହାତରେ ସବୁ କ୍ଷମତା ଠୁଳ କରି ଦେଉଥିବା କୌଣସି ମେସିନ୍ ସେଥିରେ ରହିବ ନାହିଁ। ସଭ୍ୟ ମନୁଷ୍ୟର ସମାଜ ଜୀବନରେ ଶ୍ରମର ଏକ ଅପୂରଣୀୟ ସ୍ଥାନ ରହିଚି। ମଣିଷର ଶ୍ରମଶକ୍ତି ମଣିଷ ବଡ଼ାଇବା ଭଳି ସବୁ ମେସିନର ସ୍ଥାନ ଏଥିରେ ରହିବ; କିନ୍ତୁ ସତ କହିବାକୁ ଗଲେ ସେପରି କଳର ରୂପରେଖ ବିଷୟରେ ମୁଁ ଆଜିଯାଏ ନିର୍ଭର ହୋଇ ବିଚାର କରିନାହିଁ। ସିଙ୍ଗର୍ ସିଲାଇ କଳ ମୋ ମନକୁ ଆସିଚି; ଏପରିକି ଏ ସିଲାଇ କଳ ବି ମୋ ଆଖିରେ ଏକ ଅତିରିକ୍ତ ବୋଝ ପରି। ମୋ ଛବିଟିକୁ ପୂର୍ଣ୍ଣାଙ୍ଗ କରିବାପାଇଁ ସେ କଳଟିର ଆଦୌ ଆବଶ୍ୟକତା ନାହିଁ।

ପ୍ରଶ୍ନ:— ବର୍ତ୍ତମାନ ଗଢ଼ା ଯାଇଥିବା ଗଣ ପରିଷଦ ଆପଣଙ୍କର ଚିତ୍ରଟିକୁ ବାସ୍ତବ ରୂପ ଦେଇ ପାରିବ ବୋଲି ଆପଣ ବିଶ୍ୱାସ କରୁଚନ୍ତି କି ?

ଉତ୍ତର:— ଗଣପରିଷଦ ହାତରେ ସେପରି ଚିତ୍ର ଗଢ଼ିବାର ସମସ୍ତ ମାଲମସଲା ମହଜୁଦ ରହିଚି; ତଥାପି ତା' ଉପରେ ମୁଁ ଖୁବ୍ ଆଶା ରଖି ପାରୁନାହିଁ। ସରକାରୀ ଇସ୍ତାହାରରେ ସେପରି କରିବାର କୌଣସି ସମ୍ଭାବନା ନାହିଁ ବୋଲି ମୁଁ ତାହା କହୁନାହିଁ। ମୋର ଆଶା ହରାଇବାର ଅସଲ କାରଣ ହେଉଚି ଯେ ଇସ୍ତାହାରଟିକୁ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରିବା ଲାଗି ବିଭିନ୍ନ ଦଳର ସମର୍ଥନ ପାଇବାକୁ ହେବ। ଏଇ ବିଭିନ୍ନ ଦଳଙ୍କର କୌଣସି ସାଧାରଣ ଲକ୍ଷ୍ୟ ନାହିଁ। ସ୍ୱାଧୀନତା ପରେ ଦେଶରେ କଣ ସବୁ ପରିବର୍ତ୍ତନ ହେବା ଉଚିତ, ଏପରିକି କଂଗ୍ରେସ ଦଳ ଭିତରେ ମଧ୍ୟ ଏ ବିଷୟରେ ନାନା ମତ ରହିଛି। ମୁଁ ଜାଣେନା କେତେଜଣ କଂଗ୍ରେସବାଲା ଚରଖା ଓ ଅହିଂସାରେ ବିଶ୍ୱାସ କରନ୍ତି, ଶିଳ୍ପବିକୀରଣ ନୀତିକୁ ସ୍ୱୀକାର କରି ଗ୍ରାମଗୁଡ଼ିକୁ ଶାସନର କେନ୍ଦ୍ର ହିସାବରେ ଗ୍ରହଣ କରନ୍ତି। ଓଲଟି ମୁଁ ଜାଣେ ଯେ ଭାରତର ସବୁଠୁଁ ଶକ୍ତିଶାଳୀ ସୈନ୍ୟବାହିନୀ

ରହୁ, କେନ୍ଦ୍ର ଶାସନରେ ଏକ ଶକ୍ତିଶାଳୀ ଶାସନ ଗଢ଼ାହୋଇ ସେଇ ଗଣ୍ଠିରେ ସାରା ଦେଶକୁ ବାନ୍ଧି ଦିଆଯାଉ, ଏପରି ଅଭିଳାଷ ମଧ୍ୟ ଅନେକଙ୍କର ଅଛି। ଏଇସବୁ ଦ୍ୱନ୍ଦର ଧନ୍ଦା ଭିତରେ ମୁଁ କେବଳ ଏତିକି ଜାଣେ ଯେ ଶୁଦ୍ଧ ଭାବନା ଓ ଶୁଦ୍ଧ କର୍ମଯୋଗର ଆଦର୍ଶ ହିସାବରେ ଭାରତକୁ ଯଦି ନେତୃତ୍ୱ ନେବାକୁ ହୁଏ, ଭଗବାନ ଏଇ ସବୁ ବଡ଼ ବଡ଼ ତତ୍ତ୍ୱଜ୍ଞ ପଣ୍ଡିତମାନଙ୍କର ବୁଦ୍ଧିକୁ କାବୁ କରିଦେବେ ଏବଂ ନିଜର ମନୋମତ ଶାସନବ୍ୟବସ୍ଥା କାଏମ କରିବା ପାଇଁ ଗାଁ ଗାଁରେ ବିପୁଳ ଶକ୍ତି ଭରିଦେବେ।

ପ୍ରଶ୍ନ:— ଆପଣ ଆଶା କରିଥିବା 'ଆପଣା ଭିଆଇଲା ଆପଦ' ହେତୁରୁ ଯଦି ଗଣପରିଷଦ ନିଜର ଶକ୍ତି ହରାଇ ବସେ, ତେବେ ବଳପୂର୍ବକ ହେଉ ବା ଅହିଂସା ଉପାୟରେ ହେଉ, ଦେଶବ୍ୟାପୀ ଧର୍ମଘଟ କରି ହାତକୁ କ୍ଷମତା ନେଇଯିବା ଲାଗି ଆପଣ କଂଗ୍ରେସକୁ ପରାମର୍ଶ ଦେବେ କି ? ଏପରି କରିବା ଯଦି ଆପଣ ସମର୍ଥନ ନ କରନ୍ତି, ତେବେ ଏହା ବଦଳରେ ଆଉ କି ପନ୍ଥା ଆପଣଙ୍କ ଆଖିକୁ ଦିଶୁଚି ?

ଉତ୍ତର:— ଅନ୍ଧାର ନ ଆସିବା ଯାଏ ମୁଁ ଅନ୍ଧାର କଥା ଭାବିବି କାହିଁକି ? ଅହିଂସା ମାର୍ଗରେ ହେଉ ପଛକେ, ଦେଶସାରା ଧର୍ମଘଟ କରାଇ ଦେଇ କ୍ଷମତା ହସ୍ତଗତ କରିବାର ପରାମର୍ଶ ମୁଁ କଦାପି ଦେବି ନାହିଁ। ପ୍ରକୃତ ସଂକଟ ସମୟ ଆସିଲେ ମୁଁ ଯେ କଣ କରିବି, ତାହା ମୁଁ ଜାଣେ ନାହିଁ; ତଥାପି ସେଇ ଅବସ୍ଥାକୁ ଅନାଇ ଉପଯୁକ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟପନ୍ଥା ମୋତେ ନିଶ୍ଚୟ ଦିଶିବ ବୋଲି ମୋର ବିଶ୍ୱାସ ରହିଚି। ମୁଁ କେବଳ ସେଇ ଭଗବାନଙ୍କ ଉପରେ ଅବିଚଳିତ ବିଶ୍ୱାସ ରଖିଚି, ଠିକ୍ ସମୟ ଜାଣି ସେ ମୋତେ ନିଶ୍ଚୟ ଉପଯୁକ୍ତ ବାଟ ଦେଖାଇ ଦେବେ।

୦୦୦

୩—ସତ୍ୟ ଓ ଅହିଂସାକୁ ଡୁବାଇ ଦିଅ ନାହିଁ—

ହରିଜନ, ତା ୨୯।୯।୪୬

ନିଜର ଜୀବନକୁ ସେବା କାର୍ଯ୍ୟରେ ଉତ୍ସର୍ଗ କରିଥିବା ଜଣେ ବନ୍ଧୁ ନିଜର ନାମ ଦସ୍ତଖତ୍ କରି ନିମ୍ନ ଚିଠିଟି ପଠାଇଚନ୍ତି—

"ମୁଁ ନିୟମିତ ଭାବେ ଆପଣଙ୍କର 'ହରିଜନ ବନ୍ଧୁ' କାଗଜଟି ପଢ଼େ। ଶ୍ରୀ ଶଙ୍କର ରାଓ ଦେବଙ୍କୁ ଉତ୍ତର ଦେବାକୁ ଯାଇ ଆପଣ ଏବେ ଥରେ ଲେଖିଚନ୍ତି, କଂଗ୍ରେସର ବିଧାନରୁ 'ସତ୍ୟ ଓ ଅହିଂସା' ଏଇ ଦୁଇଟି ଶବ୍ଦ ଉଠାଇ ନେବାକୁ ମୁଁ ଅନେକ ଥର କହି ଆସିଚି।"

"ସତ୍ୟ ଓ ଅହିଂସାକୁ ଛାଡ଼ିଦେଲେ କଂଗ୍ରେସ ଉପରୁ ଲୋକଙ୍କର ବିଶ୍ୱାସ ତୁଟିଯିବ। ସମସ୍ତେ ଭାବିବେ ଯେତେଦିନ ଯାଏ କଂଗ୍ରେସ ହାତରେ କ୍ଷମତା ନ ଥିଲା ସେତେଦିନ ଯାଏ ସେ ଅତି ଚାଲାକିରେ ସତ୍ୟ ଓ ଅହିଂସାକୁ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲା। ଏବେ କ୍ଷମତା ହାତକୁ ଆସୁ ନ ଆସୁଣୁ ସେ ଶବ୍ଦ ଦୁଇଟିକୁ ନିଜର ବିଧାନରୁ ଦୂର କରି ଦେବାକୁ ପାଞ୍ଚୁଛି। ମୁସଲିମ୍ ଲିଗ୍ ଯେଉଁ 'ସଳଖ କାର୍ଯ୍ୟପନ୍ଥା' (Direct action)ର ଧମକ ଦେଖାଇଚି, ସେଥିଲାଗି ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେବାକୁ କଂଗ୍ରେସ ଏହା କରିବାକୁ ଯାଉଚି ବୋଲି ମଧ୍ୟ ଅନେକେ ବିଚାରିବେ।

"ସତ୍ୟ ଓ ଅହିଂସାହିଁ ଆଜି କଂଗ୍ରେସକୁ ଏଡ଼େ ଉଚ୍ଚ ସ୍ଥାନରେ ଆଣି ବସାଇଛି, ତାକୁ ଛାଡ଼ି ଦେଲେ ସେ ଯାଇ ରସାତଳରେ ପଡ଼ିବ। ତା'ର ମାନ ସମ୍ମାନ ସବୁ ଯିବ। ଆପଣ ତ କହିଚନ୍ତି ସତ୍ୟ ଓ ଅହିଂସାକୁ ଛାଡ଼ି ଆପଣ ପାଦେ ହେଲେ ଆଗକୁ ଯିବେ ନାହିଁ। କଂଗ୍ରେସ ସତ୍ୟ ଓ ଅହିଂସାକୁ ସାଧନ କରି ରଖିଚି ବୋଲି ଲୋକେ ଆଜି କଂଗ୍ରେସବାଲାଙ୍କର ସହାନୁଭୂତି, ସେବାବ୍ରତ ଓ ସାହସରେ ବିଶ୍ୱାସ ରଖି ଆସିଚନ୍ତି। ସେଇ ଚେର ଦୁଇଟିକୁ କାଟି ଦେଲେ ଗଛ ମରିବାକୁ ଆଉ କେତେ ଡେରି ଲାଗିବ ? ଚେର ଦୁଇଟିକୁ ଯେପରି କାଟି ନ ଦିଆଯାଏ ଓ ତାହା ଯେପରି ଆହୁରି ଅଧିକ ଗଭୀରକୁ ଯାଏ, ଆପଣଙ୍କୁ ସେଥିଲାଗି ତତ୍ପର ହେବାକୁ ପଡ଼ିବ।"

"ତେଣୁ ମୁଁ ଭାବୁଚି, ଯେ ସତ୍ୟ ଓ ଅହିଂସା ନୀତିକୁ ପାଳନ ନ କଲେ କଂଗ୍ରେସୀ ବୋଲାଉଥିବା ପ୍ରତ୍ୟେକ ଲୋକ କଂଗ୍ରେସ ଛାଡ଼ିବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହେବ। ଆପଣ ଏଇ ନିୟମଟି ଶୀଘ୍ର କଂଗ୍ରେସରେ ଜାରୀ କରନ୍ତୁ।"

ଯେଡ଼େ ଭଲ କାମ ହେଉ ପଛକେ ଅହିଂସାର ଅଗ୍ରଦୂତ ହିସାବରେ ମୁଁ କିପରି ଆଉ ଜଣକୁ ଗୋଟାଏ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ କଥା କରିବାକୁ ବାଧ୍ୟ କରିବି ? ଅନ୍ଧ ଦାସ ପରି ଠିକ୍‌ବାଟରେ ଚାଲିବା ଅପେକ୍ଷା ସ୍ୱାଧୀନ ଭାବରେ ଭୁଲ କରିବା ବରଂ ଶ୍ରେୟସ୍କର, ଏକଥା ଜଣେ ନାମଯାଦା ଇଂରେଜ କହିଯାଇଛନ୍ତି। ମୁଁ ଏ କଥାରେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଏକମତ। ତା'ର କାରଣ ଅତି ସ୍ପଷ୍ଟ, ଯାହାକୁ ଜୋର କରାହୋଇ ସତ୍‌ପଥକୁ ଅଣାହୋଇଚି ତା'ର ମନ କଦାପି ବଦଳି ପାରିବ ନାହିଁ। ଓଲଟି ଅଧିକ ଖରାପ ଆଡ଼କୁ ଗତି କରିବ। ଜୋର ଓ ବାଧ୍ୟ ବାଧ୍ୟକତା ଅପସରି ଗଲେ ତା'ର ଦୋଷଗୁଡ଼ିକ ପୁଣି ଅଧିକ ବେଗରେ ଗୋଟି ଗୋଟି କରି ପଦାକୁ ଫୁଟି ବାହାରି ପଡ଼ିବ।

ଆଉ ଗୋଟିଏ କଥା ହେଉଚି, ସର୍ବାଧିନାୟକ ହୋଇ କେହି ରହିବେ ନାହିଁ। ଏପରିକି କଂଗ୍ରେସ ମଧ୍ୟ ତା'ର ଅନୁଯାୟୀମାନଙ୍କ ଉପରେ ସତ୍ୟ ଓ ଅହିଂସାକୁ ଆଇନ ବଳରେ ଲଦିଦେଇ ପାରିବ ନାହିଁ। କେବଳ ଅନ୍ତର ଭିତରେ ପଥର ତରଳିଲେ ଲୋକ ଏ ନୀତି ଦୁଇଟିକୁ ଗ୍ରହଣ କରିପାରିବ।

ମୁସ୍‌ଲିମ୍ ଲିଗ୍ ତା'ର 'ସଲଖ ପନ୍ଥା' ଧରିବାର ଅନେକ ଆଗରୁ ବର୍ଷେ ହେଲା କଂଗ୍ରେସକୁ ମୁଁ ସତ୍ୟ ଓ ଅହିଂସା, ଏଇ ଦୁଇଟି ପଦ ତା'ର ବିଧାନରୁ ଉଠାଇଦେବାକୁ କହି ଆସିଚି। ତେଣୁ ଲିଗ୍‌ର ପ୍ରସ୍ତାବ ସହିତ ମୋ' କଥାର କୌଣସି ସମ୍ପର୍କ ନାହିଁ। କିନ୍ତୁ ମୋ କଥାରେ ନାନାରକମର ଭ୍ରାନ୍ତ ଅର୍ଥ ଯୋଡ଼ିବାର ଖୋଇ ଯେଉଁମାନଙ୍କର ରହିଚି, ମୁଁ ଆଉ ସେମାନଙ୍କୁ କଣ କରିପାରିବି ?

କଂଗ୍ରେସକୁ ଏଇ ପରାମର୍ଶ ଦେବା ପଛରେ ମୋର ଯଥେଷ୍ଟ କାରଣ ଅଛି।

ସତ୍ୟ ଓ ଅହିଂସାର ମୁଖା ପିନ୍ଧି ହୁଏ ତ କଂଗ୍ରେସ ଅସତ୍ୟ ଓ ହିଂସାକୁ ଜୟ କରିବାରେ ଅସମର୍ଥ ହୋଇଯାଇପାରେ। ଏଇଟି କଣ ଯଥେଷ୍ଟ କାରଣ ନୁହେଁ କି ? ଯଦି କଂଗ୍ରେସବାଲାମାନେ ସମସ୍ତେ ନିଷ୍କପଟ ଓ ନିର୍ମଳ ହୋଇଥାନ୍ତେ, ତେବେ ଏଇ ଦୁଇଟି ଖୁମ୍ବକୁ ଆଶ୍ରା କରି ରହିବାଠାରୁ ତା'ପକ୍ଷରେ ଅଧିକ ଉତ୍କୃଷ୍ଟ ମାର୍ଗ ଆଉ କଣ ହୋଇଥାନ୍ତା ?

କ୍ଷମତାର ଚାବି ହାତକୁ ଆସିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଯେଉଁ ସିଡ଼ିକୁ ଆଶ୍ରା କରି କଂଗ୍ରେସ ଏତେ ଉପରକୁ ଉଠିପାରିଥିଲା, ସେଇ ସିଡ଼ିକୁ ସେ ଛାଡ଼ିଦେଉ ବୋଲି ମୁଁ କେବେହେଲେ ଚାହେଁ ନାହିଁ। କ୍ଷମତାକୁ ଆସି ସତ୍ୟ ଓ ଅହିଂସାକୁ ପାସୋରି ପକାଇଲେ କଂଗ୍ରେସ ନାମରୁ ସମସ୍ତ ଜ୍ୟୋତି ଲିଭିଯିବ ବୋଲି ମୋର ବିଶ୍ୱାସ।

ଗୋଟାଏ ଭୁଲରୁ ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ସତର୍କ ରହିବାକୁ ପଡ଼ିବ। କଂଗ୍ରେସ ବିଧାନରେ ଯାହା ନାହିଁ, ତାକୁ ପାଳନ କରିବାପାଇଁ କାହାକୁ କେହି ମନା କରୁନାହିଁ। ଏଇ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ମୁଁ ଆଶା କରୁଚି ଯେ, ଏଇ ଦୁଇଟି ପଦ ବିଧାନରୁ ବାଦ ଦେଇଦେଲେ, ପ୍ରାୟ ପ୍ରତ୍ୟେକ କଂଗ୍ରେସୀ ଲୋକ ଇଚ୍ଛାକଲେ ଖୁସିରେ ପ୍ରାଣ ପଣକରି ସତ୍ୟ ଓ ଅହିଂସାର ମାର୍ଗ ଅନୁସରଣ କରିପାରିବେ।

ଶ୍ରୀ [illegible]
[illegible]
ଓଡ଼ିଶା
[illegible]

୪—ସ୍ୱଦେଶୀ

ହରିଜନ, ତା୨୯।୬।୪୭

ସ୍ୱରାଜ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସ୍ୱଦେଶୀ ରାଜ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହେବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଦେଶରୁ ସ୍ୱଦେଶୀ ମନୋଭାବ ଲୁପ୍ତ ହୋଇଯାଉଚି ବୋଲି ଅନେକ ବନ୍ଧୁ ମୋତେ କହିଚନ୍ତି। ଖଦୀ ଭଣ୍ଡାରର କାରବାର ଅତି ମାନ୍ଦା ହୋଇଗଲାଣି। ଗୋଡ଼ଠୁଁ ଗଳା ଯାଏ ବିଦେଶୀ ପିନ୍ଧି କେବଳ ମୁଣ୍ଡରେ ଖଣ୍ଡେ ଗାନ୍ଧିଟୋପି ଗଳାଇଦେଉଥିବା ଲୋକେ ଆଜିକାଲି ଅନେକ ଦେଖିବାକୁ ମିଳିଲେଣି। ଯଦି ଏଇପରି ମନୋଭାବ ଦେଶସାରା ବ୍ୟାପିଯାଏ, ତେବେ ମୁଁ କହି ରଖୁଚି ଯେ ଆମର ପ୍ରିୟ ସମ୍ପଦ ସ୍ୱାଧୀନତାକୁ ଆମେ ଅଳ୍ପଦିନରେ ହରାଇ ବସିବା। ତେବେ ଭାରତବର୍ଷ ଦିନେ ମଶାଲ ଧରି ସମଗ୍ର ଏସିଆକୁ ବାଟ ଦେଖାଇବ ବୋଲି ଆମେ ଏତେଦିନ ଯାଏ ଯେଉଁ ଆକାଙ୍କ୍ଷା ରଖି ଆସିଥିଲେ, ସେ ଆକାଙ୍କ୍ଷା ଆଜି ମନରୁ ପୋଛିଦେବା ଉଚିତ। ବିଦେଶୀର ଆଉ ଗୋଟିଏ ବନ୍ଧୁ ହେଉଚି ବିଳାସପ୍ରିୟତା। ଜଣେ ବନ୍ଧୁ ଲେଖିଚନ୍ତି ଯେ ଦେଶରେ ଦିନକୁ ଦିନ ବିଳାସ ବଢ଼ି ଚାଲିଚି। ତଥାପି ମୁଁ ଏତିକି ଆଶା କରୁଚି ଯେ ସହରଗୁଡ଼ିକ ବିଳାସରେ ବୁଡ଼ି ରହିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଗାଁ ଗହଳରେ ସେ ସବୁ ପଶି ପାରିନାହିଁ।

୧୯୧୫ରେ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାରୁ ଭାରତକୁ ଆସିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ମୁଁ ଖଦୀକୁ ସ୍ୱଦେଶୀର ପ୍ରାଣ ବୋଲି ଜାଣି ପାରିଥିଲି। ଖଦୀ ଚାଲିଗଲେ ସ୍ୱଦେଶୀ ମଧ୍ୟ ଚାଲିଯିବ, ଏକଥା ମୁଁ ସେତେବେଳେ ବି କହିଥିଲି। ଭାରତରେ ଥିବା କଳମାନଙ୍କରୁ ବୁଣା ହେଉଥିବା ଲୁଗା ଯେ ସ୍ୱଦେଶୀ ନୁହେଁ, ଏକଥା ମୁଁ ଆଗରୁ କହିଚି। ଆଜି ମଧ୍ୟ ମୁଁ ସେଇ କଥା ଉପରେ ପୁଣି ଜୋର ଦେଉଚି।

ଜାତୀୟ ଆନ୍ଦୋଳନର ସେଇ ପ୍ରଥମ ପର୍ବରେ ବିଦେଶୀ ଲୁଗାକୁ ନିଆଁରେ ପୋଡ଼ିବାର ଯେଉଁ ଧୂମ୍ ଦେଶରେ ଚାଲିଥିଲା, ତାହା ଆଜି ବି ମୋର ମନେ ପଡ଼େ। ଶ୍ରୀମତୀ ସରୋଜିନୀ ନାଇଡୁ ଓ ପଣ୍ଡିତ ମୋତିଲାଲ ନେହେରୁଙ୍କ ପରି ଲୋକ ମଧ୍ୟ ନିଜ ନିଜର ବହୁମୂଲ୍ୟ ବସନମାନ ନିଆଁରେ ଉଜେଇଁ ଦେଇଥିଲେ। ଖଦୀର ଶୁଦ୍ଧ ସରଳ ଜୀବନ ଯାପନ କରି ପ୍ରକୃତ ସୁଖ ପାଇଥିଲେ ବୋଲି ପଣ୍ଡିତ ମୋତିଲାଲ ନେହେରୁ ଜେଲରୁ ମୋ' ପାଖକୁ ଲେଖିଥିଲେ। ବର୍ତ୍ତମାନ ଖଦୀର ସେ ମହତ୍ତ୍ୱ ହ୍ରାସ ହୋଇଯିବାଟା ପ୍ରକୃତରେ ବଡ଼ ଦୁଃଖର କଥା। ଚରଖା ହେଉଚି ଆମ ଜାତୀୟ ପତାକାର କେନ୍ଦ୍ର। ଜନଗଣର ଅହିଂସା ଶକ୍ତି ଓ ଏକତାର ଏହା ଏକମାତ୍ର ପ୍ରତୀକ। ଏହି ତ୍ରିରଙ୍ଗା ପତାକା ଆମ ଜାତିର ଯେଉଁମାନଙ୍କର ପ୍ରତିନିଧିତ୍ୱ କରୁଚି, ଚରଖା କଟା ସୂତା କେବଳ ସେହି ଲୋକମାନଙ୍କୁ ଏକ ଡୋରରେ ବାନ୍ଧି ରଖିପାରିବ। ସେଥିପାଇଁ ମୁଁ ବାରବାର କହି ଆସିଚି ଯେ, ଆମର ସ୍ୱରାଜ ସୂତାଖିଅରେ ଝୁଲୁଚି ଏବଂ ଚରଖା ହେଉଚି ଆମର ସବୁଠାରୁ ଶକ୍ତିଶାଳୀ ଅସ୍ତ୍ର; କିନ୍ତୁ ଆଜି ସେ ଚରଖା କୁଆଡ଼େ ଗଲା ?

ଯଦି ପ୍ରକୃତ ଅନ୍ତର ଭିତରୁ ସ୍ୱଦେଶୀ ପ୍ରତି ତୁମର ସହୃଦୟତା ଥାଏ, ତେବେ ଜୀବନର ଜରୁରୀ ସାମଗ୍ରୀଗୁଡ଼ିକ ଲାଗି ଆମେରିକା ବା ଇଉରୋପକୁ ଅନାଇ ବସିବା ଉଚିତ ନୁହେଁ ବୋଲି ମୁଁ ଅନେକ ଥର କହିଆସିଚି। ଅବଶ୍ୟ ବର୍ତ୍ତମାନ ପରି ଅତି ଅନାଟନ ସମୟରେ ଭାରତ ବିଦେଶରୁ ଖାଦ୍ୟ ଓ ବସ୍ତ୍ର ଆଣିଲେ ମୁଁ ଆପତ୍ତି କରିବି ନାହିଁ। ଏଇ ଦୁଇଟି ଜିନିଷ ନିଜଦେଶରେ ଉତ୍ପାଦନ କରିବାକୁ ଭାରତ ଯଦି ପ୍ରକୃତରେ ଅସମର୍ଥ, ତେବେ ସେ ଏଇ ଜରୁରୀ ଅବସ୍ଥା ଘୁଞ୍ଚାଇବା ପାଇଁ ତାହା ବିଦେଶରୁ କିଣି ଆଣିପାରେ। କିନ୍ତୁ ଭାରତ ତାର ନିଜ ଜିନିଷ ନିଜ ଦେଶରେ ଉପୁଜାଇବାକୁ ଅସମର୍ଥ ବୋଲି କିଏ କହିଲା ? ଭାରତର ସାତ ଲକ୍ଷ ଗାଁରେ ଆମେ ଆମର ଆବଶ୍ୟକ ଖଦୀ ଓ ଖାଦ୍ୟ ଉପୁଜାଇ ପାରିବା ବୋଲି ମୁଁ ସବୁବେଳେ କହିଆସିଚି; କିନ୍ତୁ କାହିଁ ? ଆମ ଲୋକେ ଏଡ଼େ ଅଳସୁଆ ହୋଇଗଲେଣି ଯେ ଆପଣା ଗୋଡ଼ରେ ଠିଆହୋଇ ନିଜ ଦେଶରେ ନିଜର ଆବଶ୍ୟକ ସାମଗ୍ରୀ ଉପୁଜାଇବାର ପଣ ନେବା ତାଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ଅସମ୍ଭବ ହୋଇପଡ଼ିଚି। ମୁଁ ତ କହିବି, ବରଂ ଆମେ ଉପାସରେ ମରିବା ବା ଲୁଗା ନ ପିନ୍ଧିବା ପଛକେ, ଖାଦ୍ୟ ଓ ଲୁଗା ପାଇଁ ପରମୁହଁକୁ ଚାହିଁ ବସିବା ନାହିଁ। ସେଇପରି ଦୃଢ଼ ସଂକଳ୍ପ ନ ଥିଲେ କେବେ କେହି ସଳଖ ସଠିକ ବାଟରେ ଚାଲି ପାରିଲାଣି ?

୦୦୦

୪—ରାମରାଜ୍ୟ ଓ ଅହିଂସା

ତା ୧୩।୭।୪୭

ଅଗଷ୍ଟ ପନ୍ଦର ତାରିଖଠାରୁ ଯେଉଁ ଶାସନ ଔପନିବେଶିକ ସ୍ୱାଧୀନତାରେ ପରିଣତ ହେବ, ସେଥିରେ ମୋର ସ୍ୱପ୍ନର ସ୍ୱରାଜ୍ୟ ଆସିବ କି ବୋଲି ସାଧାରଣତଃ ଅନେକ ମୋତେ ପଚାରୁଚନ୍ତି। ଆଜି ଯେଉଁ ହିଂସାର ଲୀଳା ଦେଶସାରା ଗ୍ରାସ କରି ବସିଚି, ସେଥିରୁ ଗତ ତିରିଶ ବରଷର ଅହିଂସା ବିଷୟରେ ମୋର ଲଜ୍ଜିତ ହେବା ଉଚିତ ନୁହେଁ କି ବୋଲି ମଧ୍ୟ ମୋତେ ପଚରାଯାଇଚି। ଅତି ଦୁଃଖର ସହିତ ମୋତେ କହିବାକୁ ପଡୁଚି ଯେ, ଅଗଷ୍ଟ ପନ୍ଦରରେ ଯେଉଁ ସ୍ୱାଧୀନତା ଆସୁଚି, ସେଥିରେ ରାମରାଜ୍ୟର କୌଣସି ଚିହ୍ନଗନ୍ଧ ନାହିଁ।

x x x x x

ଦ୍ୱିତୀୟ ପ୍ରଶ୍ନଟିକୁ ପ୍ରଥମଟିର ଅନୁଗାମୀ ବୋଲି କହିଲେ ଭୁଲ ହେବନାହିଁ। ତିରିଶ ବରଷ ଧରି ଦେଶରେ ଅନୁସୃତ ହୋଇଥିବା ତଥାକଥିତ ଅହିଂସା ଲାଗି ମୁଁ ପ୍ରକୃତରେ ଲଜ୍ଜିତ। ମୁଁ ତ ଆଗରୁ କହିଚି ଯେ, ଆମେ କେବଳ ଦୁର୍ବଳର ଅହିଂସାଟି

ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲୁ; କିନ୍ତୁ ଖାଣ୍ଟି ଅହିଂସାକୁ ନିଜର ବୋଲି ଦାବୀ କରିବାକୁ ଦୁର୍ବଳମନାର କି ଅଧିକାର ଅଛି ? ଏହାକୁ ନିଷ୍କ୍ରିୟ ପ୍ରତିରୋଧ କହିବାହିଁ ସବୁଠୁଁ ଉପଯୁକ୍ତ ହେବ। ଅସ୍ତ୍ରଶସ୍ତ୍ରଦ୍ୱାରା ପ୍ରତିରୋଧ କରିବା ଲାଗି ଏଇ ନିଷ୍କ୍ରିୟ ପ୍ରତିରୋଧ ଆଦ୍ୟ ସୋପାନ ପରି। ଯଦି ଆମେ ବୀରର ଅହିଂସା ଗ୍ରହଣ କରିଥାନ୍ତୁ, ତେବେ ପୁରୁଷକର ଶିକ୍ଷା ଓ ଅଭିଜ୍ଞତା ପରେ ଦେଶରେ ଆଜି ଏ ଧନଜୀବନର ଧ୍ୱଂସ ସମ୍ଭବ ହୋଇପାରନ୍ତା ନାହିଁ। ଲୁଗା ଓ ଖାଦ୍ୟ ଉପରେ କଣ୍ଟ୍ରୋଲ ବସାଇବାର କୌଣସି ଆବଶ୍ୟକତା ନ ଥାନ୍ତା। ସତ୍ୟ ଓ ଅହିଂସାର ନୀତିକୁ ଠିକଭାବେ ହୃଦୟଙ୍ଗମ କରି ପାରିଥିଲେ ଦେଶର ଲୋକେ ଆପଣା ଛାଏଁ ଅଭାବ ଅନାଟନରୁ ରକ୍ଷାପାଇବା ପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇ ପାରିଥାନ୍ତେ। ଆମେ ଚେଷ୍ଟାକଲେ ମଧ୍ୟ ଯେ ଆମ ଦେଶର ଅଭାବ ଆମରି ଦେଶରେ ମେଣ୍ଟାଇ ହେବନାହିଁ, ମୁଁ କଦାପି ଏ କଥା ବିଶ୍ୱାସ କରି ପାରିବି ନାହିଁ। ଯୁଦ୍ଧର ଭୟାବହ ଧ୍ୱଂସକାଣ୍ଡ ପରେ ସାରା ପୃଥିବୀରେ ଅଭାବ ଘୋଟି ରହିଥିବା ବେଳେ ନିଜର ଭାତ ଓ ଲୁଗାପାଇଁ ବାହାରକୁ ଅନାଇ ବସିବା ଭାରତ ପରି ଏଡ଼େ ବଡ଼ ଦେଶପକ୍ଷରେ ଅତି ଲଜ୍ଜାର କଥା। ବିଜ୍ଞ ଓ ବୁଦ୍ଧିସମ୍ପନ୍ନ ନେତୃତ୍ୱରେ ଚାଳିତ ହୋଇ ସମସ୍ତେ ଅଟଳ ଧୈର୍ଯ୍ୟ ସହକାରେ କଠିନ ପରିଶ୍ରମ କରନ୍ତୁ, ଏହାହିଁ ଦେଶର ସବୁଠାରୁ ବେଶୀ ଦରକାର। ଆମଦେଶରେ କେତେବେଳେ ହେଲେ ମସ୍ତିଷ୍କ ବା କୌଶଳର ଅଭାବ ହୋଇନାହିଁ। ସତ୍ୟ ଓ ଅହିଂସାକୁ ଠିକ୍‌ଭାବେ ବୁଝିଥିଲେ ଦେଶଲୋକେ ସବୁକଥାରେ ସିଭିଲିଆନ୍ ହାକିମକୁ ଚାହିଁ ବସନ୍ତେ ନାହିଁ। ମଣ୍ଟେଗୁସାହେବ ଏଇ ସିଭିଲିଆନ୍‌ଗୋଷ୍ଠୀକୁ ଗୋଟିଏ କାଠତିଆରି କଳ ବୋଲି କହିଥିଲେ। ଅବଶ୍ୟ ଗୋଟାଏ ଦିଗରେ ଏମାନଙ୍କର ବେଶ ଦକ୍ଷତା ଥିଲା। ଜାତିର କଲ୍ୟାଣ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ସେମାନଙ୍କୁ କେବେ କୌଣସି କାମରେ ଲଗା ଯାଇ ନଥିଲା। ଯେନତେନ ପ୍ରକାରେଣ ଦେଶରେ ବିଦେଶୀ ଶାସନକୁ ଜାରୀ ରଖିବାହିଁ ଏମାନଙ୍କ ମୁଖ୍ୟ କାମ ଥିଲା। ନଗ୍ନ ଓ ନିରନ୍ନ ଜାତିର କୋଟି କୋଟି ଲୋକଙ୍କର ମୃତ ପ୍ରାଣରେ ନୂଆ ପ୍ରେରଣା ଭରି ଦେବାର କଠିନ ଦାୟିତ୍ୱକୁ ସେଇ କେତେଜଣ ସିଭିଲିଆନ୍ କିପରି ତୁଲାଇ ପାରିଥାନ୍ତେ ? ଏ ଦେଶର ବ୍ୟବସାୟୀ, କାରଖାନା ମାଲିକ ଓ ବୈଜ୍ଞାନିକମାନଙ୍କୁ ଦେଶର ଦାରୁଣ ଅଭାବବେଳେ ସ୍ୱେଚ୍ଛାରେ ତାର ସେବାରେ ନିଜକୁ ଉତ୍ସର୍ଗ କରିବାର ଶିକ୍ଷା ଦେବାକୁ ହେବ। ସରକାରୀ ଚାକିରିଆମାନଙ୍କର ସତେ ଏ ସଦ୍‌ବୁଦ୍ଧି ହେବ କି ? ସେମାନେ ଚିରଦିନ ଚଳିଆସୁଥିବା ଅଠର ସେଣାର ଗତି ଛାଡ଼ି ଲୋକମାନଙ୍କୁ ନିଜ ଗୋଡ଼ରେ ଠିଆ ହେବାକୁ ଶିଖେଇବେ କି ? କିନ୍ତୁ ଆମ ଭିତରେ ସତ୍ୟ ଓ ଅହିଂସାର ଆଦର୍ଶବାଦ ନ ଥିଲେ ଏସବୁ ନୂଆ ପରିବର୍ତ୍ତନ କିପରି ସମ୍ଭବ ହୋଇପାରିବ ?

୦୦୦

ଗତ କଥାକୁ ଭୁରୁଡ଼ାଅ ନାହିଁ

ଦେଶର ସ୍ୱାଧୀନତା ହାତ ପାଆନ୍ତାରେ ଆସି ହେଲାଣି; ତଥାପି ସ୍ୱାଧୀନତା ପାଇଲେ ଯେପରି ଆନନ୍ଦ ଓ ଉତ୍ସାହ ଦେଶରେ ଖେଳିଯିବାର କଥା, ତାହା ଆଜି କେଉଁଠି ହେଲେ ଦେଖିବାକୁ ମିଳୁ ନାହିଁ। ହୁଏତ ଏଇ ଉତ୍ସାହ ଖେଳିବାପାଇଁ କେଉଁଠି ନିଶ୍ଚୟ ଅଭାବ ରହିଯାଇଚି। ଅବଶ୍ୟ ଦେଶ ଦୁଇଖଣ୍ଡ ହୋଇଗଲା ବୋଲି ଅନେକ ଲୋକଙ୍କର ଉତ୍ସାହ ମରିଯାଇଚି। ଦୁଇଟା ରାଜ୍ୟରେ ଏଣିକି ଦୁଇଟା ସୈନ୍ୟ ଫଉଜ ରହିବ। ସୈନ୍ୟ ବିଭାଗର ବଣ୍ଟୁଆରା ପାଇଁ ସଜବାଜ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଗଲାଣି। ବ୍ରିଟିଶ ସରକାର ବିରୁଦ୍ଧରେ ତୁମୁଳ ତୀବ୍ର ଲଢ଼ାଇ ଚାଲିଥିବାବେଳେ ଦେଶର ଅନ୍ତର୍ବିବାଦ ଶାନ୍ତ କରିବାପାଇଁ, ଏପରି କି ବାହାର ଶତ୍ରୁର ପ୍ରତିରୋଧ କରିବା ପାଇଁ ସ୍ୱାଧୀନ ଭାରତରେ କୌଣସି ସୈନ୍ୟବାହିନୀ ରହିବ ନାହିଁ ବୋଲି ଆମେ ଭାରି କହି ହେଉଥିଲେ; କିନ୍ତୁ ଆଜି କି ଦଶା ହେଲା ? ସୈନ୍ୟ ବିଭାଗପାଇଁ ଆମ ଜାତୀୟ ସରକାରର ଖରଚ ଆଜି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେମିତି ଚଢ଼ାରେ ରହିଚି। ନିକଟରେ ମଧ୍ୟ କମିବାର କୌଣସି ଲକ୍ଷଣ ଦେଖାଯାଉ ନାହିଁ। ଦୁଇ ଦେଶ ଭିତରେ ଲଢ଼େଇ କରିବା ପାଇଁ ଆମକୁ ଯୁଦ୍ଧ ବିଭାଗରେ ଯେ ଆହୁରି ବେଶୀ ଖରଚ କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ, ଏହା ମୁଁ ଠିକ୍ ଅନୁମାନ କରି ପାରୁଚି। ନିଜ ନିଜର ଅସ୍ତ୍ର ଶସ୍ତ୍ର ଓ ଲଢ଼େଇ ସରଞ୍ଜାମ ବଢ଼େଇବା ପାଇଁ ଦି'ଦେଶ ଭିତରେ ଏଣିକି ଭାରି ପ୍ରତିଯୋଗିତା ଚାଲିବ; ସେତେବେଳେ ଜାତିର ସଂଗଠନ ଲାଗି, ଦେଶର ଶିକ୍ଷା ବ୍ୟବସ୍ଥା ଲାଗି, ଦେଶର ରାଜସ୍ୱ ଖରଚ କରିବା କଥା ଆଉ କାହାରି ମନେ ନ ଥିବ। ଖାଲି ନିଜ ନିଜ ଭିତରେ ହଣାମରା ହେବାପାଇଁ ରାଜ୍ୟର ସମ୍ପଦ ଖରଚ ହେବ। ଏଥିରେ ସନ୍ତୋଷ ବା ଗୌରବ ଅନୁଭବ କରିବାର କ'ଣ ଅଛି ? ଏପରି ମନୋଭାବ ଅତି ଶୋଚନୀୟ। ଯେଉଁ ଆଦର୍ଶମାନ ଆଜିଯାଏ ଆମେ ଏତେ ପ୍ରିୟ କରି ମାନି ଆସୁଥିଲୁ, ସେ ସବୁକୁ ପଛରେ ପୋପାଡ଼ି ଦେବା ଲାଗି କ'ଣ ଆମେ ସ୍ୱାଧୀନତା ପାଉଥାଇଁ ? ମନେ ମନେ ଗୌରବ ଅନୁଭବ କରିବା ପରିବର୍ତ୍ତେ ଆଜି ମନକୁ ପଚାରିବାର ଦିନ ଆସିଚି, ନିଜକୁ ପରୀକ୍ଷା କରି ଅସାଧୁତାମାନ ଫିଙ୍ଗିଦେବାର ସମୟ ଆସିଚି। ଗତ ତିରିଶ ବର୍ଷର ଜାତୀୟ ଆନ୍ଦୋଳନରେ ମୁଖ୍ୟ ଲଢ଼ୁଆ ହିସାବରେ ମୁଁ ଆଜି ନିଜକୁ ବାରମ୍ବାର ନାନା ପ୍ରଶ୍ନ ପଚାରୁଚି। ଏହିପରି ଏକ ଅଶୋଭନୀୟ ଦଶାରେ ଆଜି ପହଞ୍ଚିବାକୁ କଣ ଆମେ ଏଡ଼େ ବଡ଼ ଗୌରବମୟ ଆନ୍ଦୋଳନ କରିଥିଲେ ?

ତମସୋ ମା ଜ୍ୟୋତିର୍ଗମୟ।

୦୦୦

୬—ଜାତୀୟ ପତାକା

ହରିଜନ, ତା ୩।୮।୪୭

୧୯୨୧ ମସିହାରେ ଜାତିର ପ୍ରତିନିଧି ହିସାବରେ କଂଗ୍ରେସ ଜାତୀୟପତାକାକୁ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲା। ତେଣୁ କଂଗ୍ରେସର ପତାକାହିଁ ବର୍ତ୍ତମାନ ଭାରତର ଜାତୀୟ ପତାକା ହେଲା ବୋଲି ଯେଉଁମାନେ କହୁଛନ୍ତି, ସେମାନେ ଭୁଲ କରୁଛନ୍ତି। ଅଜ୍ଞାତରେ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ବର୍ତ୍ତମାନ ଜାତୀୟ ପତାକା ବୋଲାଉଥିବା ପତାକା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ନାନା ଅବାନ୍ତର ପ୍ରସଙ୍ଗ ଯୋଡ଼ି ସେମାନେ କଂଗ୍ରେସର ଅପମାନ କରୁଛନ୍ତି। ୧୯୮୫ରୁ କଂଗ୍ରେସ ଏକ ଜାତୀୟ ଅନୁଷ୍ଠାନ ଭାବେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିଆସିଛି। କେବଳ ଗୋଟାଏ ଦଳ ନୁହେଁ, ସବୁ ଦଳ ଓ ଭାରତର ସବୁ ଲୋକଙ୍କର ସେ ପ୍ରତିନିଧିତ୍ୱ କରିଆସିଛି। ଅବଶ୍ୟ ଯେ କୌଣସି ଦିନ ନିଜକୁ ଗୋଟାଏ ଦଳର ଅଟକଳରେ ଆବଦ୍ଧ ରଖି ଆତ୍ମହତ୍ୟା କରିବାର ଅଧିକାର ଏ ବିରାଟ ଜାତୀୟ ଅନୁଷ୍ଠାନର ଚିରଦିନ ରହିଆସିଚି। ଭଗବାନଙ୍କର କୋପଦୃଷ୍ଟି ପଡ଼ିଲେ ସେ ସଂକଟ ପଡ଼ିବାକୁ ଆଉ କେତେ ବାକୀ ରହିବ ? ତଥାପି ଏଭଳି ଦୁର୍ଯୋଗ କଂଗ୍ରେସକୁ ନ ପଡୁ। ଏହା ନିଶ୍ଚୟ ସମସ୍ତେ ପ୍ରାର୍ଥନା କରିବେ। କଇଦ୍-ଇ-ଆଜମ୍ ଜିନ୍ନା ଯେ କଂଗ୍ରେସକୁ ନାଁ'କୁ ଗୋଟାଏ ଜାତୀୟ ଅନୁଷ୍ଠାନ ଓ ଅସଲ କାର୍ଯ୍ୟ କ୍ଷେତ୍ରରେ ହିନ୍ଦୁ ଅନୁଷ୍ଠାନ ବୋଲି କହିଚନ୍ତି, ତାଙ୍କର ସେ ଉକ୍ତି କ'ଣ କେବେ ସତ ହେବ ?

ଏଥର ସେଇ ପତାକାର ପ୍ରସଙ୍ଗକୁ ଆମେ ଫେରିଆସିବା। ଘଟନା ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଦେଖିଲେ ଭାରତକୁ ଦୁଇଖଣ୍ଡ କରିବାରେ ମତ ଦେଇ କଂଗ୍ରେସ ବ୍ରିଟିଶ ହାତରୁ ଦେଶକୁ ମୁକୁଳେଇ ଆଣିଚି ଓ ବଡ଼ ଖଣ୍ଡଟା ହିଁ ତା'ରି ଭାଗରେ ପଡ଼ିଚି। ଯେଉଁ ପତାକାତଳେ ଠିଆହୋଇ କଂଗ୍ରେସ ଅହିଂସାଭାବେ ବ୍ରିଟିଶ ଶାସନ ସହିତ ଲଢ଼େଇ କରି ଆସିଚି, ସେହି ଆଜି ସ୍ୱଦେଶୀ ସରକାରର ପତାକା ହେବା ଉଚିତ। ଏଇ ପତାକାକୁ ନେଇ ଖୁବ୍ ବେଶୀ ଉତ୍ଫୁଲ୍ଲ ହେବାର ମୁଁ କିଛି ଦେଖିପାରୁ ନାହିଁ। ଦୂରରୁ ହିମାଳୟ ପର୍ବତର ବିଚିତ୍ର ଓ ଛବିଳ ଦୃଶ୍ୟ ଦେଖି ଚଢ଼ିଲାବେଳେ ମନଭିତରେ ଯେଉଁ ଉଲ୍ଲାସ ଓ ଉତ୍ତେଜନା ଆସେ, ପର୍ବତ ଉପରକୁ ଉଠିବା ପରେ ଆଉ ସେ ଉତ୍ତେଜନା ରହେ ନାହିଁ। ଆଜିଯାଏ କେହି ହିମାଳୟ ଉପରକୁ ଉଠିପାରି ନାହିଁ, ଲକ୍ଷ୍ୟସ୍ଥାନ ଆଜିଯାଏ ସେମିତି ଆଖି ପାଆନ୍ତାରେ ରହି ଉଦ୍ୟୋଗୀ ଆରୋହୀକୁ ଆନନ୍ଦ ଓ ଉତ୍ସାହ ଦେଇଆସୁଚି।

୧୩।୪।୨୧ ତାରିଖରେ ୟଙ୍ଗ୍ ଇଣ୍ଡିଆରେ ଗୋଟିଏ ଲେଖା ଲେଖିଥିଲି। ଆଜି ଏ ଲେଖାଟି ଲେଖିବା ପୂର୍ବରୁ ସେଇଟିକୁ ମୁଁ ଆଉଥରେ ପଢ଼ିଛି। ପ୍ରତ୍ୟେକ ପାଠକଙ୍କୁ ମୋର ସେଇ ଲେଖାଟି ପଢ଼ିବାକୁ ମୁଁ ଅନୁରୋଧ କରୁଚି। ଏଥର ହରିଜନରେ ସେ

ଲେଖାଟି ଅନ୍ୟତ୍ର ପ୍ରକାଶ ପାଇଚି। ନୂଆ ପତାକାରେ ଯେଉଁସବୁ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରାହୋଇଚି, ସେ ଯଦି ମୂଳ ପତାକାର ମହତ୍ତ୍ୱକୁ ନିଖୁଣ ବଜାୟ୍ ରଖିପାରିବ, ତେବେ ଯାଇ ସେ ପରିବର୍ତ୍ତନର କିଛି ମୂଲ୍ୟ ରହିବ। ନ ହେଲେ ଏ ପ୍ରକାର ପରିବର୍ତ୍ତନକୁ ମୁଁ ନିରର୍ଥକ ବୋଲି କହିବି। ଏପରି ଏକ ଆପତ୍ତି ଉଠାଇବାର ଯଥେଷ୍ଟ କାରଣ ମଧ୍ୟ ରହିଚି।

କେତେକ କହୁଛନ୍ତି ଯେ, ନୂଆ ପତାକାରେ ପୁରୁଣାଟିର ସମାଧି ହୋଇଯାଇଚି। ନୂଆଯୁଗର ଆରମ୍ଭ ହେବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଦେଶକୁ ନୂଆ ଚିନ୍ତାଧାରା ମଧ୍ୟ ଆସିଚି। ଅବଶ୍ୟ ମୁଁ ଜାଣେ ନା ବୟସର ବୃଦ୍ଧି ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ କେଉଁ ପୁଅକୁ ତା'ର ମା' କୁରୁପ ଦିଶେ। ଖାଣ୍ଟି ସୁନାରେ ସୁନାପୁଟ ଦେବା ଅବଶ୍ୟ ଅସମ୍ଭବ ନୁହେଁ। କିନ୍ତୁ ପିତାମାତାଙ୍କୁ ସୁନ୍ଦର ସୁଶୋଭନ କରି ସଜାଇବାର ଚେଷ୍ଟା କରୁଥିବା କୌଣସି ପୁଅକୁ ମୁଁ ଆଜିଯାଏ ଦେଖିନାହିଁ। ତେଣୁ ମୁଁ ଭାବୁଚି ଆମ ବଡ଼ଲାଟସଂଭାର ମେମ୍ବରମାନେ ପୁରୁଣା ପତାକାଟିକୁ ଯେମିତି ଥିଲା ସେମିତି ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ ଆମର କିଛି ହାନି ହୋଇ ଯାଇନଥାନ୍ତା। ପତାକାର ଏଇ ନୂଆକଳେବର ସପକ୍ଷରେ ଅନେକେ କହୁଚନ୍ତି, "ଚରଖା ହୁଏ ତ ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ କଣ୍ଢେଇ ପେଡ଼ିର ଦିଅଁ ହୋଇପାରେ ବା ବୁଢ଼ୀମାନଙ୍କୁ ସାନ୍ତ୍ୱନା ଦେଇପାରେ; କିନ୍ତୁ ବୁଢ଼ୀମାନଙ୍କ ଲାଗି ତ ସ୍ୱରାଜ୍ୟ ଅଣାହୋଇ ନାହିଁ। ଏ ସ୍ୱରାଜ୍ୟ କେବଳ ସୈନିକର, ତେଣୁ ଆମ ପତାକାରେ ସିଂହଶୋଭିତ ଅଶୋକଚକ୍ରର ଚିହ୍ନ ରହୁ। ଅବଶ୍ୟ କଳା ଦୃଷ୍ଟିରୁ ସିଂହକୁ ବାଦ ଦିଆଯାଇପାରେ; କିନ୍ତୁ ପତାକାଉପରେ ଯାଗା ନ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ଆଉ କୌଣସି ଉପଲକ୍ଷରେ ସିଂହକୁ ରଖିବାକୁହିଁ ହେବ। ନିଜର ଭୀରୁତା ଦେଖାଇବାରେ ଆମେ ଖୁବ୍ ପକ୍କା ହୋଇ ଗଲୁଣି। ଆଜିଯାଏ ଜଣେ କେହି ସୁଦ୍ଧା ସବଳର ଅହିଂସା ମାର୍ଗକୁ ଅନୁସରଣ କରିପାରି ନାହିଁ। ଉପଯୁକ୍ତ ପ୍ରସଙ୍ଗରେ ମୁଁ ତାହାର ଆଲୋଚନା କରିବି। ସିଂହ ଅରଣ୍ୟର ଏକଛତ୍ର ସମ୍ରାଟ୍ ବୋଲି ଆମେ ସମସ୍ତେ ଜାଣୁ। ମେଣ୍ଢା ଛେଳି ଏମାନେ ସମସ୍ତେ ସିଂହର ଖାଦ୍ୟ। ଏ ପ୍ରଗତି ଯୁଗରେ ଖଦୀ ପିନ୍ଧିବାକୁ ଆଉ ଆମକୁ ସୁଖ ଲାଗୁନାହିଁ। ଏ ଯୁଗରେ ତ କାଚରୁ ଚମତ୍କାର ପୋଷାକ ତିଆରି ହେଲାଣି। ଖରାବର୍ଷା କାକରରୁ ଅଙ୍ଗରକ୍ଷା କରିବାପାଇଁ ଆମର ବାପ ଅଜାଏ ଲୁଗା ପିନ୍ଧୁଥିଲେ। ଏବେ ତ ଲୁଗା ଗୋଟାଏ ଅଳଙ୍କାର ପରି ହୋଇଗଲାଣି। ତେଣୁ ଲୁଗାତଳୁ ଶରୀରର ସମସ୍ତ ଅଙ୍ଗପ୍ରତ୍ୟଙ୍ଗ କିପରି ଝଲମଲ ଝଟକି ପାରିବ, ତାରି ଉପରେହିଁ ଆମର ବେଶୀ ଆଖି ପଡୁଚି। ତେଣୁ ଆମର ନୂଆ ସ୍ୱାଧୀନ ପତାକାକୁ ଖଦୀକନାରେ ତିଆରି କରିବାର କୌଣସି ଆବଶ୍ୟକତା ନାହିଁ। ସହର ବଜାରରେ, ଦୋକାନ ମାନଙ୍କର ଝରକା କବାଟରେ ଖଦୀକନାର ପତାକା ବାନ୍ଧି ଅସୁନ୍ଦର କରିବାକୁ ଆମେ ଚାହୁଁ ନାହୁଁ। ଗାଁ ଲୋକମାନଙ୍କର ଖଦଡ଼ ପିନ୍ଧିବା ଓ ବୁଢ଼ୀମାନଙ୍କର ନିଜ ନିଜ କୁଡ଼ିଆରେ ବସି ଅରଟ

ଚଳାଇବାଟାକୁ ଆମେ ଯେ ଆଇନ କରି ଶାସ୍ତି ଦେଉନାହୁଁ ସେଥିଲାଗି ଆମକୁ ଧନ୍ୟବାଦ ଦେବାକୁ ପଡ଼ିବ।"

ସ୍ୱାଧୀନ ପତାକାର ଯେଉଁଭଳି ବ୍ୟାଖ୍ୟା ଉପରେ ଦିଆଯାଇଚି ତାହା ଯଦି ସତ ହୁଏ, ତେବେ ତାହା ଯେଡ଼େ ସୁଠାମ ବା ସୁନ୍ଦର ହେଉ ପଛକେ ସେ ପତାକା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ମୁଁ କଦାପି ମୁଣ୍ଡ ନୁଆଁଇବି ନାହିଁ।

ଆଉ ଦଳେ ଲୋକଙ୍କ ମତରେ, "ନୂଆ ପତାକାରେ ପୁରୁଣା ପତାକାର ଭେକଟା ଖାଲି ବଦଳିଚି। ଏଥିରେ ଅରଟର ସମ୍ମାନିତ ସ୍ଥାନ ନିଶ୍ଚୟ ବଜାୟ ରହିଚି। ଅରଟରୁ ତାକୁଡ଼ୀ ଓ ମାଲ ବାଦ୍ ଦିଆଯାଇ କେବଳ ଯେ ଚକ୍ରଟି ରଖାଯାଇଚି; ତାହା କେବଳ କଳା ଦୃଷ୍ଟିରୁ କରାଯାଇଚି। ଅର୍ଥର ଅନେକ ଅଂଶ ବ୍ୟଞ୍ଜନାରୂପରେ ରଖିବାହିଁ ଛବିର ଲକ୍ଷଣ। ଛବିର ଅରଟରୁ ତ ପୁଣି ବଳନା ଓ କଟାଳୀକୁ ବାଦ୍ ଦିଆଯାଇଚି। କଳ୍ପନାଦ୍ୱାରା ଆମେ ତା'ର ଏସବୁ ଅଭାବ ପୂରଣ କରିପାରିବା। ନୂଆ ପତାକାର ବିଚାର କଲାବେଳେ ଆମକୁ ଏଇ କଥାଟି ମନେ ରଖିବାକୁ ପଡ଼ିବ। ତେଣୁ ନିରପେକ୍ଷ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଦେଖିଲେ ନୂଆ ପତାକାରେ ଆଉ କୌଣସି ଦୋଷ ରହିବ ନାହିଁ। ଏଇ ଚକ୍ରଚିହ୍ନିତ ପତାକା ନିଶ୍ଚୟ ହାତକଟା ଓ ହାତବୁଣା ଖଦଡ଼ରେ ତିଆରି ହେବ। ତୁଳା ହେଉ ବା ରେଶମ ହେଉ, ହାତରେ କଟା ହୋଇଥିବା ସବୁରକମ ସୂତାକୁ ଆମେ ଖଦଡ଼ କହି ଆସିଚୁ। ପତାକାର ମୂଳ ମହତ୍ତ୍ୱଟି ଅତୁଟ ରହିଥିଲା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏଇ କଳାଗତ କିଞ୍ଚିତ୍ ପରିବର୍ତ୍ତନରେ ଆପତ୍ତି କରିବାର କୌଣସି କାରଣ ନାହିଁ। ନିଆଁଗିଳାଙ୍କ ପରି କଳାକୁ ବାଦ୍ ଦେଲେ ଚଳିବ କେମିତି ? ବିଦେଶୀ ଶାସନ ସଙ୍ଗେ ଦେଶର ଲଢ଼େଇ ଚାଲିଥିବାତକ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ଓ କଳାକୁ ବାଦ୍ ଦେବାଟା ହିଁ ଗୋଟିଏ କଳା ହୋଇ ରହିଥିଲା। ସେ ଲଢ଼େଇ ଶେଷ ହୋଇ ତ ଏବେ ସ୍ୱାଧୀନତା ଆସିଲା, ତେଣୁ ଉତ୍କୃଷ୍ଟ ମାନର ନ ହେଲେ ମଧ୍ୟ, ଦୁର୍ବଳ ଜାତିର ସାହସ ଓ ଶକ୍ତିର ନିଦର୍ଶନ ସ୍ୱରୂପ ଆମ ପତାକାରେ କଳାର ସ୍ଥାନ ରହିବା ଉଚିତ। ପତାକାର ଏଇ ବ୍ୟାଖ୍ୟା ସହିତ ଆଉ ଯେ କୌଣସି ସମୁଚିତ ବ୍ୟାଖ୍ୟା ଯୋଗକଲେ ମଧ୍ୟ ଆମର କିଛି କ୍ଷତି ହୋଇଯିବ ନାହିଁ। ସେଇ ଗୋଟାଏ ରଙ୍ଗ ଭିତରେ କୌଣସି ଗଭୀର ତାତ୍ପର୍ଯ୍ୟର ପରିଚୟ ପାଇବା ସମ୍ପନ୍ନ ମନର ପରିଚାୟକ ଅଟେ। ରଙ୍ଗର ବୈଚିତ୍ର୍ୟ ହିଁ ବିଶ୍ୱସୃଷ୍ଟି ଭିତରେ ଦୃଶ୍ୟର ଏକତ୍ୱ ଆଣି ଦିଏ। ଏଇ ଚକ୍ର ଅନେକଙ୍କ ମନରେ ଶାନ୍ତି-ସମ୍ରାଟ୍ ଅଶୋକଙ୍କର ସ୍ମୃତିକୁ ଜାଗୃତ କରିଦେଇ ପାରିବ। ବିରାଟ ସାମ୍ରାଜ୍ୟ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିସାରି ଜନଗଣର ହୃଦୟର ସମ୍ରାଟ୍ ହେବାଲାଗି ସେ ସମସ୍ତ ଭୋଗବିଳାସ ଓ ଶାସନସମ୍ପନ୍ଦ ତ୍ୟାଗକରି ଦେଇଥିଲେ ଏବଂ ତତ୍କାଳୀନ ଯାବତୀୟ ଧର୍ମର ପ୍ରତିନିଧି ହୋଇ ପାରିଥିଲେ। ଏଇ ହେଉଚି ଚକ୍ରର ଯଥାର୍ଥ ବ୍ୟାଖ୍ୟା ଏବଂ ଏହାରି ଭିତରେ ଆମେ ପ୍ରେମ ଓ କରୁଣାକରଙ୍କର ବିଧାନଚକ୍ରକୁ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ କରିପାରିବା।"

ଏଇପରି ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଦେଖିଲେ କୋଟି କୋଟି ମାନବପ୍ରାଣରେ ସମ୍ମିଳିତ ହୋଇ ଚରଖାର ମହତ୍ତ୍ୱ ଆହୁରି ସମୃଦ୍ଧ ହୋଇଯିବ । ଅଶୋକଚକ୍ର ସହିତ ଏହାକୁ ସମାନ ଓ ଅଛେଦ୍ୟଭାବେ ଦେଖି ପାରିଲେ ଆମେ ଆଡ଼ମ୍ବରଶୂନ୍ୟ ଚରଖା ଭିତରେ ସଦା ବର୍ତ୍ତମାନ ପ୍ରେମର ବିଧାନଚକ୍ରର ଉନ୍ମେଷଣା ପାଇପାରିବା ।

ଡଡଡ

୭—ଜୀଅନ୍ତା ସମାଧି

ହରିଜନ, ତା ୧୭।୮।୪୭

ଦକ୍ଷିଣ ଭାରତର ହାଇଦରାବାଦରୁ ଖଣ୍ଡେ ଚିଠିରେ ଜଣେ ପତ୍ରପ୍ରେରକ ଲେଖିଚନ୍ତି:—

"ଗାନ୍ଧୀଜୀଙ୍କର ଆଦର୍ଶ ଓ ତଦନୁରୂପ ସାଧନା ବଳରେ ଭାରତ ଆଜି ଏତେ ଦୂର ଆଗେଇ ଆସି ପାରିଚି; କିନ୍ତୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ଦେଶ ଯେଉଁ ମତିଗତି ଧରିଲାଣି, ସେଥିରୁ କ'ଣ ପ୍ରମାଣିତ ହେଉନାହିଁ ଯେ ଆମେ ଯେଉଁ ସିଡ଼ିକୁ ଆଶ୍ରା କରି ଏତେ ଉପରକୁ ଉଠି ପାରିଚୁ, ଆଜି ତାକୁଇ ଗୋଇଠା ମାରି ଫୋପାଡ଼ି ଦେବାକୁ ଯାଉଚୁ ? ହିନ୍ଦୁ-ମୁସଲମାନ ଏକତା, ହିନ୍ଦୁସ୍ଥାନୀ, ଖଦୀ, କୁଟୀରଶିଳ୍ପ ଏସବୁ ଆଜି କୁଆଡ଼େ ଗଲା ? ସେସବୁ ବିଷୟରେ ବର୍ତ୍ତମାନ ବକ୍ତୃତା ଦେଇ ବୁଲିବା କେବଳ କପଟତା ନୁହେଁ କି ?"

ଏ ତୀକ୍ଷ୍ଣ ସମାଲୋଚନାରେ ଅନେକ ସତ୍ୟତା ରହିଚି ବୋଲି ମୁଁ ମାନୁଚି, ତଥାପି ଏବେ ସୁଦ୍ଧା ମୋର ଜୀଅନ୍ତା ସମାଧି ହୋଇନାହିଁ ବୋଲି ମୁଁ ଦୃଢ଼ ଆଶା ରଖିଚି । ଏଇ ଆଶାର କାରଣ ହେଉଚି ଯେ ଜନସାଧାରଣ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ନିଜ ଉପରୁ ବିଶ୍ୱାସ ତୁଟାଇ ଦେଇନାହାନ୍ତି । ସେତକ ଚାଲିଗଲେ ସେମାନେ ଚାରିକୁଳରୁ ଲୁପ୍ତ ହୋଇଯିବେ ଓ ସେତିକିବେଳେ ମଧ୍ୟ ମୋର ଜୀବନ୍ତ ସମାଧି ହୋଇଯିବ । କିନ୍ତୁ ମୋ' ଆଶାର ଧ୍ରୁବତାରା ଜଳୁଥିବା ଯାଏ, ଶ୍ମଶାନ ଉପରେ ମଧ୍ୟ ମୁଁ ବଞ୍ଚି ରହିଥିବି ଓ ମୋର କଥା ଶୁଣାଉ ଥିବି । ମୋର ଆଶା, ମୋ ବାଟରେ ମୋତେ ଏକା ପକାଇ ଦେଇ ସମସ୍ତେ ଚାଲିଗଲେ ମଧ୍ୟ ସେ ତାରା କଦାପି ଲିଭିବ ନାହିଁ । ପତ୍ରପ୍ରେରକ ଅସ୍ପୃଶ୍ୟତା ଓ ନିଶାନିବାରଣ କଥା ଲେଖିବାକୁ ଭୁଲି ଯାଇଚନ୍ତି । ଅସ୍ପୃଶ୍ୟତା ଆଜି ସବୁକ୍ଷେତ୍ରରୁ ପଳାଇବାକୁ ବସିଲାଣି । ଅତି ଶୀଘ୍ର ନିଶାନିବାରଣ ମଧ୍ୟ ସଫଳ ହେଲା ପରି ଜଣାଯାଉଚି । ୧୯୨୦ ମସିହାରେ ନିଜ ସମ୍ମୁଖରେ ରଖିଥିବା ଆଦର୍ଶଗୁଡ଼ିକୁ ହୁଡ଼ିଗଲେ, କଂଗ୍ରେସ ଯେ ନିଜେ ନିଜ ବେକରେ ଛୁରୀ ମାରିବ, ଏଥିରେ ତିଳେମାତ୍ର ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ ।

ଡଡଡ

୮—ଭାରତର ଲାଟ

ହରିଜନ, ତା ୨୪।୮।୪୬

ଏଠି ଭାରତ କହିଲେ ମୁଁ ହିନ୍ଦୋସ୍ଥାନ ଓ ପାକିସ୍ଥାନ ଉଭୟର କଥା କହୁଚି। ଏକ ନଜରରେ ଦେଖିଲେ ହିନ୍ଦୋସ୍ଥାନ କେବଳ ହିନ୍ଦୁମାନଙ୍କର ରାଜ୍ୟ ଓ ପାକିସ୍ଥାନ କେବଳ ମୁସଲମାନ ମାନଙ୍କର ରାଜ୍ୟକୁ ବୁଝାଉଚି। ମୋ' ମତରେ ଏ ଦୁଇଟିଯାକ ଭୁଲ ଶବ୍ଦ। ଏଥିଲାଗି ମୁଁ ଜାଣି ଶୁଣି ହିନ୍ଦୋସ୍ଥାନ ଶବ୍ଦଟି ବ୍ୟବହାର କରୁଚି।

କଂଗ୍ରେସ ଆଜି ବ୍ରିଟିଶ କବଳରୁ ଦେଶକୁ ମୁକୁଳେଇ ଆଣିଚି। ୧୯୨୦ ମସିହାରେ ଯେଉଁ ଖିଲାପତ୍-ସ୍ୱରାଜ୍ୟ ଓ ଅସହଯୋଗ ପ୍ରସ୍ତାବ କଲିକତା କଂଗ୍ରେସର ବିଶେଷ ଅଧିବେଶନରେ ପାସ୍ ହୋଇଥିଲା, ତାହା ହିନ୍ଦୁ ଓ ମୁସଲମାନ ଉଭୟଙ୍କ ପ୍ରତି ସମାନ ନଜର ରଖିଥିଲା। ରାକ୍ଷସଶକ୍ତି ସହିତ କଲ୍ୟାଣ ଶକ୍ତିର ଅସହଯୋଗ ସଫଳ କରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଆତ୍ମଶୁଦ୍ଧିର ମାର୍ଗ ଅନୁସରଣ କରିବା ଲାଗି ଏଇ ପ୍ରସ୍ତାବରେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦିଆଯାଇଥିଲା। ତେଣୁ—

୧। ଭାରତର ପ୍ରତ୍ୟେକ ଲାଟ ନିଜକୁ ଓ ନିଜର ପାଖ ଲୋକମାନଙ୍କୁ ସର୍ବତ୍ୟାଗୀ ସଂଯମୀଭାବେ ତିଆରି କରିବେ। ତାହା ନ ହେଲେ ସେ ରାଜ୍ୟରେ ବହୁଥିବା ଅଗ୍ନିସ୍ରୋତକୁ ବନ୍ଦ କରି ପାରିବେ ନାହିଁ।

୨। ସେ ଓ ତାଙ୍କର ପାଖଲୋକମାନେ ସୂତାକଟାକୁ ଭାରତର ମୂକ ମ୍ରିୟମାଣ ଜନସମାଜ ସହିତ ଏକାତ୍ମତାର ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ପ୍ରତୀକ ରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରିବେ। ଯିଏ ଝାଳବୁହା ପରିଶ୍ରମ କରିବ, କେବଳ ସେଇ ସମାଜରୁ ଖାଦ୍ୟ ଖାଇବାର ଅଧିକାରୀ ହୋଇ ପାରିବ। ସୂତାକଟା ଏଇ ନୀତିର କଷଟି ପଥର ବୋଲି ବିଶ୍ୱାସ କରିବେ। ଆଧୁନିକ ସମାଜକୁ ଗ୍ରାସକରି ରଖିଥିବା ସଂଗଠିତ ହିଂସା ବିରୁଦ୍ଧରେ ଅହିଂସାର ସଂଗଠିତ ଅଭିଯାନ ହିସାବରେ ସେମାନେ ସୂତାକଟାକୁ ଗ୍ରହଣ କରିବେ।

୩। ଖଣ୍ଡେ ସାଧାରଣ କୁଡ଼ିଆରେ ସେ ବାସ କରିବେ, ଯେଉଁଠାକୁ ଆସି ତାଙ୍କୁ ଦେଖା କରିବାର ସ୍ୱାଧୀନତା ସମସ୍ତଙ୍କର ରହିବ। ଅବଶ୍ୟ ନିଜର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟରେ ବ୍ୟସ୍ତ ଥିଲାବେଳେ ସେ ଦେଖା ନ ଦେଇ ପାରନ୍ତି। ଇଂରେଜ ସରକାରଙ୍କର ଲାଟ କେବଳ ଇଂରେଜମାନଙ୍କର ସାମ୍ରାଜ୍ୟବଳର ପ୍ରତିନିଧିତ୍ୱ କରୁଥିଲେ। ସେଥିପାଇଁ ସେ ପାଚେରୀ ଘେରା ଦୁର୍ଗପରି ଘରେ ବାସ କରୁଥିଲେ। ସେ ତାଙ୍କ ସାମ୍ରାଜ୍ୟର ରଥ ଟାଣୁଥିବା ସମସ୍ତ ଦଳବଳ ନେଇ ପ୍ରସାଦଭିତରେ ରହୁଥିଲେ। ବିଭିନ୍ନ ଦେଶର ଯୁବରାଜ ବା ଦୂତମାନଙ୍କର ଅଭ୍ୟର୍ଥନା ଲାଗି ଭାରତର ଲାଟ ମଧ୍ୟ ବଡ଼ ବଡ଼ କୋଠା ରଖିପାରନ୍ତି। କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କ ନିଜପାଇଁ ସେ ଦେଶୀ ବିଦେଶୀ କୌଣସି ଦାମୀ ଆସବାବ ବ୍ୟବହାର କରିବେ ନାହିଁ। ସରଳ ଜୀବନ ଓ ସମୁନ୍ନତ ଚିନ୍ତନ, ଏହାହିଁ ତାଙ୍କ

ଜୀବନର ମୌଳିକ ନୀତି ହୋଇ ରହିବ । କେବଳ ଫାଟକ ଉପରେ ଝୁଲା ହେବାକୁ ନୁହେଁ, ଏଇ ନୀତିକୁ ତାଙ୍କୁ ନିଜର ପ୍ରତିଦିନର ଜୀବନରେ ପ୍ରମାଣ କରି ଦେଖାଇବାକୁ ପଡ଼ିବ ।

୪ । ଲାଟଙ୍କ ମନରେ କୌଣସି ଛାଞ୍ଚର କୌଣସି ଅସ୍ପୃଶ୍ୟତା ରହିବ ନାହିଁ । ଜାତି, ଧର୍ମ ଓ ବର୍ଣ୍ଣର ସମସ୍ତ ଭେଦଭାବରୁ ସେ ସର୍ବଦା ନିଜକୁ ପବିତ୍ର ରଖିବେ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଧର୍ମର ଓ ପ୍ରାଚ୍ୟ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟର ଉତ୍କୃଷ୍ଟ ସତ୍ୟସାରକୁ ସେ ନିଜ ଜୀବନରେ ପ୍ରତିଫଳିତ କରିବେ । ଭାରତର ନାଗରିକ ହେବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସେ ନିଜକୁ ପୃଥିବୀର ଜଣେ ନାଗରିକ ବୋଲି ମନେ କରିବେ । ସମସ୍ତେ ବହିରେ ପଢ଼ିଥିବେ, ଅତୁଳ ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟର ଅଧୀଶ୍ୱର ହୋଇ ମଧ୍ୟ ଖଲିଫା ଓମାର୍ ଏହି ଉଚ୍ଚ ଆଦର୍ଶରେ ଜୀବନ ଯାପନ କରୁଥିଲେ । ଆମ ଦେଶର ଇତିହାସରେ ରାଜର୍ଷି ଜନକଙ୍କର ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ମଧ୍ୟ ରହିଚି । ମୁଁ ନିଜ ଆଖିରେ ଦେଖିଚି, ବ୍ରିଟିଶ ଦ୍ୱୀପପୁଞ୍ଜର ସାମନ୍ତ ଓ ନବାବ ଘରର ପିଲାମାନଙ୍କ ମେଳରେ ଇଟନ୍‌ର ମାଷ୍ଟର୍ ମଧ୍ୟ ଏଇପରି ଜୀବନ କଟାଉଥିଲେ । ତେବେ ଭାରତର ଦରିଦ୍ର ଦୁର୍ଭିକ୍ଷଗ୍ରସ୍ତ କୋଟି କଙ୍କାଳର ଶାସକ ବୋଲାଉଥିବା ଲାଟ କାହିଁକି ଠିକ୍ ଏଇପରି ସରଳ ଜୀବନ ଅନୁକରଣ କରିବେ ନାହିଁ ?

୫ । ସେ ଯେଉଁ ପ୍ରଦେଶର ଲାଟ, ସେଇ ପ୍ରଦେଶର ସ୍ଥାନୀୟ ଭାଷା, ଭାରତର ରାଷ୍ଟ୍ରଭାଷା, ନାଗରି ଓ ଉର୍ଦ୍ଦୁଲିପିର ହିନ୍ଦୁସ୍ଥାନୀ ଭାଷା କହି ପାରୁଥିବେ । ହିନ୍ଦୁସ୍ଥାନୀ କହିଲେ ସଂସ୍କୃତସିଦ୍ଧ ହିନ୍ଦି ବା ପାର୍ସୀବହୁଳ ଉର୍ଦ୍ଦୁକୁ ବୁଝାଏ ନାହିଁ । ବିନ୍ଧ୍ୟପର୍ବତର ଉତ୍ତରକୁ ଗାଁ ଗଣ୍ଡାର ଲୋକସାଧାରଣ ଯେଉଁ ଭାଷା ବ୍ୟବହାର କରନ୍ତି, ତାହାହିଁ ହିନ୍ଦୁସ୍ଥାନୀ ।

ଭାରତର ଲାଟର ସବୁ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଯେ ଏତିକିରେ ସରିଗଲା ତାହା ନୁହେଁ । ଏଠି କେବଳ ତା'ର ଗୋଟିଏ ନମୁନା ଦିଆଯାଇଚି ।

କେତେକ ଇଂରେଜଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ଆମେ ଆମର ଲାଟ କରି ବାଛିଚୁ; ଭାରତ ଓ ତା'ର ଜନସାଧାରଣଙ୍କର ଅନୁରକ୍ତ ସେବକ ହିସାବରେ ସେମାନେ ମଧ୍ୟ ଶପଥ ଗ୍ରହଣ କରିଚନ୍ତି । ସେମାନେ ମଧ୍ୟ ଭାରତୀୟ ଲାଟର ସରଳ ଜୀବନରୀତିକୁ ନିଜର ଆଦର୍ଶ କରି ରଖିବେ । ଭାରତ ଓ ସାରା ପୃଥିବୀ ଲାଗି ତାଙ୍କ ଦେଶର ଯେଉଁ ସବୁ ଭଲ କଥା ଦେବାର ଅଛି, ସେମାନେ କେବଳ ସେଇ ସବୁର ପ୍ରତୀକ ହୋଇ ରହିବେ ।

୯—ଠିକ୍ ନା ଭୁଲ ?

ହରିଜନ, ତା ୧୪।୯।୪୭

ଜଣେ ପତ୍ରପ୍ରେରକଙ୍କଠାରୁ ଗୁଜରାଟୀ ଭାଷାରେ ମୁଁ ଖଣ୍ଡେ ଚିଠି ପାଇଛି। ଏଇଠି ସେଇ ଚିଠିଟିର ସାରମର୍ମ ଦେଉଛି।

୧୫।୯।୨୭ ତାରିଖରେ 'ୟଙ୍ଗ୍‌ଇଣ୍ଡିଆ'ରେ ଆପଣ ମାନ୍ଦ୍ରାଜଠାରେ ଦେଇଥିବା ବକ୍ତୃତାଟି ମୁଁ ପଢ଼ିଛି। ସେହି ବକ୍ତୃତାରେ ଆପଣ କହିଚନ୍ତି, ସଚ୍ଚା ଅର୍ଥନୀତିର ବିରୋଧ କରୁଥିବା ଧର୍ମ, ଧର୍ମ ନୁହେଁ ଏବଂ ଯେଉଁ ଅର୍ଥନୀତି ଧର୍ମର ମୂଳବିଧାନକୁ ମାନେ ନାହିଁ, ସେ ଅର୍ଥନୀତିକୁ ସମସ୍ତେ ବର୍ଜନ କରିବା ଉଚିତ।

"ମୁଁ ଜାଣେ ଯେ ଆପଣ ଅନେକ ବର୍ଷ ହେଲା ଏଇ କଥା କହି ଆସିଚନ୍ତି; କିନ୍ତୁ ସମସ୍ତେ ସେହି କଥାର ମର୍ମକୁ ଗ୍ରହଣ କରିନାହାଁନ୍ତି। ଏଇ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଦେଖିଲେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଧର୍ମ ନାମରେ ଦେଶରେ ଲାଗିଥିବା ଅତ୍ୟାଚାରର ବ୍ୟଭିଚାର ବନ୍ଦ କରିବାରେ ଆପଣ ଯେ ଏତେ ଶକ୍ତି ଓ ସମୟ ଦେଉଚନ୍ତି, ତାହା ମୁଁ ସମର୍ଥନ କରି ପାରୁନାହିଁ। ଆପଣଙ୍କର ରଚନାତ୍ମକ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଆଜି କୁଆଡ଼େ ଗଲା ? ଦେଶର ଅଧେରୁ ଅଧିକ ଭୂଇଁରେ କଂଗ୍ରେସ ଶାସନ ଚଳୁଚି। ପୂର୍ଣ୍ଣ ସ୍ୱାଧୀନତା ଆସି ଦୁଆର ପାଖରେ ପହଞ୍ଚିଲାଣି। ଇଂରେଜ ରାଜତ୍ୱ ଦେଶରୁ ବିଦାହୋଇ ଗଲାଣି। ବର୍ତ୍ତମାନ ରଚନାତ୍ମକ କାର୍ଯ୍ୟ ଯୋଜନାରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଶକ୍ତି ଖଟାଇ, ଧର୍ମ ଓ ଅର୍ଥନୀତି ଯେ ମୂଳତଃ ଏକ ଜିନିଷ, ଏହା ଦେଶ ଆଗରେ ପ୍ରମାଣ କରିଦେବା ଆପଣଙ୍କର ଉଚିତ ନୁହେଁ କି ? ଭାରତରେ ଯେଉଁ ଅନୈତିକ ଅର୍ଥନୀତିର ମସୁଧାମାନ ଚାଲିଚି, ଆପଣ ସେ ସବୁ ବିଷୟରେ କିଛି ଲେଖୁନାହାନ୍ତି। ଫଳତଃ ବର୍ତ୍ତମାନ ସରକାରଙ୍କର ଅର୍ଥନୈତିକ ନୀତି ପଛରେ ଯେ ଆପଣଙ୍କର ସମର୍ଥନ ରହିଚି, ସରଳ ଲୋକେ ଏହା ବିଶ୍ୱାସ କରିଗଲେଣି। ମୋର ତ ଏକରକମ ବିଶ୍ୱାସ ହୋଇ ଯାଉଚି ଯେ, ନିଜେ ରଚନାମୂଳକ କାର୍ଯ୍ୟଯୋଜନାର ସୃଷ୍ଟିକର୍ତ୍ତା ହୋଇ ଏବେ ନିଜେ ଆପଣ ତାକୁ ଧ୍ୱଂସ କରି ଦେଉଚନ୍ତି। ମୁଁ ଯେତେଦୂର ଜାଣିଚି, ବର୍ତ୍ତମାନ ଦେଶରେ ଖଦୀ ଓ କୁଟୀର ଶିଳ୍ପର ଏପରି ଗୋଟିଏ ସୁଦ୍ଧା ଅନୁଷ୍ଠାନ ନାହିଁ, ଯେ କି ସଚ୍ଚା ଅର୍ଥନୀତି ଓ ସ୍ୱାବଲମ୍ବନର ଆଦର୍ଶରେ ଚଳୁଚି।"

ପତ୍ରପ୍ରେରକ ଟିକିଏ ଉତ୍ତେଜିତ ହୋଇଯାଇଥିଲା ପରି ଲାଗୁଚି। ଏଇ ଉତ୍ତେଜନା ହେତୁ ସେ ସମୁଦାୟ ସତ୍ୟଟିକୁ ପ୍ରକାଶ କରିପାରି ନାହାନ୍ତି। ପ୍ରଥମ କଥା ହେଉଚି, ସାମ୍ପ୍ରଦାୟିକ ଏକତା ହେଉଚି ମୋ ଜୀବନର ଏକ ବିଶିଷ୍ଟ ଅଙ୍ଗ। ଖଦୀ ଓ କୁଟୀରଶିଳ୍ପର କଥା ମୋ ମଥାରେ ପଶିବା ଆଗରୁ ମୁଁ ସାମ୍ପ୍ରଦାୟିକ ଏକତାକୁ ନୀତି କରି ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲି। ସେତେବେଳେ ମୋର ବୟସ ବାର ବର୍ଷ, ଇଂରେଜୀ ଭାଷା ଅଳ୍ପ ଅଳ୍ପ ଜାଣିଥାଏ। ସେଇ କାଳରୁ ମୁଁ ଜାଣିଥିଲି ଯେ ହିନ୍ଦୁ, ମୁସଲମାନ ବା ପାର୍ସୀ

ଯାହା କହ, ସମସ୍ତେ ଏଇ ଏକ ମାଟିର ସନ୍ତାନ ଏବଂ ଧର୍ମତଃ ସେମାନେ ପରସ୍ପରର ଭାଇ। ୧୮୮୫ ରେ ସିନା କଂଗ୍ରେସ ଗଢ଼ାହେଲା, ତା'ର ଆଗରୁ କିନ୍ତୁ ମୁଁ ସାମ୍ପ୍ରଦାୟିକ ଏକତା କଥା ଭାବିଥିଲି। ଏକଥା ମଧ୍ୟ ମନେରଖିବା ଉଚିତ ଯେ, ମୋର ଅଠରଟି ରଚନାତ୍ମକ କାର୍ଯ୍ୟ ଭିତରୁ ଏଇଟି ମଧ୍ୟ ଗୋଟିଏ। ଏଥିପାଇଁ ମୁଁ ଅନେକ ବିପଦର ସମ୍ମୁଖୀନ ହୋଇଚି। ମୁଁ ବେଶ୍ ଭଲ କରି ଜାଣେ ଯେ ଜାତି ଜାତିରେ କଳିତକରାଳ ଲାଗିଥିଲା ଯାଏ, ମୋ ହାତରେ ରଚନାତ୍ମକ କାର୍ଯ୍ୟ ବେଶୀଦୂର ଆଗେଇ ପାରିବନାହିଁ। କାରଣ ସାମ୍ପ୍ରଦାୟିକ ଦଙ୍ଗାହଙ୍ଗାମା ଭିତରେ ଏଇ କାମ କିପରି ଚଳାଇବାକୁ ହେବ, ତାହା ମୁଁ ଶିଖିବାର ଚେଷ୍ଟା କରିନାହିଁ। ନୋଆଖାଲୀ ବା ବିହାରକୁ ଏତେ ତରତର ହୋଇ ଯିବା ମୋର ଉଚିତ ନ ଥିଲା ବୋଲି ପତ୍ରପ୍ରେରକଙ୍କ ଚିଠିରୁ ଏଇ ମତ ପ୍ରକାଶ ପାଉଚି। ଅର୍ଥାତ୍ ସେ କହୁଛନ୍ତି ଯେ, ଯେଉଁ ଅବସ୍ଥା ସୁଧାରିବାରେ ମୁଁ ସଫଳ ହୋଇ ପାରିବି ଏବଂ ବର୍ଷ ବର୍ଷ ଧରି ଯେଉଁ କାମ ମୁଁ କରି ଆସିଚି, ଆଜି ଅସଲ ବେଳରେ ମୁଁ ତାକୁ ଛାଡ଼ି ଦେବି। ମୋ' ଦେଇ ତାହା ହୋଇପାରିବ ନାହିଁ। ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ରଚନାତ୍ମକ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମଲାଗି ଏଇଟିକୁ ଅବହେଳା କରିବା ଅର୍ଥ ମୋର ପ୍ରଥମ କର୍ତ୍ତବ୍ୟରେ ତ୍ରୁଟି ଦେଖାଇବା। ଫଳରେ ଏଇଆ ହେବ, ହାତର କାମଟା ତ ଯିବ ତା'ଛଡ଼ା ଏଇ କର୍ତ୍ତବ୍ୟହେଳା ବଦଳରେ ମଧ୍ୟ ମୁଁ ଅନ୍ୟ କିଛି ପାଇପାରିବି ନାହିଁ।

ଆଜି ଯେଉଁମାନେ କଂଗ୍ରେସ ସରକାର ଭିତରେ ଅଛନ୍ତି; ସେମାନେ ସମସ୍ତେ ମୋର ସହକର୍ମୀ ଥିଲେ। ମୁଁ ଏତକ ମଧ୍ୟ କହିପାରିବି ଯେ, ମୋ'ର ସହକର୍ମୀ ହିସାବରେ ସେମାନେ ବଡ଼ ହୋଇ ଆଜି ସରକାରର ସର୍ବୋଚ୍ଚ ପାହ୍ୟାରେ ବସିଚନ୍ତି। ମୋର କଳ୍ପିତ ଅର୍ଥନୀତିର ବାସ୍ତବତା ଓ ବଳିଷ୍ଠତା ବିଷୟରେ ସେମାନଙ୍କ ମନରେ ଯଦି ମୁଁ ବିଶ୍ୱାସ ଦେଇ ନ ପାରିଲି, ତେବେ କୋଉ ମୁହଁରେ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ମୋ ମତରେ ଦୀକ୍ଷିତ କରାଇବାକୁ ଯିବି ? ଖଦୀ ଅର୍ଥନୀତିକୁ ଗ୍ରହଣ କରି ଭାରତର ଜନମତ ପାଇ ପାରିବେ ବୋଲି ଓ କୁଟୀରଶିଳ୍ପ ଦ୍ୱାରା ଦେଶର ଗାଁ'ଗହଳକୁ ନୂଆ ଜୀବନ ଦେଇପାରିବେ ବୋଲି ହୁଏତ ସେମାନେ ଭାବି ପାରୁନାହାନ୍ତି।

ପତ୍ରପ୍ରେରକ ପ୍ରସ୍ତାବ କରିଚନ୍ତି ଯେ ଶ୍ରୀ ଯାଜୁଜୀ ଓ ଶ୍ରୀ କୁମାରପ୍ପା ଓ ତାଙ୍କରି ଭଳି ଅନ୍ୟ କେତେକଙ୍କୁ ମୁଁ ତିଆରି କରି ସେଇମାନଙ୍କ ହାତରେ ଭାରତର ଶାସନଭାର ଅର୍ପଣ କରିଦେବି। କି ପିଲାଳିଆ କଥା ? ଲୋକଙ୍କୁ ତିଆରି କରିବାର କି ଅଧିକାର ମୋର ଅଛି ? ଲୋକର, ଲୋକପାଇଁ ଓ ଲୋକଦ୍ୱାରା ଯେଉଁ ସରକାର ହେବ, ଯେତେ ବଡ଼ ହୋଇଥାଉ ପଛକେ, ଜଣେ ଲୋକର ଅଙ୍ଗୁଳି-ନିର୍ଦ୍ଦେଶରେ ସେ ସରକାର ଚଳିବ କେମିତି ? ବର୍ତ୍ତମାନ ଯେଉଁମାନେ ସରକାର ଭିତରେ ଅଛନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କଠାରୁ ବେଶୀ ଦକ୍ଷ ଲୋକ ଏ ଦେଶରେ କାହାନ୍ତି ? ଅଧିକ ସୁଦକ୍ଷ ଲୋକ

କେହି ବାହାରିଲେ, ସେମାନେ ନିଶ୍ଚୟ ସ୍ଥାନ ଖାଲି କରି ଚାଲିଆସିବେ। ମୁଁ ଯେତେଦୂର ଜାଣେ, ସେମାନେ ଉଚ୍ଚପଦ ପାଇଁ ବିକଳ ନୁହନ୍ତି। ତେଣୁ ଯୋଗ୍ୟଲୋକ ବାହାରିଲେ, ଅନ୍ୟ କେହି କହିବା ପୂର୍ବରୁ ସେମାନେ ସ୍ୱେଚ୍ଛାରେ ସେମାନଙ୍କ ଲାଗି ଗାଦୀ ଛାଡ଼ିଦେବେ ଓ ଏଡ଼େ ବଡ଼ ଦାୟିତ୍ୱରୁ ନିସ୍ତାର ପାଇଲେ ବୋଲି ନୂଆଲୋକଙ୍କ ପାଖରେ କୃତଜ୍ଞ ହୋଇ ରହିବେ।

ବର୍ତ୍ତମାନ ସରକାରରେ ଜଣକୁ ଯେ ମୁଁ ଅଦଳବଦଳ କରିପାରିବି, ଏପରି ଭୁଲ ଧାରଣା ଯେପରି କାହାର ନ ହୁଏ। ଅବଶ୍ୟ ମୁଁ ଜାଣେ ଯେ ମୁଁ ମୋ' ଉପରକୁ ଦାୟିତ୍ୱ ନେବାକୁ ଚାହିଁଲେ ସେମାନେ ଆଦରରେ ମୋ'କଥା ମାନିବେ; କିନ୍ତୁ ମୋର ଏତେ ଶକ୍ତି ନାହିଁ ଯେ ମୁଁ ତାହା କରିପାରିବି। ଏକା ଭଗବାନ ତାହା କରିପାରନ୍ତି। ସେଇ ଭଗବାନ ମୋର ରାମ। ମୁଁ କେବଳ ତାଙ୍କର ବିନୀତ ଆଜ୍ଞାବହ ପରି। ଭଗବାନଙ୍କ ପାହ୍ୟାକୁ ଉଠିବାଲାଗି ଭକ୍ତର କି ଅଧିକାର ଅଛି। ତାଙ୍କରି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ପୂରଣ କରିବାଲାଗି ନିମିତ୍ତ ମାତ୍ର ହେବା ହେଉଚି ଭକ୍ତର ଧର୍ମ।

ସୁଖର କଥା ସରକାରରେ ଆଜି ଯେଉଁମାନେ ଅଛନ୍ତି, ସେମାନେ ମଧ୍ୟ ସାମ୍ପ୍ରଦାୟିକ ଶାନ୍ତି ଆଣିବା ଲାଗି ସବୁଠାରୁ ବେଶୀ ସମୟ ଦେଉଚନ୍ତି। ମୁଁ ମଧ୍ୟ ସେହି କାମ କରୁଛି, ଅବଶ୍ୟ ସେମାନେ ସେମାନଙ୍କର ନିଜ ଉପାୟରେ ଏଇ ଶାନ୍ତି ଲାଗି ଚେଷ୍ଟା କରୁଚନ୍ତି। କାରଣ ସେମାନେ ମଧ୍ୟ ମୋ'ରି ପରି ଭଲଭାବରେ ଜାଣନ୍ତି ଯେ, ଏହି ସମସ୍ୟାର ସୁସମାଧାନ ହୋଇ ଦେଶରେ ଶାନ୍ତି ନ ଆସିବା ଯାଏ କୌଣସି ସଂଗଠନମୂଳକ ଯୋଜନା ଖୁବ୍ ବେଶୀ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ହୋଇପାରିବ ନାହିଁ।

ଶେଷରେ, ପତ୍ରପ୍ରେରକ ଓ ତାଙ୍କରି ମାର୍ଗରେ ଭାବୁଥିବା ଅନ୍ୟମାନଙ୍କର ମଧ୍ୟ ଏଇ କଥାଟି ଜାଣି ରଖିବା ଉଚିତ ଯେ, ଭାରତବର୍ଷର ଜନସାଧାରଣ ରଚନାତ୍ମକ କାର୍ଯ୍ୟଯୋଜନାକୁ ଗ୍ରହଣ ନ କରିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ତାହା ସଫଳ ହୋଇପାରିବ ନାହିଁ। ସେଥିଲାଗି ହଜାର ହଜାର କର୍ମୀ ଦରକାର। ଜଣେ ଲୋକର ମଥାରୁ ଏହା ଯେ ବାହାରିଥିଲା, ଏଇଟା ଗୋଟାଏ ଆକସ୍ମିକ କଥା। ବର୍ଷ ବର୍ଷ ଧରି ଦେଶରେ ଏସବୁକାମ ହୋଇ ଆସିଲାଣି। ନିଖିଳ ଭାରତ ଚରଖା ସଂଘ, ଗ୍ରାମୋଦ୍ୟୋଗ ସଂଘ, ଗୋସେବା ସଂଘ, ତାଲିମୀ ସଂଘ, ହିନ୍ଦୁସ୍ଥାନୀ ପ୍ରଚାର ସଭା, ଆଦିବାସୀ ସେବାସଂଘ, ହରିଜନ ସେବକ ସଂଘ ଓ ଏଇପରି ଆହୁରି କେତେକ ଅନୁଷ୍ଠାନ ଏଇ ରଚନାତ୍ମକ କାର୍ଯ୍ୟ ଲାଗି ଗଢ଼ାଯାଇଥିଲା ଏବଂ ଆଜି ମଧ୍ୟ ସେମାନେ ଦେଶରେ ଯଥାଶକ୍ତି କାମ କରୁଅଛନ୍ତି। ଧର୍ମ ଓ ଅର୍ଥନୀତିର ଅଭେଦ ସମ୍ପର୍କର ଆବଶ୍ୟକତା ବିଷୟରେ ସେମାନେ ସମସ୍ତେ ଏକମତ। ମୁଁ ଆଜି ସାମ୍ପ୍ରଦାୟିକ ଏକତା ଦିଗରେ ବେଶୀ ସମୟ ଦେଉଚି ବୋଲି ଅନ୍ୟ ସବୁଥିରୁ ଯେ ମୋର ଆଗ୍ରହ କମିଯାଇଚି, ତା' ନୁହେଁ। ଯଥାଶକ୍ତି ମୁଁ ସେମାନଙ୍କର ଆଲୋଚନାରେ ଯୋଗ ଦେଉଚି। ମୋ'ଠାରୁ ଆଉ ଅଧିକ

ଆଶା କରିବା ଉଚିତ ନୁହେଁ । ଆଉ ଗୋଟାଏ କାମ କରିବାର ଲୋଭରେ ବର୍ତ୍ତମାନର କର୍ତ୍ତବ୍ୟଟିକୁ ମୁଁ କିପରି ଛାଡ଼ି ଦେଇ ପାରିବି ? ତେଣୁ ପତ୍ରପ୍ରେରକ ମୋତେ ଯାହା ସତର୍କ କରିଦେଇଛନ୍ତି, ତା'ଠାରୁ ବରଂ ସେ ଓ ତାଙ୍କପରି ଅନ୍ୟମାନେ ନିଜେ ଅନ୍ତର ଭିତରେ ସେଇ କଥା ଭାବନ୍ତୁ ଓ ପୂର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରାଣରେ ଜାତୀୟ ସେବାର ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଦିଗରେ ଲାଗିଯାଆନ୍ତୁ ।

ମୁଁ ତ ବାରବାର କହିଆସିଚି ଯେ, ଜାତୀୟ ସଂଗଠନକାର୍ଯ୍ୟ ଲାଗି ଦେଶର ଶାସନ ହାତକୁ ଆସିବାର ଆଦୌ ଆବଶ୍ୟକତା ନାହିଁ । ତଥାପି ଲୋକେ ଯେଉଁମାନଙ୍କ ହାତରେ ରାଜ୍ୟଶାସନ କ୍ଷମତା ଦେଇଚନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କର ନିକଟ ସମ୍ପର୍କରେ ରହିଥିବା ହେଉଚି ଲୋକଙ୍କର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ । ସରକାର ଭିତରେ ବା କେତେ ଜଣ ଅଛନ୍ତି, ଆଙ୍ଗୁଠି ଅଗରେ ସେ ସମସ୍ତେ ଗଣି ହୋଇଯିବେ । କିନ୍ତୁ ଲୋକମାନେ ଯଦି ନିଜର ଶକ୍ତି ଜାଣି ତାକୁ ଠିକ୍ ରାସ୍ତାରେ ବ୍ୟବହାର କରିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରନ୍ତି, ତେବେ ସବୁ ଅବସ୍ଥା ଆପେ ଆପେ ସୁଧୁରିଯିବ । ଆମର ସ୍ୱାଧୀନତା ତ କେବଳ ଅଠରଦିନର ଛୁଆ । ସବୁ କଥାଗୁଡ଼ାକ ମନକୁ ମନ ସଜାଡ଼ି ହୋଇଯିବ ବୋଲି ଭାବିବା ଠିକ୍ ନୁହେଁ । ଆଉ ମଧ୍ୟ ଯେଉଁମାନଙ୍କ ଉପରେ ଶାସନଭାର ଦିଆଯାଇଚି, ସେମାନେ ବି ନୂଆହୋଇ ଦେଶର ଦାୟିତ୍ୱ ଗ୍ରହଣ କରିଚନ୍ତି । ସେମାନେ ଯେତେଦୂର ପାରୁଚନ୍ତି, ନିଜକୁ ସେଇ ନୂଆ ସ୍ଥିତି ଉପରେ ମଡ଼େଇ ନେବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଚନ୍ତି ।

୧୦—ହତାଶ ହୋଇ ନାହିଁ

ହରିଜନ, ତା ୧୨।୧୦।୪୭

ମୋର ଜନ୍ମଦିନ ଉପଲକ୍ଷ୍ୟରେ ଚାରିଆଡୁ ଆସିଥିବା ବାର୍ତ୍ତା ଗୁଡ଼ିକ ଭିତରୁ ଇଏ ଗୋଟିଏ:— "ବର୍ତ୍ତମାନର ଅବସ୍ଥା ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଖୁବ୍ ସମ୍ଭବ ଆପଣ ଦିନକୁଦିନ ହତାଶ ହୋଇ ଯାଉଚନ୍ତି । ଆଦର୍ଶ ଦ୍ୱାରା ଜଗତକୁ ଦୁଃଖ ଦୁର୍ବିପାକରୁ ମୁକ୍ତି ଦେବାର ବ୍ରତ ଭାରତ ନିଜ ଉପରକୁ ନେଇଚି । ତାର ବ୍ରତରୁ ତାକୁ ଭ୍ରଷ୍ଟ କରିବା ଲାଗି ବୋଧହୁଏ ଅସୁର ଶକ୍ତି ଏଇ ଶେଷଥର ଲାଗି ଚେଷ୍ଟା କରୁଚି । କେବଳ ଆପଣହିଁ ବର୍ତ୍ତମାନ ଜଗତରେ ଭଗବାନଙ୍କର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ପୂରଣ କରିପାରିବେ ।

ଏଇ ତାରଟି ପଠାଇଥିବା ବନ୍ଧୁଙ୍କର ମୋ' ପ୍ରତି ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଶ୍ରଦ୍ଧା ଅଛି । ବର୍ତ୍ତମାନ ତାଙ୍କ କଥାଟି ବିଚାରି ଦେଖାଯାଉ ।

ବର୍ତ୍ତମାନର ପରିସ୍ଥିତିରେ ମୁଁ ହତାଶ ହୋଇ ପଡ଼ିଚି ବୋଲି କହିଲେ ଠିକ୍ ହେବନାହିଁ । ଅହିଂସାର ପରୀକ୍ଷା ମୁଁ ମୋଟେ ଏଇ ଜୀବନରେ ଆରମ୍ଭ କରିଚି । ମୋରି ଜୀବନ ଭିତର ଦେଇ ଯେ ଭଗବାନଙ୍କର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ପୂର୍ଣ୍ଣ ହେବ, ଏପରି କହିବାର ଧୃଷ୍ଟତା ମୁଁ କେବେହେଲେ କରିନାହିଁ । ଭଗବାନ ଇଚ୍ଛାକଲେ ହୁଏ ତ ଅଧିକ ଯୋଗ୍ୟ ଆଉ ଜଣକୁ ନିଜର ନିମିତ୍ତ କରି ପଠାଇ ତାଙ୍କର କାର୍ଯ୍ୟ ସିଦ୍ଧ କରିବେ । ଗୋଟିଏ ଦୁର୍ବଳ ଜାତିର ପ୍ରତିନିଧି ହିସାବରେ ମୁଁ ମୋର ଯଥାଶକ୍ତି କାର୍ଯ୍ୟ କରିଆସିଚି । ହୁଏତ ଆହୁରି ଅଧିକ ଶୁଦ୍ଧ, ସାହସୀ ଓ ସୁଦୂରଦୃଷ୍ଟି ମନୁଷ୍ୟର ଜନ୍ମପାଇଁ ବର୍ତ୍ତମାନ ଜଗତ ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଚି । ଏସବୁ ଖାଲି ଅନୁମାନ କରି କହିବା କଥା । ଭଗବାନ କଣ କରିବେ ବା ନ କରିବେ, ସେକଥା କିଏ ବିଚାର କରି କହି ପାରିବ ? ତାଙ୍କର କରୁଣାବାରିଧି ଭିତରେ ଆମେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ବିନ୍ଦୁ ପରି ।

ମୁଁ ଶହେ ପଚିଶ ବର୍ଷ ବଞ୍ଚିବାର ଅଭିଳାଷ ରଖିବି ନାହିଁ ବା ବର୍ତ୍ତମାନ ମରିଯିବାକୁ ପ୍ରାର୍ଥନା କରିବି ନାହିଁ, ନିଃସନ୍ଦେହରେ ଏହାହିଁ ମୋର ଆଦର୍ଶ ରାସ୍ତା । ସେଇ ଭଗବାନଙ୍କର ଇଚ୍ଛା ହାତରେ ମୁଁ ନିଜକୁ ସମର୍ପଣ କରିଦେବି । ବାସ୍ତବରେ ପରିଣତ ହେଲେ ଆଦର୍ଶକୁ ଆଉ ଆଦର୍ଶ ବୋଲି କୁହାଯାଇ ପାରିବ ନାହିଁ । ତେଣୁ ଯଥାସମ୍ଭବ ଆଦର୍ଶର ସମୀପବର୍ତ୍ତୀ ହେବାର ଆକାଙ୍କ୍ଷା ରଖି ଆମେ କାମ କରିଯିବା । ମୋର ସମସ୍ତ ଶକ୍ତି ଓ ସାମର୍ଥ୍ୟ ଦେଇ ମୁଁ ଏଇ ଉଦ୍ୟମହିଁ କରି ଆସିଚି ।

ମୁଁ ୧୨୫ ବର୍ଷ ବଞ୍ଚି ରହିବାକୁ ଚାହେଁ, ଏପରି କହିବାର ବଡ଼େଇ ଯେମିତି ମୋ ମନରେ ରହିଚି ସେମିତି ଅବସ୍ଥାର ଗତି ବଦଳିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସେ ଆଶା ମୁଁ ଛାଡ଼ିଦେଲି ବୋଲି ସାଫ ସାଫ କହିଦେବାର ନମ୍ରତା ମଧ୍ୟ ମୋର ଅଛି । ଏତିକି କରିବା ଛଡ଼ା ମୁଁ ଆଉ ବେଶୀ ବା କମ୍ କଣ କରିଚି ? ମୋ ମନ ଦବିଯାଇଚି ବୋଲି ମୁଁ ଏପରି କରିଚି, ତା ନୁହେଁ । ହୁଏ ତ ତା ବଦଳରେ ସହାୟଶୂନ୍ୟତା ଅନୁଭବ କରୁଚି ବୋଲି କହିଲେ କଥାଟା ଠିକ୍ ଖାପଖାଇବ । ସେଥିଲାଗି ହିନ୍ଦୁ ବା ମୁସଲମାନ ସବୁମାର୍କା ପଶୁମଣିଷର ଏ ହତ୍ୟାଲୀଳା ଦେଖିବାକୁ ପଥରପରି ଠିଆହୋଇ ରହିବା ଅପେକ୍ଷା ସେ ମୋତେ ଏଇ ଶୋକସାଗରରୁ ଅନ୍ତର କରି ନେଇ ଯାଆନ୍ତୁ, ସର୍ବଶକ୍ତିମାନଙ୍କ ପାଖରେ ମୁଁ କେବଳ ଏଇ ପ୍ରାର୍ଥନା କରୁଚି । ତଥାପି ମୁଁ ଡକାପାରି କହୁଚି, ମୋର ଇଚ୍ଛା ବୋଲି କିଛି ନାହିଁ, ତୁମରି ଇଚ୍ଛା ହିଁ ପୂରଣ ହେଉ । ଭଗବାନ ଯଦି ମୋର ସେବା ଚାହାନ୍ତି, ତେବେ ସେଇ ଆଉ କିଛିଦିନ ପାଇଁ ମୋତେ ଏ ସଂସାରରେ ବଞ୍ଚାଇ ରଖିପାରିବେ ।

ଓଓଓ

୧୧—ଅହିଂସା, ଖଦୀ କୁଆଡ଼େ ଗଲା ?

ହରିଜନ, ତା ୨।୧୧।୪୭

କାଥିଆବାଡ଼ରୁ ଜଣେ ପତ୍ରପ୍ରେରକ ଲେଖିଚନ୍ତି,— "ଅନ୍ୟ ଜିଲ୍ଲା ଓ ପ୍ରଦେଶମାନଙ୍କ ପରି କାଥିଆବାଡ଼ରେ ମଧ୍ୟ ଖଦୀ ଓ ଅହିଂସାରୁ ଲୋକଙ୍କର ଆସ୍ଥା କମି ଯାଉଚି। ରାଜନୀତିକ୍ଷେତ୍ରରେ ଅହିଂସା ନୀତି କିପରି ପଶିପାରିବ ବୋଲି ଅନେକ କଂଗ୍ରେସ ଲୋକ ଓ ଗାନ୍ଧୀବାଦୀ ବି କହିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲେଣି।"

ପତ୍ରପ୍ରେରକ ଏକାଧିକ ଉଦାହରଣ ଦେଇ ନାନା ଯୁକ୍ତି ଦେଖାଇଚନ୍ତି। ଚିଠିର ପ୍ରଧାନ ପ୍ରଧାନ ବାକ୍ୟ କେଇଟି ମାତ୍ର ମୁଁ ଉପରେ ଦେଇଚି। ସେଥିରେ ମୁଁ ତିନୋଟି ଭୁଲ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରିପାରୁଚି।

ଏବେ ମୁଁ ବାରବାର କହିଆସିଚି ଯେ, ଖାଲି କାଥିଆବାଡ଼ କାହିଁକି; ସାରା ଭାରତର ଲୋକମାନଙ୍କର ଅହିଂସା ଓ ଖଦୀପ୍ରତି କେବେହେଲେ ପ୍ରକୃତ ବିଶ୍ୱାସ ନ ଥିଲା। ଲୋକେ ଅହିଂସାକୁ ଅବଲମ୍ବନ କରି ତା'ର ପ୍ରତୀକ ଖଦୀକୁ ଯେ ଗ୍ରହଣ କରୁଚନ୍ତି, ମୁଁ ଅନ୍ଧବିଶ୍ୱାସରେ ଭଳି ଯାଇଥିଲି ବୋଲି ସ୍ୱୀକାର କରୁଚି। କିନ୍ତୁ ସତକଥା କହିବାକୁ ଗଲେ ଅହିଂସା ନାଁ'ରେ ଲୋକେ କେବଳ ଦୁର୍ବଳ ମନର ନିଶ୍ଚିନ୍ତ ଶାନ୍ତିକୁହିଁ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ। ନିଜ ଅନ୍ତର ଭିତରୁ ହିଂସାଭାବ ନିର୍ମୂଳ କରିବାର ଚେଷ୍ଟା ସେମାନେ କେବେ କରିନାହାନ୍ତି। ଦେଶର ଖବର ରଖୁଥିବା ଲୋକ ଏଇ କଥାର ସତ୍ୟତା ସହଜରେ ବୁଝିନେଇ ପାରିବ। ରାଜକୋଟର ଜଟିଳ ପରିସ୍ଥିତି ସମାଧାନ କରିବାକୁ ମୁଁ ଯେତେବେଳେ ରାଜକୋଟ ଯାଇଥିଲି, ସେତେବେଳେ ସେଠାରେ ଯେ 'ରାମ' (ଭଗବାନ) ନଥିଲେ, ସେକଥା ସମସ୍ତେ ଜାଣନ୍ତି। କାଥିଆବାଡ଼ ପ୍ରସଙ୍ଗରେ ମଧ୍ୟ ମୁଁ ଠିକ୍ ଏଇକଥା କହିବି। ତେଣୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ସେମାନଙ୍କର ବିଶ୍ୱାସ କମିଯାଉଚି କହିଲେ କିପରି ଠିକ୍ ହୋଇପାରିବ ?

ରାଜନୀତି କ୍ଷେତ୍ରରେ ଅହିଂସା କାମ ଦେଇପାରିବ କି ନାହିଁ, ଏପରି ପ୍ରଶ୍ନ କରିବାହିଁ ଗୋଟାଏ ଅବାନ୍ତର କଥା। ବିଦେଶୀ ସରକାର ସଙ୍ଗରେ ଦେଶର ଯେଉଁ ଲଢ଼େଇ ଲାଗିଥିଲା, ତାକୁ ରାଜନୀତି ନ କହି ଆଉ କଣ କହିବ ? ମୁଁ ତ କହିବି, ବର୍ତ୍ତମାନ ଦେଶର ଏଠି ସେଠି ଭାଇ ଭାଇ ଭିତରେ ଯେଉଁ ଯୁଝାଯୁଝି ଚାଲିଚି, ସେଥିରେ ବରଂ ଖୁବ୍ କମ୍ ରାଜନୀତି ଅଛି। ଆଜି ଅଧର୍ମହିଁ ଧର୍ମର ଧୂଆଁବାଣ ମାରି ଦେଶକୁ ଗ୍ରାସ କରି ପକାଇଚି। ସରକାର ବିରୁଦ୍ଧରେ ଦେଶରେ ଆନ୍ଦୋଳନ ଚାଲିଥିଲା ବେଳେ ଅନ୍ତତଃ ବାହାରକୁ ଦେଖାଇବା ଭଳି ଯେଉଁ ଶାନ୍ତି ଆମେ ରଖିପାରୁଥିଲୁ, ବର୍ତ୍ତମାନ ସେତକ ରଖିବା ମଧ୍ୟ ଅସମ୍ଭବ ହୋଇ ଗଲାଣି।

ତୃତୀୟ ଭୁଲଟି ହେଉଚି, ପତ୍ରପ୍ରେରକ କଂଗ୍ରେସଲୋକ ଓ ଗାନ୍ଧୀବାଦୀମାନଙ୍କୁ ଦୁଇଟା ଅଲଗା ଶ୍ରେଣୀରୂପେ ଦେଖିଚନ୍ତି। ଏପରି ଦ୍ୱି'ଦଳ କରିବା ପକ୍ଷରେ କୌଣସି

କାରଣ ନାହିଁ । ଯଦି ପ୍ରକୃତରେ କେହି ଜଣେ ଗାନ୍ଧୀବାଦୀ ଥାଏ, ତେବେ ସେ ହେଉଚି, ମୁଁ ଏକା । ଏପରି ଏକ ଅନୁଚିତ ଦାବୀ କରି ବସିବାର ଦମ୍ଭ ମୁଁ କେବେ କରିନାହିଁ । ଗାନ୍ଧୀବାଦୀର ଅର୍ଥ ହେଉଚି, ଯେ ଗାନ୍ଧୀକୁ ପୂଜା କରେ । କିନ୍ତୁ ପୂଜା କରିବାକୁ ହେଲେ ତ ଗୋଟାଏ ଦେବତା ଚାହି । କିନ୍ତୁ ମୁଁ କେବେହେଲେ ଦେବତା ହେବାକୁ ହାତ ବଢ଼ାଇନାହିଁ । ତେଣୁ ମୋର କୌଣସି ଭକ୍ତ ହୋଇ ନପାରନ୍ତି । ପୁଣି ଯେଉଁମାନେ ନିଜକୁ ଗାନ୍ଧୀବାଦୀ ବୋଲାନ୍ତି, ସେମାନେ କଂଗ୍ରେସଲୋକ ନୁହନ୍ତି ବୋଲି ଆପଣ କିପରି କହୁଚନ୍ତି ? ଚାରିଅଣା ପଇସା ଦେଇ କଂଗ୍ରେସ ସଭ୍ୟଖାତାରେ ନାଁ ନଲେଖାଇ ମଧ୍ୟ କଂଗ୍ରେସର ଅସଂଖ୍ୟ ସେବକ ଅଛନ୍ତି । ମୁଁ ନିଜେତ ସେଇ ଦଳର । ତେଣୁ ପତ୍ରପ୍ରେରକଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ଏପରି ଶ୍ରେଣୀବିଭାଗ କରିବା ଠିକ୍ ହୋଇନାହିଁ । ବର୍ତ୍ତମାନ ଦେଶରେ ହୋଇଯାଉଥିବା ଅନେକ ଘଟଣାଉପରେ ମୋ' କଥାର କୌଣସି ମୂଲ୍ୟ ବା ଜୋର ନାହିଁ ବୋଲି ମୁଁ ଅନେକ ଥର କହିଆସିଚି । ହାତକୁ ଶାସନକ୍ଷମତା ଆସିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ କଂଗ୍ରେସ ଯେ ଅହିଂସାକୁ ବର୍ଜନ କରିଦେଇଚି, ଏଇଟା ତ ଜଣାଶୁଣା କଥା । ବର୍ତ୍ତମାନ ଦେଶରେ ଖାଦ୍ୟ ଓ ଲୁଗାର ଯେଉଁ ପଡ଼ି ବଣ୍ଟାଯାଉଚି, ଦେଶପକ୍ଷରେ ତାହା ଅତି କ୍ଷତିକାରକ । ମୋ' ହାତରେ ଯଦି ସେ କ୍ଷମତା ଥାଆନ୍ତା, ତେବେ ଭାରତ ବାହାରୁ ମୁଁ ଚିନାଏ ଚାଉଳ ଆସିବା ବି ବନ୍ଦ କରି ଦିଅନ୍ତି । ମୋର ଦୃଢ଼ ବିଶ୍ୱାସ, ଆଜି ମଧ୍ୟ ଦେଶର ଯଥେଷ୍ଟ ଖାଦ୍ୟପଦାର୍ଥ ରହିଚି । କଣ୍ଟ୍ରୋଲ ବସିବା ହେତୁ ଲୋକେ ଭୟରେ ନିଜ ପାଖରେ ମହଜୁଦ୍ ଥିବା ଶସ୍ୟକୁ ଲୁଚାଇ ରଖିଚନ୍ତି । ପୁଣି ଲୋକେ ଯଦି ମୋ' କଥାକୁ କାନ ଦିଅନ୍ତି ତେବେ ଦେଶରେ ହିନ୍ଦୁ, ମୁସଲମାନ ଓ ଶିଖଙ୍କ ଭିତରେ କୌଣସି କଳିତକରାଳ ହୁଅନ୍ତା ନାହିଁ । ଏ କଥାର ପରିଷ୍କାର ପ୍ରମାଣ ହୋଇଗଲାଣି ଯେ, ଦେଶ ମୋ' କଥାକୁ ଆଉ କୌଣସି ମୂଲ୍ୟ ଦେବ ନାହିଁ । ଦିନେ ମୋର ଏପରି ଭ୍ରମ ଧାରଣା ଥିଲା । ଆଜି କିନ୍ତୁ ମୁଁ ଏକା ବସି ଏ ଦେଶରେ କେବଳ ଅରଣ୍ୟ ରୋଦନ କରୁଚି ।

ଅହିଂସା ହେଉଚି ଖଦୀର ମୂଳ । ଅହିଂସାରୁ ଅଲଗା କରିଦେଲେ ଅବଶ୍ୟ ଖଦୀର ଗୋଟାଏ ରକମର ସ୍ଥାନ ରହିବ, କିନ୍ତୁ ତାହା ଅହିଂସାର ପୂର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରତୀକ ହେବାର ଗୌରବ ରଖି ପାରିବ ନାହିଁ । ରାଜନୀତି କ୍ଷେତ୍ରରେ ଯେଉଁମାନେ ଖଦୀର ସମର୍ଥନ କରନ୍ତି, ସେମାନେ ଖଦୀକୁ ଅହିଂସାର ପ୍ରତୀକ ବୋଲି ମାନି ଏହା କରନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଖଦୀ ବଦଳରେ ଚାରିଆଡ଼େ ମିଲ୍ କପଡ଼ାର ଜୟ ଜୟକାର ଶୁଭିଲାଣି । ମିଲ୍‌ରୁ ଲୁଗା ନ ଆସିଲେ ଯେ, ଦେଶର କୋଟି କୋଟି ଲୋକଙ୍କୁ ଲୁଗା ଯୋଗାଇ ହେବ ନାହିଁ, ଏ ଭ୍ରମ ଧାରଣା ଆମ ଭିତରେ ବଦ୍ଧମୂଳ ହୋଇଗଲାଣି । ଏହାଠାରୁ ଅଧିକ ଭୁଲ ଆଉ କଣ ହୋଇପାରେ ? ଆମ ଦେଶରେ ଯଥେଷ୍ଟ ତୁଳାଚାଷ ହୁଏ । ଆମର ଅସଂଖ୍ୟ ତନ୍ତ ଓ ଅରଟ ରହିଚି । ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଭାରତ ପୂର୍ବର ସେଇ ସୂତାକଟା ଓ ଲୁଗାବୁଣାର

କୌଶଳ ଭୁଲି ନାହିଁ । ତଥାପି ଦେଶଲୋକ ସମସ୍ତେ ସୂତା କାଟିବେ ନାହିଁ ବା ନିଜ ପିନ୍ଧିବାଲାଗି ତନ୍ତରେ ଖଦଡ଼ଲୁଗା ବୁଣିବେ ନାହିଁ; ଏପରି ଗୋଟାଏ ଭ୍ରମ ଆମକୁ ଗ୍ରାସି ପକାଇଚି । ଯାହା ପୁଅକୁ ସାପ କାମୁଡ଼େ, ତା' ମାଆ ପାଳଦଉଡ଼ି ଦେଖିଲେ ଡରେ । ରୋଗଠୁ ରୋଗର କୋକୁଆ ଭୟରେ ଯେ ଅଧିକ ଲୋକ ମରନ୍ତି, ଏ କଥା ତ ସମସ୍ତେ ଜାଣନ୍ତି ।

୧୨—ବିଲାତକୁ ନକଲ କରିବା ନାହିଁ ତ ?

ହରିଜନ, ତା ୯।୧୧।୪୭

ଶ୍ରୀ ଟି.କେ.ବାଙ୍ଗ୍ ଗୋଟିଏ ଲେଖାରେ ଲେଖିଚନ୍ତି :—

ଅଗଷ୍ଟ ପନ୍ଦର ତାରିଖ ଆସି ଚାଲିଯାଇଚି । ସ୍ୱାଧୀନତାର ଉତ୍ସବ ପାଳନ କରି ଭାରତ ସାରା ଖୁବ୍ ଜାକଜମକ ଓ ଆନନ୍ଦରେ ମାତିଗଲା । ଲୋକେ ଅନେକ ଆଶା କରିଥିଲେ ଯେ, ଇଂରେଜ ଶାସନ ଅପସରି ଯିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଯୁଗବ୍ୟାପୀ କଷଣ କଷ୍ଟରୁ ନିଶ୍ଚୟ ତ୍ରାହି ମିଳିବ । ଗାଁର ଗରିବ କୃଷକର କୋଟରଗତ ଆଖି ପ୍ରଥମ କରି କେତେ ଆନନ୍ଦରେ ଯେପରି ଝଲସି ଉଠିଥିଲା । ସହରତଳି ମଜୁରିଆର ହତାଶ ହୃଦୟରେ ସେ ଦିନ କେତେ କେତେ ନୂଆ ଆଶା ଖେଳି ଯାଇଥିଲା । ବିରାଟ ଦେଶରେ ସବୁରି ଦଳିତ ପ୍ରାଣ ଯେପରି ଆପଣା ଛାଏଁ ଉଲ୍ଲସି ଉଠିଲା । ଏତେକାଳ ପରେ ରାତି ପାହିଲା, ଅନ୍ଧାର ଗଲା— ଏଥର ଦୁଃଖୀର କଷ୍ଟ ଯିବ । ଜୀବନର ବୋଝ ହାଲୁକା ହୋଇଯିବ, ସବୁରି ଆଖିରେ କେବଳ ଏଇ ଗୋଟିଏ ଆଶା ।

ଉତ୍ସବ ତ ସରିଲା, ତାର ଅଳ୍ପଦିନ ପରେ ପ୍ରଦେଶର ଲାଟମାନେ ମାସକୁ କେତେ କେତେ ଟଙ୍କା ନେବେ, ସେ ବିଷୟରେ ନୂଆଦିଲ୍ଲୀରୁ ଗୋଟିଏ ସରକାରୀ ଇସ୍ତାହାର ବାହାରିଲା । ଲୋକେ ଆଶା ଧରି ବସିଥିଲେ, ସାମ୍ରାଜ୍ୟ ଶାସନ ସରିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ପରାଧୀନ ଦେଶ ଉପରେ ଗାଦି ଜମାଇ ବସିଥିବା ମାଦଳ ଶାସନର ବି ଅନ୍ତ ହୋଇଯିବ । ଆଗରୁ ବି ପ୍ରତ୍ୟେକ ରାଜନୈତିକ ନେତା, ଅର୍ଥନୀତିର ପ୍ରତ୍ୟେକ ବଡ଼ ବଡ଼ ପଣ୍ଡିତ ଅନେକବାର ଏଇ ମୋଟା ଦରମାର ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ଲୋପ କରିବା ଉଚିତ ବୋଲି ନାନା କଥା କହି ଆସିଥିଲେ । କଂଗ୍ରେସର ଅନେକ ଅଧିବେଶନରେ ଏଇ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ନାନା ଆଲୋଚନା ମଧ୍ୟ ହୋଇଥିଲା । କରାଚୀ କଂଗ୍ରେସର ମୁଖ୍ୟ ପ୍ରସ୍ତାବଟିରେ ଠିକ୍ ହୋଇଥିଲା ଯେ, ସ୍ୱାଧୀନ ଭାରତରେ ମାସିକ ଟ୫୦୦/-ରୁ ବେଶୀ ଦରମା କେହି ପାଇବେ ନାହିଁ; କିନ୍ତୁ ଆଜି ଆଗର ସବୁ କଥା ବୋଧହୁଏ

ସମସ୍ତେ ପାସୋରି ସାରିଲେଣି। ପ୍ରାଦେଶିକ ଲାଟମାନଙ୍କୁ ମାସକୁ ଟ୫୫୦୦/- ଦିଆଯିବ ବୋଲି ସରକାର ଠିକ୍ କରିଚନ୍ତି।

ବର୍ତ୍ତମାନ ଦେଖାଯାଉ, ଅନ୍ୟ ଦେଶମାନଙ୍କରେ ଲାଟ ବଡ଼ଲାଟଙ୍କ ପରି ବଡ଼ ବଡ଼ କର୍ମଚାରୀ କେତେ ଲେଖାଏଁ ବେତନ ପା'ନ୍ତି। ସବୁଠୁଁ ଧନୀଦେଶ ଆମେରିକାର ସବୁଠୁଁ ଧନୀରାଜ୍ୟ ନିୟୁୟର୍କର ଲାଟ୍ ବର୍ଷକୁ ଦଶହଜାର ଡଲାର ପାଆନ୍ତି- ମାସକୁ ତାଙ୍କର ଦରମା ତିନିହଜାର କରି ପଡୁଚି। ଆମେରିକାର ଆଉ ଗୋଟିଏ ରାଜ୍ୟ ଇଡ଼ାହୋର ଲାଟ୍ ମାସକୁ ଟ୧୫୦୦/- ରୁ କମ୍ ବେତନ ପା'ନ୍ତି। ମେରିଲାଣ୍ଡର ଲାଟ୍‌ଙ୍କର ଦରମା ଟ୧୦୦୦/-। ଇଲିନୟସ ରାଜ୍ୟଟି ଆମ ଦେଶର ଓଡ଼ିଶା ବା ଆସାମର ସମାନ ହେବ। ସେଠାର ଲାଟ୍ ମାସକୁ ତିନିହଜାର ଟଙ୍କା ପାଆନ୍ତି। ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାର ଲାଟ୍‌ମାନଙ୍କୁ ସାଧାରଣତଃ ଟ୨୨୦୦/- ରୁ ଟ୨୬୦୦/- ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମାସିକ ବେତନ ଦିଆଯାଏ। ଅଷ୍ଟ୍ରେଲିଆ କୁଇନ୍‌ସଲାଣ୍ଡର ଲାଟ୍‌ଙ୍କର ଦରମା ମାସକୁ ଟ୩୦୦୦/-। ଷ୍ଟାଲିନ ମାସକୁ ମୋଟେ ଟ୩୫୦/- ପାଉଥିଲେ ବୋଲି ତ ସମସ୍ତେ ଜାଣନ୍ତି। ବିଲାତର ମନ୍ତ୍ରୀମାନେ ସାରା ଦେଶର ଶାସନ ଭାର ବୁଝନ୍ତି, ତାଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ଆମ ଲାଟଙ୍କର ତୁଳନା ହୋଇପାରେନା। ତଥାପି ସେମାନଙ୍କର ଦରମା ଆମ ଦେଶର ଲାଟ୍‌ମାନଙ୍କର ଦରମାଠାରୁ ବେଶୀ ନୁହେଁ। ଏକଥା ବି ମନେ ରଖିବା ଉଚିତ ସେ ଦେଶର ମନ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କୁ ନିଜର ଦରମା ଉପରେ ବସୁଥିବା ଆୟ କର ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ନ୍ୟାଯ୍ୟ କର ମଧ୍ୟ ଦେବାକୁ ପଡ଼େ। ଏଇ ସବୁଥିରୁ ବେଶ୍ ପ୍ରମାଣ ମିଳୁଚି ଯେ, ଆମ ଭାରତରେ ଲାଟ୍‌ଙ୍କର ଦରମା ପୃଥିବୀରେ ସବୁଠାରୁ ବେଶୀ।

ଆଉ ଗୋଟାଏ ଦୃଷ୍ଟିକୋଣରୁ କଥାଟିର ବିଚାର କରାଯାଉ। ଲାଟ୍ ହେଉଚି, ପ୍ରଦେଶର ପହିଲା ନମ୍ବର ଭୃତ୍ୟ। ଏଇ ଭୃତ୍ୟର ଆୟକୁ ମାଲିକମାନଙ୍କର ଆୟ ସଙ୍ଗେ ତୁଳନା କରି ଦେଖାଯାଉ। ଯୁଦ୍ଧ ଆଗରୁ ହିସାବ କରି ଦେଖା ଯାଇଥିଲା ଯେ, ଭାରତର ଜଣେ ଲୋକର ହାରାହାରି ବର୍ଷକୁ ଆୟ ହେଉଚି ପଞ୍ଚଷଠି ଟଙ୍କା। ଜଣେ ସାଧାରଣ ଚାଷୀ ବା ଖଟିଖାଇଲା ମଜୁରିଆର ଆୟ ନିଶ୍ଚୟ ଏହାଠାରୁ ଢେର୍ କମ୍ ହେବ। ଅଧ୍ୟାପକ କୁମାରପ୍ପାଙ୍କ ହିସାବରେ ଏହାର ପରିମାଣ ବାର ଟଙ୍କା ଓ ଅଧ୍ୟକ୍ଷ ଅଗରବାଲାଙ୍କର ହିସାବ ଅନୁସାରେ ଏହା ବାର୍ଷିକ ଅଠର ଟଙ୍କା। ସାରା ପୃଥିବୀରେ କେଉଁ ଦେଶ ଏହାର ସମକକ୍ଷ ହୋଇ ପାରିବ ? ଏଇସବୁ ହିସାବରୁ ଆମେ ଦେଖିପାରିବା ଯେ, ଭାରତର ଜଣେ ଲାଟ୍‌ଙ୍କର ଦରମା ତା'ର ମାଲିକର ଆୟଠାରୁ ହଜାରଗୁଣ ବେଶୀ। ଦେଶରେ ଗରିବ ଲୋକଙ୍କ ସଂଖ୍ୟାହିଁ ସବୁଠାରୁ ବେଶୀ। ସେମାନଙ୍କର କ୍ଷୁଦ୍ର ଆୟର ତୁଳନାରେ ଭୃତ୍ୟର ଆୟ ମାଲିକର ଆୟର ୪୦୦୦ ଗୁଣ ହୋଇଯାଉଚି। ଆମେରିକାକୁ ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ପୁଞ୍ଜିବାଦୀ ଦେଶ ବୋଲି ସମସ୍ତେ କହନ୍ତି। ସେ ଦେଶରେ ଲାଟ୍‌ର ଦରମା ସାଧାରଣ ଜଣେ ନାଗରିକର ଆୟର କୋଡ଼ିଏ ଗୁଣରୁ ବେଶୀ ନୁହେଁ।

ଆଉ ଗୋଟିଏ ପ୍ରକାରରେ ତୁଳନା କରି ଦେଖିଲେ କଥାଟି ଆହୁରି ସ୍ପଷ୍ଟ ହୋଇଯିବ। ପ୍ରଦେଶର ଶାସନକଳକୁ ଗୋଟିଏ ସିଡ଼ି ସହିତ ତୁଳନା କରାଯାଉ। ସବୁଠାରୁ ତଳ କାଠିଆରେ ଥିବା ଚପରାସିକୁ ମଧ୍ୟପ୍ରଦେଶରେ ମୋଟେ ଏଗାରଟା ଟଙ୍କା ଦରମା ଦିଆଯାଏ। ଅନ୍ୟ ପ୍ରଦେଶମାନଙ୍କରେ ହୁଏ ତ ଏହା ଟିକିଏ କମ୍ ବେଶୀ ହୋଇ ଥାଇପାରେ। ଯେଉଁ ଶାସନରେ ଜଣେ ଚପରାସି ଓ ଜଣେ ଲାଟ୍‌ର ଦରମାରେ ଏପରି ଶହେ ନିଶୁଣି ପାର୍ଥକ୍ୟ ରହିଚି, ଲୋକ ସାଧାରଣଙ୍କର ଦୁର୍ଦ୍ଦଶା ଦୂର କରିବାପାଇଁ ଆଇନ ଗଢ଼ିବା ଦିଗରେ ସେ ଶାସନ ଗୋଟିଏ ଘରପରି କାମ କରି ପାରିବ କିପରି ? ମୋଟରେ କହିବାକୁ ଗଲେ, ଚପରାସିଆଡୁ ଦେଖ ବା ଲାଟ୍‌ଙ୍କ ଆଡୁ ଦେଖ, ଦରମା ନେବା ବିଷୟରେ ପୃଥିବୀର ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଦେଶ ଭାରତର ସମକକ୍ଷ ହୋଇପାରିବ ନାହିଁ।

ଶାସନପାହ୍ୟାର ବଡ଼ବଡ଼ିଆମାନଙ୍କୁ ପ୍ରଦେଶରେ ଏତେ ମୋଟା ଦରମା ଦିଆଯାଉ ଥିବାବେଳେ, ଅନ୍ୟ କର୍ମଚାରୀମାନଙ୍କର ଦରମା କମାଇବା କଥା ଆମେ କୋଉ ମୁହଁରେ ବିଚାର କରିବାକୁ ଯିବା ? ଉପର ଦରମା ନ କମିଲେ ଓ ତଳ ଦରମା ନ ବଢ଼ିଲେ, ପ୍ରଦେଶର ବିରାଟ ଶିକ୍ଷା ଓ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟଯୋଜନାମାନ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରିବାଲାଗି ଅର୍ଥମନ୍ତ୍ରୀମାନେ କୋଉଠୁ ଏତେ ଟଙ୍କା ଆଣିବେ ? ସ୍ୱାଧୀନତା ଆସିଲା ବୋଲି କାଲିକାର କାଙ୍ଗାଳ ଦେଶ ଯେ ଏକାରାତିକେ ଐଶ୍ୱର୍ଯ୍ୟରେ ଭରିଯିବ ଓ ଆମେ ଇଚ୍ଛାନୁସାରେ ସରକାରୀ କର୍ତ୍ତାମାନଙ୍କୁ ବହଳିଆ ଦରମା ଦେଇପାରିବା, ଏ ଭ୍ରମଧାରଣା କେହି ଯେପରି ନ କରନ୍ତି। ଜାତିର ଆୟ ବଢ଼ାଇବା ଲାଗି ସୋଭିଏଟ୍ ଋଷିଆକୁ ତିନିଟା ପାଞ୍ଚବର୍ଷିଆ ଯୋଜନା କରିବାକୁ ପଡ଼ିଥିଲା। ଏପରିକି ବମ୍ବେ ଯୋଜନାର ଆଶାବାଦୀ ଧୁରନ୍ଧର ପଣ୍ଡିତମାନେ ଦଶହଜାର କୋଟି ମୂଳଧନ ଖଟାଇ ପନ୍ଦର ବର୍ଷପରେ ବର୍ଷକୁ ମୋଟେ ଟ୧୩୦/- ବଢ଼ାଇ ପାରିବେ ବୋଲି ଗଣି ଗଣି ଠିକ୍ କରିଚନ୍ତି। ତେଣୁ ରାତାରାତି ଭାରତର ମାଟି ସୁନା ହୋଇଯିବାର ସ୍ୱପ୍ନ ଯେପରି କେହି ନ ଦେଖନ୍ତି। ଜୀବନର କାର୍ଯ୍ୟକ୍ଷେତ୍ର ଅତି ବନ୍ଧୁର, ବିବେକୀ ପରି ଆମକୁ ତାର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବାକୁ ପଡ଼ିବ। ନଇବାଲି ସୁମାରିରେ ଏପରି ଦରମା ଦେଶ କୋଉଠୁ ଆଣି ଦେବ ?"

ଅଧ୍ୟାପକ ବାଙ୍ଗ୍ ଉଦ୍ଧାର କରିଥିବା ବେତନ ପରିମାଣର ସଠିକ ଜ୍ଞାନ ମୋର ନଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଉଚ୍ଚ ବେତନ ବିଷୟରେ ସେ ଦେଇଥିବା ମତ ସହିତ ମୁଁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଏକମତ। ଦେଶର ଉପର ଓ ତଳ କର୍ମଚାରୀଙ୍କର ଦରମାର ଆକାଶ ପାତାଳ ପାର୍ଥକ୍ୟ ବିଷୟରେ ସେ ଦେଇଥିବା ମତକୁ ମଧ୍ୟ ମୁଁ ପୂରାପୂରି ସମର୍ଥନ କରୁଚି।

୧୩—ଆମେରିକାରୁ ସାନ୍ତ୍ୱନା

ହରିଜନ, ତା ୧୬।୧୧।୪୭

ଆମେରିକାବାସୀ ଅନେକ ଅପରିଚିତ ବନ୍ଧୁଙ୍କଠାରୁ ମୁଁ ଏକାଧିକ ଚିଠି ଏ 'ଭିତରେ ପାଇଛି। ତଳେ ସେମାନଙ୍କ ଭିତରୁ ଦୁଇଜଣଙ୍କର ଚିଠିର କେତେକ ଅଂଶ ପ୍ରକାଶ କରିବା ଉଚିତ ମନେ କରୁଚି।

"ଆପଣଙ୍କ ଦେଶରେ ଆଜି ଯେଉଁ ଦୁଃଖଦ ଘଟଣାମାନ ଘଟୁଚି, ସେସବୁ ଦେଖି ଆପଣ ନିଶ୍ଚୟ ବଡ଼ ମନୋବେଦନା ପାଉଥିବେ ଓ ସେଇସବୁ ବିଷୟରେ ଆପଣଙ୍କର ମନ ସର୍ବଦା ଘାଣ୍ଟି ହେଉଥିବ। କିନ୍ତୁ ଆପଣଙ୍କର ଅତି ବ୍ୟସ୍ତ ମନର ଚିନ୍ତାଧାରାରେ ବାଧା ଦେଇ ମୁଁ କହୁଚି ଯେ, ଆପଣଙ୍କର ମଧୁର ବାଣୀ ଆଜିକାଲି ଭାରତ କାହିଁକି, ସାରା ପୃଥିବୀରେ ମଞ୍ଜି ପୋତି ସାରିଲାଣି।"

"ଅବଶ୍ୟ ଏହା ସ୍ୱାଭାବିକ ଯେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଦେଶର ଘଟୁଥିବା ଅଶୋଭନୀୟ କାଣ୍ଡସବୁ ଆଖିରେ ଦେଖି ଆପଣ ନାନା ସଂଶୟରେ ଧନ୍ଦି ହୋଇଯାଉ ଥିବେ। ଲୋକଙ୍କର ଏପରି ଆଚରଣ ଦେଖି ହୁଏ ତ ଆପଣ ବିସ୍ମିତ ଓ ଚକିତ ହୋଇ ପଡୁଥିବେ। କିନ୍ତୁ ଏଇ ବିସ୍ମୟ ଯେପରି ଆପଣଙ୍କୁ ହତାଶ କରି ନ ଦିଏ, ତାହାହିଁ କହିବା ମୋ ଚିଠିର ଏକମାତ୍ର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ।

ମଞ୍ଜିଟି ଗଛହୋଇ ଫୁଲ ଫୁଟିବା ଆଗରୁ ତାକୁ ନାନା ଅଦଳ ବଦଳ ବିକାଶର ପର୍ଯ୍ୟାୟ ଅତିକ୍ରମ କରିବାକୁ ହୁଏ। ହୁଏ ତ ମଝିରେ ବେଳେବେଳେ ଏଇ ବିକାଶ ପଥରୁ ସେ ସ୍ଖଳିତ ହୋଇଯାଏ; କିନ୍ତୁ ସେଇ ସଙ୍କଟ ସମୟରେ କେବଳ ମାଳୀଛଡ଼ା ଆଉ କିଏ ତାକୁ ଠିକ୍ ବାଟକୁ ଆଣିପାରିବ ? ଏଇ ରୋଗଣା ଚାରାଗଛଟିକୁ ପୁଣି ସତେଜ କରି ବଢ଼ାଇବାର ସେବାରେ ପ୍ରାଣ ମନ ଢାଳିଦେଇ ମାଳୀ ହୁଏ ତ ବଗିଚାର ଅନ୍ୟ ଗଛମାନଙ୍କ ଉପରେ ବେଶୀ ଦୃଷ୍ଟି ରଖିପାରେ ନାହିଁ, ଅନ୍ୟଗଛମାନେ ମଧ୍ୟ ମାଳୀପରି ସେ ରୋଗା ଗଛଟି ପ୍ରତି ସହାନୁଭୂତି ଦେଖାଇପାରନ୍ତି ନାହିଁ।

"ପୃଥିବୀର ସବୁ ଶ୍ରେଣୀ, ଜାତି ଓ ଧର୍ମର ଅଗଣିତ ଲୋକ ମଧ୍ୟ ଶାନ୍ତିଲାଗି ପ୍ରାର୍ଥନା କରୁଚନ୍ତି। ସେମାନଙ୍କ କଥା ମନେ ରଖିବାକୁ ମୁଁ ଆପଣଙ୍କୁ ଅନୁରୋଧ କରୁଚି। ଶାନ୍ତିଶାସ୍ତ୍ରର ବିଜ୍ଞାନ ପ୍ରୟୋଗ କରି ଆପଣ ଯେଉଁ ସଫଳତା ଲାଭ କରିଚନ୍ତି, ଏମାନେ ସମସ୍ତେ ସେଥିରୁ ଯଥେଷ୍ଟ ଉତ୍ସାହ ପାଇଚନ୍ତି; ଆପଣ ସେମାନଙ୍କର ସବୁ ଆଶାକୁ ଭାଷା ଦେଇପାରିଚନ୍ତି। ଆପଣଙ୍କ ଉପରେ ଜଗଦୀଶ୍ୱରଙ୍କର ଆଶୀର୍ବାଦ ବରଷୁଥାଉ। ଆପଣଙ୍କର କର୍ମବାଣୀର ପ୍ରୟୋଗ ପାଇଁ ସେ ଆପଣଙ୍କୁ ସମସ୍ତ ବିଘ୍ନରୁ

ମୁକ୍ତ କରନ୍ତୁ, ମୋ ସହିତ ଏଇ ପ୍ରାର୍ଥନାଟି କରିବାପାଇଁ ମୁଁ ଆଜି ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଆହ୍ୱାନ କରୁଚି।"

ଏ ଦୁଇଜଣ ବନ୍ଧୁ ଯାହା ଲେଖି ପଠାଇଚନ୍ତି, ହୁଏତ ତାହା ସତ ହୋଇପାରେ; ପ୍ରଥମେ ଅଦମ୍ୟ ଓ ଅସହ୍ୟ ବୋଲି ମନେ ହେଉଥିଲେ ହେଁ ଇତିହାସର ଗତି ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଭାରତର ଏ ରକ୍ତପାତ ହୁଏତ ଥମିଯାଇପାରେ। କିନ୍ତୁ ଭାରତର ବର୍ତ୍ତମାନ ପରିସ୍ଥିତିକୁ ଅବଶ୍ୟ ଅସ୍ୱାଭାବିକ ବୋଲି କହିବାକୁ ହେବ। ଭାରତ ଅହିଂସାବଳରେ ସ୍ୱାଧୀନତା ପାଇଚି ବୋଲି ଯଦି କେହି କହନ୍ତି ତେବେ ମୁଁ କହିବି ଯେ ଏହାକୁ କେବଳ ନାଁକୁ ଅହିଂସା କୁହାଯାଇପାରେ; ପ୍ରକୃତରେ ଏହା ଦୁର୍ବଳର ନିଷ୍କ୍ରିୟ ପ୍ରତିରୋଧ ଛଡ଼ା ଆଉ କିଛି ନୁହେଁ। ଆଜି ଭାରତବର୍ଷରେ ଯାହା ସବୁ ନିତି ଘଟିଯାଉଚି, ସେଇଥିରୁ କଣ ତା'ର ପ୍ରମାଣ ମିଳୁନାହିଁ ?

୧୪—ହତାଶ ହୁଅନ୍ତୁ ନାହିଁ

ହରିଜନ, ତା ୭।୧୨।୪୭

ଗତ ଅଗଷ୍ଟ ମାସ ସତେଇଶ ତାରିଖରେ ମାଡ଼ାମ୍ ଏଡ୍‌ମଣ୍ଡ ପ୍ରିଭାଟ ଗାନ୍ଧୀଜୀଙ୍କ ପାଖକୁ ଲେଖିଥିବା ଚିଠିର କେତେକ ଅଂଶ ଏଠି ଦିଆଯାଉଚି।

"ଗୋଟାଏ କଥା ଆପଣଙ୍କ ପାଖକୁ ଲେଖିବାକୁ ଆଜି ମୁଁ ଅତି ଆକୁଳ ହୋଇ ପଡ଼ିଚି। ହାଲି ଭାରତର ଇତିହାସରେ ଅନେକ ବଡ଼ ବଡ଼ ଘଟଣା ଘଟିଯାଇଚି, ଆଜି ସେ ବିଦେଶୀ ଶାସନରୁ ମୁକ୍ତ ହୋଇଚି। ତା'ର ମୁକ୍ତି ଆମ ପ୍ରାଣରେ ଅଶେଷ ଆନନ୍ଦ ଆଣି ଦେଇଚି।"

"ଅବଶ୍ୟ ଆପଣ ଯେ ଏଇ ସ୍ୱାଧୀନତା ପାଇବାରେ ଖୁବ୍ ବେଶୀ ଖୁସି ନୁହନ୍ତି, ସେକଥା ଆମେ ଜାଣୁ। 'ହରିଜନ'ରେ ଆପଣଙ୍କର ଲେଖାମାନ ପଢ଼ି ଆମ୍ଭେମାନେ ତା'ର ପ୍ରମାଣ ପାଇଚୁ। କିନ୍ତୁ ବାପୁଜୀ, ଏତେବେଳେ ହତାଶ ହୋଇ ପଡ଼ନ୍ତୁ ନାହିଁ। ଭାରତର ସ୍ୱାଧୀନତା ଯେ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ଜଗତ ପକ୍ଷରେ କୋଟିନିଧି ପରି, ଏକଥା ଥରେ ଭାବନ୍ତୁ ତ ? ଭାରତ ବିନା ରକ୍ତପାତରେ ଶତ୍ରୁକୁ ଜିଣି ତା'ର ସ୍ୱାଧୀନତା ହାସଲ କରିପାରିଲା—ଏହାହିଁ ଏକ ଅଭିନବ ଘଟଣା। ଇତିହାସରେ ଏହାର ନିଦର୍ଶନ ଏଇ ପ୍ରଥମ।"

"ବାପୁଜୀ, ଏଇ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ଜଗତର ଅଧିବାସୀମାନେ ରକ୍ତତାଣ୍ଡବର ନଇ ପହଁରି ଅଳ୍ପଦିନ ହେଲା କୂଳ ଛୁଇଁଚନ୍ତି। ଭାରତ ଗଗନର ଏଇ ନୂତନ ପ୍ରଭାତ ଯେ

ସେମାନଙ୍କ ଆଗରେ କେଡ଼େ ଦୀପ୍ତ ଓ ଦିବ୍ୟୋଜ୍ଜ୍ୱଳ, ସେକଥା କଣ ଆପଣ ବିଚାର କରିବେ ନାହିଁ ?"

"ଥୟ ଧରନ୍ତୁ, ଦମ୍ ବାନ୍ଧନ୍ତୁ; ଆମର ଅଦ୍ଭୁତ ଆଶା ଓ ଆନନ୍ଦ ଆପଣଙ୍କୁ ନୂତନ ଆଶାରେ ଭରିଦେଉ। ଆମେ ଯେ ଆପଣଙ୍କୁ କେବଳ ଆମର ଅଧ୍ୟାତ୍ମିକ ନାୟକ ବୋଲି ମାନୁ, ତା ନୁହେଁ; ଜୀବନର ଯାବତୀୟ ସାମ୍ୟ ଓ ସରସତାକୁ ଅତୁଟ ରଖି ନିଜର ଆଦର୍ଶକୁ ଦୈନନ୍ଦିନ ଜୀବନରେ ପ୍ରୟୋଗ କରିବା ବିଷୟରେ ମଧ୍ୟ ଆପଣ ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କର ନମସ୍ୟ। ଫଳର ବିଚାର ଭଗବାନଙ୍କ ହାତରେ ଛାଡ଼ିଦେଇ ପୂର୍ଣ୍ଣପ୍ରାଣରେ ନିଜର କାମ କରିବାକୁ ହେବ, ଏଇ ଧର୍ମର ସନ୍ଦେଶ ଏକା ଆପଣ ଆମକୁ ଶିଖାଇ ନାହାନ୍ତି କି ? ନିଜର ଅଟଳ ବିଶ୍ୱାସ ଓ ସାହସ ଉପରେ ନିର୍ଭର କରି ଆପଣ ସମସ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟ କରି ଯାଇଚନ୍ତି। ଆମର ସଭ୍ୟତାକୁ ବିଲୟମୁଖରୁ ବଞ୍ଚାଇବାର ଏକମାତ୍ର ବାଟ ହିସାବରେ ଅହିଂସା ଯେ କ'ଣ କରିପାରେ, ଭଗବାନ ଆଜି ଆମ ଆଗରେ ସେଇ କଥା ପ୍ରମାଣ କରି ଦେଉଚନ୍ତି। ହୁଏତ ଭାରତରେ ପ୍ରୟୋଗ କରାଯାଇଥିବା ଅହିଂସା ପୂର୍ଣ୍ଣ ଓ ବିଶୁଦ୍ଧ ନ ହୋଇପାରେ; କିନ୍ତୁ ମୋର ବିଶ୍ୱାସ, ଆପଣଙ୍କର ଅନୁପ୍ରେରଣା ନେଇ ଆପଣଙ୍କର ଦେଶବାସୀ ଏଇ ନୂତନ ପ୍ରୟୋଗ ଲାଗି ସେମାନଙ୍କର ସମସ୍ତ ନିଷ୍ଠା ଓ ଉଦ୍ୟମ ଢାଳିଦେଇଥିଲେ।"

"ଏଇ ନୂତନ ସନ୍ଦେଶର ଯଥାର୍ଥ ଯୋଗ୍ୟ ବାହକ ହିସାବରେ ଆମେମାନେ ଏ ଦେଶରେ ତାହାର ଯଥାସମ୍ଭବ ପ୍ରୟୋଗ କରିବୁ ବୋଲି ଆଶାକରିଚୁ।"

"ଅବଶ୍ୟ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଖୁବ୍ କମ୍ ଲୋକ ଏହାର ମର୍ମ ଭିତରେ ପ୍ରବେଶ କରି ପାରିଚନ୍ତି, ତଥାପି ତା'ର ମଞ୍ଜି ପଡ଼ିବାପାଇଁ ଏଠିକା ମାଟି ଠିକ୍ ପାଗ ହୋଇ ସାରିଲାଣି।"

"ଉପରେ ଭଗବାନ ଓ ଭିତରେ ନିଜ ଅନ୍ତରକୁ ସାକ୍ଷୀ ରଖି ଆମେ କାମ କରିଯିବା।"

ଜୁଲାଇ ସତେଇଶ ତାରିଖର 'ହରିଜନ'ରେ ବାହାରିଥିବା ଆପଣଙ୍କର ସେହି ଲେଖାଟି ଏଡ୍‌ମଣ୍ଡ୍ ଅନୁବାଦ କରିଚନ୍ତି ଏବଂ ତାହା 'ଏସର୍'ର ପରବର୍ତ୍ତୀ ସଂଖ୍ୟାରେ ପ୍ରକାଶ ପାଉଚି। (ସମସ୍ତ ସଂଖ୍ୟାଟିରେ କେବଳ ଭାରତ ବିଷୟକ ଲେଖାମାନ ବାହାରୁଚି)

"ନିଷ୍କ୍ରିୟ ପ୍ରତିରୋଧ ସହିତ ଅହିଂସାର ପ୍ରଭେଦ ଦେଖାଇ ଆପଣ ଲେଖିଥିବା ଲେଖାଟି ପଢ଼ିବାର ସୁଯୋଗ ଯେ 'ଏସର୍'ର ପାଠକମାନେ ପାଇପାରିବେ, ସେଥିଲାଗି ମୁଁ ଅତି ଆନନ୍ଦିତ।"

"ଏ ବିଷୟରେ ଯେତିକି ବେଶୀ ମୁଁ ଭାବୁଚି, ସେତିକି ମୋର ବିଶ୍ୱାସ ଦୃଢ଼ ହୋଇଯାଉଚି ଯେ, ଲୋକମାନେ ଏ ପ୍ରଭେଦଟି ଠିକ୍ ବୁଝିପାରିବେ ନାହିଁ। ଅନେକ

ସମୟରେ ଯେତେ ନିଷ୍ଠାପର ଉଦ୍ୟମ କରି ମଧ୍ୟ ନିଷ୍କ୍ରିୟ ପ୍ରତିରୋଧର ପ୍ରୟୋଗ କରି ସେମାନେ ବିଫଳ ହୁଅନ୍ତି ଓ ହତାଶ ହୋଇଯାଆନ୍ତି ।"

"ଅନେକ ସମୟରେ ଲୋକେ ଅଜାଣତରେ ବି ମିଥ୍ୟାର ଆଚରଣ କରିପକାନ୍ତି ।"

ଏଇସବୁ କାରଣରୁ ଏବେ ମୁଁ ମନସମୀକ୍ଷଣ ବିଜ୍ଞାନରୁ ଟିକିଏ ଟିକିଏ ଶିଖିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରିଛି । ନିଜ ହୃଦୟ ଭିତରେ ଉତ୍ପାତ କରାଉଥିବା ରାକ୍ଷସଟିକୁ ଜଗିବାଲାଗି ଆଗେ ତ ଲୋକଙ୍କୁ ଖାଲି ସତର୍କ କରି ଦିଆଯାଉଥିଲା ।

"କିନ୍ତୁ ଆଜି ପ୍ରକୃତ ସତ୍ୟରେ ଉପନୀତ ହେବାକୁ ହେଲେ ଆମକୁ ବିଜ୍ଞାନସମ୍ମତ ମାର୍ଗରେ ଗତିକରିବାକୁ ହେବ ଏବଂ କେବଳ ମାନସିକ ବିକାର ଆରୋଗ୍ୟ କରିବା ଛଡ଼ା ମନସମୀକ୍ଷଣଦ୍ୱାରା ଭଲ ମଣିଷ ମଧ୍ୟ ତା'ର ଅନୁଭୂତିର କାର୍ଯ୍ୟକଳାପ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଅଧିକ ସ୍ପଷ୍ଟ ଜ୍ଞାନ ଲାଭ କରିପାରିବ ଏବଂ ଅଧିକ ସଚେତ ହୋଇପାରିବ । ଏଇପରି ନିଷ୍ଠାପର ଭାବରେ କାମ କଲେ ସେ ଅହିଂସାର ଉଚିତ ପ୍ରୟୋଗ କରିପାରିବ ।"

ଏଇ ଚିଠିଟିର ଉତ୍ତରରେ ଗାନ୍ଧୀଜୀ ତଳ ଚିଠିଟି ଲେଖିଥିଲେ:–

"ନିଷ୍କ୍ରିୟ ପ୍ରତିରୋଧ ଓ ଅହିଂସାର ପ୍ରଭେଦ ଆପଣ ଠିକ୍ ବୁଝିପାରିଚନ୍ତି । ଦୁଇଟାଯାକ ତ ପ୍ରତିରୋଧ; କିନ୍ତୁ ଏହି ପ୍ରତିରୋଧ ନିଷ୍କ୍ରିୟ ହୋଇଥିଲେ ପ୍ରତିରୋଧକାରୀର ଦୁର୍ବଳତା ହେତୁ ପରିଣାମରେ ଅନେକ ଆପଦରେ ପଡ଼ିବାକୁ ହେବ । ନାଜାରେଥର ଯୀଶୁଖ୍ରୀଷ୍ଟଙ୍କର ବିଜ୍ଞ ଓ ସାହସିକ ପ୍ରତିରୋଧକୁ ଦୁର୍ବଳ ୟୁରୋପ କେବଳ ନିଷ୍କ୍ରିୟ ପ୍ରତିରୋଧ ଅର୍ଥରେ ଗ୍ରହଣ କରିଛି । ମୁଁ ପ୍ରଥମେ ଯେଉଁଦିନ ନିଉ ଟେଷ୍ଟାମେଣ୍ଟ୍ ପଢ଼ିଲି, ଚାରୋଟିଯାକ ଉପଦେଶର ଅଧ୍ୟାୟରେ ମୁଁ କୋଉଠି ହେଲେ ଯୀଶୁଙ୍କର ଦୁର୍ବଳତା ବା ନିଷ୍କ୍ରିୟତା ଦେଖିପାରିଲି ନାହିଁ । ଟଲଷ୍ଟୟଙ୍କର Harmony of the Gospels ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ବହିସବୁ ପଢ଼ିବାପରେ ଏହା ମୋତେ ଆହୁରି ପରିଷ୍କାର ହୋଇଗଲା । ଯୀଶୁଖ୍ରୀଷ୍ଟଙ୍କୁ କେବଳ ଜଣେ ନିଷ୍କ୍ରିୟ ପ୍ରତିରୋଧକାରୀ ଭାବରେ ଗ୍ରହଣ କରି ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ଜଗତକୁ କ'ଣ କମ୍ ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତ କରିବାକୁ ପଡ଼ିଲାଣି ? ଓଲ୍ଡ ଟେଷ୍ଟାମେଣ୍ଟ୍, ଇତିହାସ ବା ଅଣ-ଇତିହାସ ଯେଉଁଠି ଯେତେ ଯୁଦ୍ଧର ଆଖ୍ୟାନ ଦିଆଯାଇଚି, ତା'ଠାରୁ ଅଧିକ ଭୟାବହ ଯୁଦ୍ଧ ଆଜି ୟୁରୋପରେ ଘଟିଗଲା । ଏଥିଲାଗି ସେଇ ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ୍ ଜଗତହିଁ ଦାୟୀ । ଆଧୁନିକ ବା ପ୍ରାଚୀନ ସମସ୍ତ ଇତିହାସ ବିଷୟରେ ମୋର ଜ୍ଞାନ ଅତି କମ୍ । ତେଣୁ ଯୁଦ୍ଧର ଭୟାବହତା ବିଷୟରେ ମୋ' ମତରେ କେହି ଭୁଲ ଦେଖାଇଦେଲେ ମାନିନେବାକୁ ମୁଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଅଛି ।"

"ଏଥର ନିଜ ଅଭିଜ୍ଞତା କଥା କହେ, ନିଷ୍କ୍ରିୟ ପ୍ରତିରୋଧର ପ୍ରୟୋଗରେ ଆମେ ଆଜି ସ୍ୱାଧୀନତା ପାଇଚୁ। ପୃଥିବୀର ପଶ୍ଚିମ ପାଖରେ ଶାନ୍ତିପ୍ରେମୀ ଆପଣ ବା ଆପଣଙ୍କର ସ୍ୱାମୀ ହୁଏତ ସେଥିଲାଗି ଖୁବ୍ ଉତ୍ସାହୀ ହୋଇପଡ଼ିଚନ୍ତି; କିନ୍ତୁ ନିଷ୍କ୍ରିୟ ପ୍ରତିରୋଧକୁ ଅହିଂସା ପ୍ରତିରୋଧ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରି ଆମେ ବା ବିଶେଷତଃ ମୁଁ ଅଜାଣତରେ ଯେଉଁ ଭୁଲ କରିଚୁ, ତା'ର ପ୍ରାପ୍ତ ଫଳ ଆଜି ଆମକୁ ନିତି ଭୋଗିବାକୁ ପଡୁଚି। ମୁଁ ସେପରି ଏକ ଭୁଲ କରି ନ ଥିଲେ, ଜଣେ ଦୁର୍ବଳ ଭାଇ ଆଉ ଜଣେ ଦୁର୍ବଳ ଭାଇକୁ ଏପରି ନୃଶଂସ ନିର୍ମମ ହୋଇ ହତ୍ୟାକରିବାର ଲଜ୍ଜାକର ଘଟଣା ବୋଧହୁଏ ଦେଶରେ ଘଟି ନ ଥାନ୍ତା।"

"ଆଜିର ଏ ରକ୍ତପାତ ବନ୍ଦ ହୋଇ ପ୍ରଳୟ ମନ୍ଥନ ଭିତରୁ ଏକ ନୂତନ ବଳିଷ୍ଠ ଭାରତର ଆବିର୍ଭାବ ହେଉ, ଏଥିଲାଗି ମୁଁ ଆଶା କରି ବସିଚି ଓ ନିଶିଦିନ ପ୍ରାର୍ଥନା କରୁଚି; ଦୂର ନିକଟ ମୋର ବନ୍ଧୁମାନଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ମୁଁ ଏଇ ଆଶା ବାନ୍ଧି ପ୍ରାର୍ଥନା କରିବାକୁ ଅନୁରୋଧ ଜଣାଉଚି। କାଲିର ସେଇ ନୂଆ ଭାରତ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟଦେଶର ଉଦ୍ଧତତା ଶିଖିବାର ନିକୃଷ୍ଟ ନକଲ କରିବ ନାହିଁ। ପଶ୍ଚିମ ସଭ୍ୟତାରେ ଯାହା କିଛି ଭଲ, ସେଗୁଡ଼ିକୁ ସେ ନିଜର କରିନେବ ଓ କେବଳ ଏସିଆ ଓ ଆଫ୍ରିକା କାହିଁକି, ନାନା ଯନ୍ତ୍ରଣାରେ ଦଗ୍ଧ ହେଉଥିବା ସାରା ପୃଥିବୀର ଆଶା ଓ ଭରସା ହୋଇ ପାରିବ।"

"ଆଶା ବିରୁଦ୍ଧରେ ମୁଁ ଆଶା ବାନ୍ଧିଚି ବୋଲି ମୋତେ ସ୍ୱୀକାର କରିବାକୁ ହେଉଚି। କାରଣ ସୈନ୍ୟ ସେନା ଓ ବିକଟାଳ ଶରୀର ବଳର ଆୟୋଜନରେ ଆମେ ବର୍ତ୍ତମାନ ସଜବାଜ ହେବାକୁ ଯାଉଚୁ। ଦି'ପୁରୁଷ ହେବ ଆମର ଦେଶନାୟକମାନେ ବ୍ରିଟିଶ-ସରକାରଙ୍କର ଅତିରିକ୍ତ ଯୁଦ୍ଧ ଖର୍ଚ୍ଚ ବିରୁଦ୍ଧରେ ବଡ଼ ତୁଣ୍ଡଗୋଳ କରି ଆସିଥିଲେ; କିନ୍ତୁ ପରାଧୀନତାରୁ ମୁକ୍ତି ପାଇବା ପରେ ଆମେ ଇ କରୁଚୁ କଣ ? ଆମର ଯୁଦ୍ଧ ବିଭାଗ ଖରଚ ହୁହୁ ହୋଇ ବଢ଼ି ଚାଲିଚି, ଆହୁରି ମଧ୍ୟ ବଢ଼ିବ। ଏଥିରେ ପୁଣି ଆମେ ଭାରି ଗୌରବ ଅନୁଭବ କରୁଚୁ। ଆମ ଦେଶର ଆଇନସଭାରେ ଏଇ ନୀତି ବିରୁଦ୍ଧରେ କାହାରି ଜଣକର ହେଲେ ତୁଣ୍ଡ ଫିଟୁ ନାହିଁ। ତଥାପି ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ସଭ୍ୟତାର ଏଇ ଝଲମଲ ଗିଲ୍‌ଟିକୁ ହୀନ ନକଲ କରିବାର ପାଗଳାମୀ ସତ୍ତ୍ୱେ ବି ଭାରତ ଯେ ଦିନେ ଏଇ ମରଣର ନୃତ୍ୟ ବନ୍ଦ କରି ୧୯୧୫ ମସିହାରୁ କ୍ରମାଗତ ପଚିଶ ବର୍ଷର ଅହିଂସାର ଶିକ୍ଷା ବଳରେ ତା'ର ପ୍ରାପ୍ୟ ନୈତିକ ଉଚ୍ଚାସନର ଅଧିକାରୀ ହୋଇପାରିବ, ଏଇ ଆଶା ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମୋ' ମନରେ ଜାଗ୍ରତ ରହିଚି।"

୦୦୦

୧୫—ପ୍ରଦେଶର ଲାଟ କିଏ ହେବ ?

ହରିଜନ, ତା ୨୧।୧୨।୪୭

ଅଧ୍ୟକ୍ଷ ଶ୍ରୀମନ୍ନାରାୟଣ ଅଗରୱାଲ୍ ହିନ୍ଦୀରେ ଯେଉଁ ଚିଠିଟି ପଠାଇଚନ୍ତି, ତା'ର ସଲଖ ଅନୁବାଦ ଏଠି ଦିଆଯାଉଚି।

"ଗଣପରିଷଦ ଯେଉଁ ଶାସନଖସଡ଼ା ତିଆରି କରୁଚନ୍ତି, ପ୍ରଦେଶର ଲାଟମାନେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ସାବାଳକର ଭୋଟଦ୍ୱାରା ନିର୍ବାଚିତ ହେବେ ବୋଲି ସେ ଖସଡ଼ାରେ ବ୍ୟବସ୍ଥା ରଖାଯାଇଚି। ଏଥିରୁ ସ୍ୱଭାବତଃ ଅନୁମାନ କରାଯାଇପାରେ ଯେ, ଖୁବ୍ ସମ୍ଭବ କଂଗ୍ରେସ ବ୍ୟବସ୍ଥାପକ ପରିଷଦ (Congress Parliamentary Board) ପ୍ରଦେଶର ଲାଟମାନଙ୍କୁ ମନୋନୀତ କରିବେ। ପ୍ରଦେଶର ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ମଧ୍ୟ କଂଗ୍ରେସ ଦଳ ଭିତରୁ ବଛା ହେବେ। ଲାଟମାନେ ପ୍ରଦେଶର ଦଳଗତ ରାଜନୀତିରୁ ବାହାରେ ରହିବା ଉଚିତ। ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ଯେପରି ସେମାନଙ୍କ ଉପରେ ନିଜର ଅଯଥା ପ୍ରଭାବ ପକାଇ ପାରିବେ ନାହିଁ। ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ଓ ନିଜ ଭିତରେ ଲାଗିଥିବା ଯେ କୌଣସି ମତାନ୍ତରର ଉପରେ ଯେ ସେ ରହିବେ, ଏକଥା ଯେକୌଣସି ବିବେକୀ ଲୋକ ସ୍ୱୀକାର କରିବ।"

"ମୋ ମତରେ ପ୍ରଦେଶମାନଙ୍କରୁ ଲାଟପଦ ଏକାବେଳେକେ ଉଠିଯିବା ଉଚିତ। ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ଲାଟଙ୍କର ସମସ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟଭାର ନିଜେ ତୁଲାଇବା ଉଚିତ। ତାହାଦ୍ୱାରା ଲୋକସାଧାରଣଙ୍କର ଟଙ୍କାରୁ କଣ୍ଟେଇ ଲାଟ୍‌ପଦ ଲାଗି ଖରଚ ହେଉଥିବା ମାସିକ ସାଢ଼େ ପାଞ୍ଚ ହଜାର ଟଙ୍କା ବଞ୍ଚିଯାନ୍ତା। ସେ ଯାହା ହେଉ ପଛକେ, ପ୍ରଦେଶର ବାହାରୁ ସେଇ ପ୍ରଦେଶ ପାଇଁ ଲାଟ ବଛାଯିବା ଉଚିତ।"

"ପୁଣି ଏହାଦ୍ୱାରା ପ୍ରଦେଶରେ ଗୋଟାଏ ସାବାଳକ ଭୋଟ ନେବାର ଖରଚ ଓ ମୁଣ୍ଡବ୍ୟଥା ମଧ୍ୟ ଦରକାର ପଡ଼ନ୍ତା ନାହିଁ। ଉପରେ କୁହାଯାଇଥିବା କେତେ ମୂଳନୀତି ପ୍ରତି ଦୃଷ୍ଟି ଦେଇ ଭାରତରାଷ୍ଟ୍ରର ସଭାପତି ପ୍ରଦେଶର ଲାଟ ମନୋନୀତ କଲେ କ'ଣ ଏହାଠାରୁ ଭଲ ହୁଅନ୍ତା ନାହିଁ ? ପ୍ରଦେଶର ସାଧାରଣ ଜୀବନର ମାନ ବଢ଼ାଇବାରେ ଏପରି ଲାଟମାନେ ନିଶ୍ଚୟ ସାହାଯ୍ୟ କରିପାରନ୍ତେ। ସୁଖର କଥା ଯେ, ବର୍ତ୍ତମାନର ଲାଟମାନେ ଆବଶ୍ୟକ ନୀତି ବଜାୟ ରଖି କେନ୍ଦ୍ରମନ୍ତ୍ରୀମଣ୍ଡଳ ଦ୍ୱାରା ବଛା ଯାଇଚନ୍ତି ଏବଂ ସେଥିଲାଗି ପ୍ରଦେଶମାନଙ୍କରେ ସେମାନେ ଯଥେଷ୍ଟ ପ୍ରଭାବ ପକାଇ ପାରୁଚନ୍ତି। ନୂଆ ଶାସନବିଧାନରୁ ଯେପରି ସୂଚନା ମିଳିଲାଣି। ସେଇ ଅନୁସାରେ ଯଦି ପ୍ରକୃତରେ ଲାଟମାନେ ଭୋଟଦ୍ୱାରା ନିର୍ବାଚିତ ହୁଅନ୍ତି, ତେବେ ପ୍ରଦେଶରେ ସେମାନଙ୍କର ପ୍ରଭାବ ଊଣା ହୋଇଯିବ ବୋଲି ଯଥେଷ୍ଟ ଆଶଙ୍କା ରହିଚି।"

"କେନ୍ଦ୍ରୀକରଣର ମାତାଲାମିକୁ ଲୋପ କରି ଅଗ୍ରଗତିମୂଳକ ବିକେନ୍ଦ୍ରୀକରଣ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିବାର ଭିତ୍ତିଭୂମି ହିସାବରେ ଯେ ଗାଁ ଗାଁରେ ପଞ୍ଚାୟତ ଶାସନ ବସିବ, ଆମ ଶାସନଖସଡ଼ାରେ ସେ ବିଷୟରେ ଆଦୌ ଉଲ୍ଲେଖ ନାହିଁ । ଆହୁରି ମଧ୍ୟ ଅନେକ ଦୋଷ ଏଥିରେ ରହିଚି, ଟିକିଏ ଚିନ୍ତାକରି ଦେଖିଲେ ସେ ସବୁ ସହଜରେ ଧରା ପଡ଼ିଯିବ । କିନ୍ତୁ ଆମର ନିପୁଣ ଦେଶନାୟକମାନଙ୍କର ବିଶଦ ସମାଲୋଚନା କରିବସିବା ମୋର ଇଚ୍ଛା ନୁହେଁ । କେବଳ ମୋ ଆଖିକୁ ଯେତେଟା ଦୋଷ ବୋଲି ମନେ ହୋଇଚି, ସେଇ କେତେଟା ବିଷୟରେ ଆପଣଙ୍କର ପରାମର୍ଶ ଲୋଡ଼ି ଆପଣଙ୍କୁ ଜଣାଉଚି ।"

ପ୍ରଦେଶର ଲାଟମାନଙ୍କୁ ବାଛିବା ବିଷୟରେ ଅଧ୍ୟକ୍ଷ ଅଗରୱାଲ ଯେଉଁସବୁ ଯୁକ୍ତି ଦେଇଚନ୍ତି, ସେସବୁଥିରେ ପ୍ରକୃତରେ ଅନେକ ଯୁକ୍ତିଯୁକ୍ତ କଥା ରହିଚି । ମୁଁ ଗଣପରିଷଦର କାର୍ଯ୍ୟକଳାପମାନ ଠିକ୍ ଠିକ୍ ବୁଝିପାରି ନାହିଁ ବୋଲି ମୂଳରୁ ସ୍ୱୀକାର କରିନେଉଚି । ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଅଗରୱାଲ ଆଲୋଚନା କରିଥିବା ବିଷୟଟିର ଆଗପଛ କୌଣସି ଖବର ମୁଁ ଜାଣେ ନାହିଁ । ତଥାପି ବିଷୟଟିକୁ ଅଲଗା କରି ଦେଖିଲେ ମଧ୍ୟ ଏହା ସପକ୍ଷରେ ଅନେକ ଅକାଟ୍ୟ ଯୁକ୍ତି ରହିଚି । ଅବଶ୍ୟ ସାଧାରଣ ପଇସା କମ୍ ଖରଚ ହେବ ବୋଲି ଲାଟପଦ ଉଠାଇଦେଇ ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ହାତରେ ସମସ୍ତ କ୍ଷମତା ଛାଡ଼ିଦେବା ପ୍ରସ୍ତାବକୁ ମୁଁ ଗ୍ରହଣ କରି ପାରୁନାହିଁ । ଲାଟମାନେ ପ୍ରଦେଶଶାସନରେ ସବୁକଥାରେ ହସ୍ତକ୍ଷେପ କରନ୍ତୁ, ଏହା ମୁଁ ସମର୍ଥନ ନ କରୁଥିଲେହେଁ ସେମାନେ ଯେ କେବଳ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ କଣ୍ଢେଇ ପରି ଗାଦୀ ମାଡ଼ି ବସିଥାନ୍ତୁ, ଏହା ମଧ୍ୟ ମୋର ଇଚ୍ଛା ନୁହେଁ । ନିଜର ଯଥାବଶ୍ୟକ ପ୍ରଭାବ ପକାଇ ପ୍ରଦେଶର ଶାସନକୁ ଆହୁରି ଉନ୍ନତ କରିବା ଲାଟଙ୍କର କାମ । ନିଜର ଲାଟପଦରେ ନିର୍ଲିପ୍ତ ଓ ନିରପେକ୍ଷ ଭାବରେ ରହି ସେମାନେ ସବୁକଥା ନିରୁତା ଦୃଷ୍ଟିରେ ଓଜନ କରି ଦେଖିପାରିବେ ଓ ମନ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କର ଭୁଲସବୁ ସଂଶୋଧନ କରି ଦେଇପାରିବେ । ସେମାନେ ନିଜ ପ୍ରଦେଶରେ ବଳିଷ୍ଠ ନୈତିକ ଚାପ ପକାଇବାରେ ସବୁବେଳେ ତତ୍ପର ହୋଇ ରହିଥିବେ ।

ଅଧ୍ୟକ୍ଷ ଅଗରୱାଲଙ୍କର ଲେଖାରୁ ଜଣାପଡୁଚି ଯେ, ସୂଚିତ ଶାସନ-ଖସଡ଼ାରେ ପଞ୍ଚାୟତ ଶାସନ ଓ କେନ୍ଦ୍ରାତିକ ବ୍ୟବସ୍ଥା ବିଷୟରେ କୌଣସି ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ନାହିଁ । ପ୍ରକୃତରେ ଲୋକମତକୁ କାଏମ୍ ରଖିବାକୁ ହେଲେ ଏ ଦୁଇଟି କଥା ରାଷ୍ଟ୍ର ଲାଗି ଅତ୍ୟାବଶ୍ୟକ । ତେଣୁ ଯଥାସମ୍ଭବ ଶୀଘ୍ର ଏହା ଉପରେ ସମସ୍ତଙ୍କର ଦୃଷ୍ଟି ପଡ଼ିବା ଉଚିତ । ପଞ୍ଚାୟତ ହାତରେ ଆମେ ଯେତେ ବେଶୀ କ୍ଷମତା ଦେବା, ଲୋକସାଧାରଣଙ୍କର ତଦ୍ୱାରା ସେତିକି ମଙ୍ଗଳ ହୋଇପାରିବ । ପୁଣି ପଞ୍ଚାୟତ ଶାସନକୁ ସୁଦୃଢ଼ ଓ ସୁଦକ୍ଷ ଭାବରେ ଚାଲୁରଖିବାକୁ ହେଲେ, ଲୋକମାନଙ୍କର ଶିକ୍ଷା

ଓ ଜ୍ଞାନର ସୀମାରେ ଆହୁରି ଅଧିକ ପ୍ରସାର ହେବା ଉଚିତ। ଯୁଦ୍ଧ ଯୁଝିବାପାଇଁ ଲୋକମାନଙ୍କୁ ଅଧିକ ଶିକ୍ଷା ଓ ଜ୍ଞାନ ଦିଆଯାଉ ବୋଲି ମୁଁ କହୁନାହିଁ। କେବଳ ନୈତିକ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ମୁଁ ସମସ୍ତ ଶିକ୍ଷା ଓ ଜ୍ଞାନର ଚିନ୍ତା କରୁଚି। ଏ'ତ ଜଣାଶୁଣା କଥା ଯେ, ଏଇ ଶିକ୍ଷାର ପ୍ରସାର ଲାଗି ମୁଁ ଦେଶ ଆଗରେ ନୂଆ ତାଲିମ୍‌ର ଆଦର୍ଶ ରଖି ଦେଇଚି।

୧୬—ସମୂହ ଉପବାସ-ଯଜ୍ଞ

ହରିଜନ, ତା ୧୮।୧।୪୮

ଦୁଇଜଣ ଲିଗ୍ ମୁସଲମାନ କଥାପ୍ରସଙ୍ଗରେ ଗାନ୍ଧୀଜୀଙ୍କୁ କହିଲେ ଯେ, ଭାରତରାଷ୍ଟ୍ରର ମୁସଲମାନମାନେ କଂଗ୍ରେସର ସଭ୍ୟ ହେବାକୁ ବଡ଼ ବ୍ୟଗ୍ର ହୋଇ ବସିଚନ୍ତି। ଏ କଥାରେ ଗାନ୍ଧୀଜୀ ଆହତ ହେଲା ପରି କହିଲେ, "କଂଗ୍ରେସରେ ଯୋଗଦେବା ଲାଗି ହଠାତ୍ ଏ ଡାଆଣୀ ଦଉଡ଼କୁ ମୁଁ ପସନ୍ଦ କରିପାରୁନାହିଁ। ଅବଶ୍ୟ କଂଗ୍ରେସରେ ଯୋଗଦେବାର ଅଧିକାର ସେମାନଙ୍କର ପ୍ରତ୍ୟେକଙ୍କର ଅଛି; କିନ୍ତୁ ତାର ସମୟ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆସିନାହିଁ। କଂଗ୍ରେସ ଆପେ ଆପେ ସେମାନଙ୍କ ପାଇଁ ନିଜର ଦୁଇବାହୁ ପ୍ରସାରି ଦେବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେମାନେ ଅପେକ୍ଷା କରିଥିଲେ ଭଲ ହୋଇଥାନ୍ତା; କିନ୍ତୁ ଆଜି ସେ ସ୍ନେହ ସୌହାର୍ଦ୍ଦ୍ୟ କାହିଁ ? ତେଣୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ପରିସ୍ଥିତିରେ ବାହାରେ ରହି କଂଗ୍ରେସର ସେବା କରିବା ସେମାନଙ୍କର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ। ମୁଁ ତ ଆଜିଯାଏ ସେଇପରି କରିଆସିଚି।" ଆଉ ଜଣେ ମୁସଲମାନ ବନ୍ଧୁଙ୍କୁ ସେ କହିଲେ, "ଗଣପରିଷଦ ଯେପରି ନିଷ୍ପତ୍ତି କରୁ ପଛକେ ମୁଁ ନିଶ୍ଚୟ ହିନ୍ଦୁସ୍ଥାନୀକୁ ଦେଶର ରାଷ୍ଟ୍ରଭାଷାରୂପେ ସମର୍ଥନ କରିବି। ସମସ୍ତେ ମୋତେ ଏକୁଟିଆ ଛାଡ଼ି ଚାଲିଗଲେ ମଧ୍ୟ ମୁଁ ମୋର ମତ ବଦଳାଇବି ନାହିଁ।" ତାପରେ ଗୋଟିଏ କରଦରାଜ୍ୟ ରାଷ୍ଟ୍ରରେ ଯୋଗଦେବା ବିଷୟରେ ଆଉ ଜଣେ ମୁସଲମାନ ବନ୍ଧୁଙ୍କୁ ସେ ଯାହା କହିଲେ, ତାହାର ନୈତିକ ଆପେକ୍ଷ ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମୋ' ମନରୁ ଯାଇନାହିଁ। ରାଷ୍ଟ୍ରରେ ଯୋଗଦେବାକୁ ହେଲେ ଯଦି କୌଣସି ନୈତିକ ବିଧାନକୁ ବଳି ଦେବାକୁ ହୁଏ, ତେବେ ଖାଲି ଏଇ ଗୋଟିଏ କରଦରାଜ୍ୟ କାହିଁକି, ସବୁ ଦେଶୀୟ ରାଜ୍ୟଗୁଡ଼ିକ ଭାରତକୁ ନ ଆସି ପାକିସ୍ଥାନକୁ ଚାଲିଗଲେ ମଧ୍ୟ ମୁଁ ଏତେଟିକିଏ ଦୁଃଖିତ ହେବି ନାହିଁ।

ଭାରତର ଆୟତନ ଛିଡ଼ି ଛିଡ଼ି ଯେତେ ଛୋଟ ହୋଇଯାଉ ପଛକେ, ତା'ର ନୀତି ଶୁଦ୍ଧ ରହିଥିଲା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ନିଶ୍ଚୟ ସେ ସବଳ ଅହିଂସାର ପ୍ରୟୋଗକ୍ଷେତ୍ର ହେବାର ଯୋଗ୍ୟ ହୋଇ ପାରିବ ଏବଂ ଜଗତକୁ ନୈତିକତାର ବାଟ ଦେଖାଇ ଦଳିତ ଓ ଲାଞ୍ଛିତ

ଜାତିମାନଙ୍କ ପାଇଁ ସ୍ୱାଧୀନତାର ଆଶାବାଣୀ ବହିଆଣି ପାରିବ। କିନ୍ତୁ ଗୋଟାଏ ବିରାଟ ବପୁ, କାଷ୍ଠପ୍ରାଣ ଭାରତବର୍ଷ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟ ଜଗତର ଯୁଦ୍ଧଲୋଲୁପ ଦେଶମାନଙ୍କର ନିକୃଷ୍ଟ ନକଲ କରିବା ଛଡ଼ା ଆଉ କଣ କରିପାରିବ ? ପାଶ୍ଚାତ୍ୟର ଆକ୍ରମଣର ପଥ ରୋଧିବାକୁ ସେତେବେଳେ ତା'ର କୌଣସି ଶକ୍ତି ରହିବ ନାହିଁ।" ମୋର ସ୍ୱପ୍ନର ଭାରତବର୍ଷକୁ ମୁଁ ମନରୁ ଅନ୍ତର କରିଦେବାକୁ ଚାହେଁନାହିଁ। ଦିଲ୍ଲୀରେ ସାମ୍ପ୍ରଦାୟିକ ପରିସ୍ଥିତି ବିଷୟରେ ଆଉ ଜଣେ ବନ୍ଧୁଙ୍କୁ ପୁଣି ସେ କହିଲେ, ଧୀରେ ଧୀରେ ଦିଲ୍ଲୀ ଆମ ଆୟତରୁ ଚାଲିଯାଉଚି। ଦିଲ୍ଲୀ ପଛେ ପଛେ ସାରା ଭାରତ ବି ଯିବ ଏବଂ ବିଶ୍ୱଶାନ୍ତିର ଶେଷ ଆଶାବତୀଟି ନିଭିଯିବ।" ଡାକ୍ତର ଜକିର୍ ହୋସେନ୍ ବା ସହୀଦ ସୁରାୱର୍ଦ୍ଦୀଙ୍କ ଭଳି ଲୋକମାନେ କୌଣସି ବିପଦର ଆଶଙ୍କା ନ ରଖି ଦିଲ୍ଲୀସହରର ରାସ୍ତାରେ ଯେ ବାହାରି ପାରିବେ ନାହିଁ, ଏକଥା ସେ ଥୟ ଧରି ଶୁଣିବେ କିପରି ? ନିଜର ଦୁଃଖ ଓ ଅଭାବମାନ ଜଣାଇ ଦିଲ୍ଲୀ ମୁସଲମାନଙ୍କର ଏକ ପ୍ରତିନିଧିଦଳ ଗାନ୍ଧୀଜୀଙ୍କୁ ଦେଖାକରିବାକୁ ଆସିଥିଲେ। ଗାନ୍ଧୀଜୀ ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସେମାନଙ୍କୁ ଘେନି ତାଙ୍କ ନିଜ ଉପସ୍ଥିତିରେ ମନ୍ତ୍ରୀପରିଷଦର ଏକ ବୈଠକ ଡକାଇଲେ। ତା'ପରେ ପୋଲିସ କର୍ତ୍ତୃପକ୍ଷ ସେହି ପ୍ରତିନିଧିମାନଙ୍କ ସହିତ ଦେଖା କରି ସେମାନଙ୍କର ସମସ୍ତ ଅଭାବ ଦୂର କରିବେ ବୋଲି ନିର୍ଭର ଜବାବ ଦେଇଥିଲେ; କିନ୍ତୁ ଏଥିରେ ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କର ମନୋବ୍ୟଥା ଲିଭିପାରିଲା ନାହିଁ।

ଏଥିରୁ କେହି ଯେପରି ଅର୍ଥ ନ କରନ୍ତି ଯେ, ଗାନ୍ଧୀଜୀ ଭାରତବର୍ଷର ଅନ୍ୟ ଖଣ୍ଡ (ପାକିସ୍ଥାନ)ରେ ଥିବା ସଂଖ୍ୟାଲଘୁ ଜାତିର ଦୁର୍ଦ୍ଦଶା କଥା ପାସୋରି ପକାଇଥିଲେ। ଓଲଟି ସେମାନଙ୍କର ଦୁଃଖଦୁର୍ଦ୍ଦଶାର କାହାଣୀ ତାଙ୍କୁ ଆହୁରି ଅଧୈର୍ଯ୍ୟ କରି ଦେଉଥିଲା। ସିନ୍ଧୁ, ପଶ୍ଚିମ ପଞ୍ଜାବ ବା ଉତ୍ତର ପଶ୍ଚିମ ସୀମାନ୍ତ ପ୍ରଦେଶକୁ ଯାଇ ସେଠିକାର ଦୁଃସ୍ଥମାନଙ୍କର ଅବସ୍ଥା ସୁଧାରିବା ପାଇଁ ତାଙ୍କର ସବୁବେଳେ ଇଚ୍ଛା ଥିଲା। କିନ୍ତୁ ଦିଲ୍ଲୀର ମୁସଲମାନମାନେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅଭୟ ଓ ଆଶ୍ୱାସନା ଦେଇ ନ ପାରିଲା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କି ବିଶ୍ୱାସରେ କୋଉ ମୁହଁରେ ସେ ସେସବୁ ଯାଗାକୁ ଯାଆନ୍ତେ ? ଚାରିଆଡୁ ନିଜକୁ ସହାୟହୀନ ଓ ଉପାୟଶୂନ୍ୟ ଦେଖି ସେ ଅତି ଅସ୍ଥିର ହୋଇ ପଡ଼ିଲେ।

ଏଇ ଅନ୍ତରଦହନର ଗଭୀରତା ଭିତରୁ ସେ ଉପବାସର ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ପାଇଲେ। ଏଥି ପୂର୍ବରୁ ସେ କରିଥିବା ଉପବାସମାନଙ୍କଠୁଁ ଏଇଟି ଏକାବେଳେକେ ଭିନ୍ନ; ଏହା ଏକ ସମୂହ ଉପବାସ। ଆଗରୁ ସେ କହିଛନ୍ତି ଯେ, ହଠାତ୍ ଆଲୋକର ଝଲସ ପରି ଏହି ନିଷ୍ପତ୍ତିଟି ତାଙ୍କ ମନକୁ ଆସିଥିଲା। ଏଥିଲାଗି କୌଣସି ବୌଦ୍ଧିକ ଯୁକ୍ତିର ଆବଶ୍ୟକତା ନ ଥିଲା। ଏପରିକି ଉପବାସ ଆରମ୍ଭ କରିବାର ମାତ୍ର ଦୁଇ ଘଣ୍ଟା ଆଗରୁ ସର୍ଦ୍ଦାର ପଟେଲ ଓ ପଣ୍ଡିତ ନେହେରୁ ଯେତେବେଳେ ଗାନ୍ଧୀଜୀଙ୍କୁ ଦେଖା କରିବାକୁ

ଆସିଥିଲେ, ସେ ଏଇ ଉପବାସ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ସେମାନଙ୍କୁ କୌଣସି ସୂଚନା ଦେଇ ନ ଥିଲେ ।

"ଆପଣଙ୍କର ଏ ଉପବାସ, ବିରୁଦ୍ଧରେ ମୋର ଅନେକ ଅଭିଯୋଗ କରିବାର ଅଛି ।" ଉପବାସର ଖବର ପାଇ ଜଣେ ପତ୍ରପ୍ରେରକ ଲେଖିଥିଲେ, "କିନ୍ତୁ ଉପବାସ ଆରମ୍ଭ କରିବା ପୂର୍ବରୁ ଆପଣ ଏତେ ଟିକିଏ ସଙ୍କେତ ବି ଦେଲେ ନାହିଁ । ଆପଣଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ମୋର ସବୁଠୁଁ ବଡ଼ ଯୁକ୍ତିଟି ହେଉଚି ଯେ, ଆପଣଙ୍କର କାର୍ଯ୍ୟଭାରର ସଫଳତା ଲାଗି ଆଜି ବେଶୀ ଧୈର୍ଯ୍ୟର ଆବଶ୍ୟକତା ଥିଲେହେଁ ଆପଣ ଶେଷକୁ ଆସି ସମସ୍ତ ଧୈର୍ଯ୍ୟ ହରାଇ ବସିଚନ୍ତି । ନିଜର ଅବିଚଳିତ ଓ ଅଶ୍ରାନ୍ତ ପରିଶ୍ରମ ଦ୍ୱାରା ଆପଣ ଯେ କି ଅପୂର୍ବ ସଫଳତା ଲାଭ କରିଛନ୍ତି, ବୋଧହୁଏ ଆପଣ ନିଜେ ସେକଥା ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ । ଏହାଦ୍ୱାରା ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷଙ୍କର ଜୀବନ ରକ୍ଷା ହୋଇଚି ଏବଂ ଆହୁରି ଅନେକଙ୍କର ମଧ୍ୟ ହେବ । କିନ୍ତୁ ଆଜି ହଠାତ୍ ଆପଣଙ୍କର ଧୈର୍ଯ୍ୟ-ଶୈଳ ଭୁଷୁଡ଼ି ପଡୁଚି କାହିଁକି ? ଜୀବଦ୍ଦଶାରେ ଯାହା ଆପଣ କରି ପାରନ୍ତେ, ମୃତ୍ୟୁ ବରଣ କରି ତାହା ଆପଣ କରି ପାରିବେ ବୋଲି ଏ' ଭୁଲ ଧାରଣା କିଏ ଆପଣଙ୍କୁ ଦେଲା ? ମୋରି ଅନୁମତି ଓ ପ୍ରାର୍ଥନାକୁ ଟିକିଏ ହେଲେ କାନ ଦିଅନ୍ତୁ ଓ ଆପଣଙ୍କର ଉପବାସ ତ୍ୟାଗ କରନ୍ତୁ ।"

ଏଇ ଚିଠିର ଉତ୍ତରରେ ଗାନ୍ଧୀଜୀ ଲେଖିଲେ, "ଖୁବ୍ ଯେ ଅସ୍ଥିର ତରତର ହୋଇ ଉପବାସଟି ଆରମ୍ଭ କରିଚି, ଏକଥା ମାନିବାକୁ ମୁଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ନୁହେଁ । ଅବଶ୍ୟ ଏହାକୁ ହଠାତ୍ ବୋଲି କୁହାଯାଇପାରେ... ବହୁ ଅନ୍ତରାଲୋଡ଼ନ ଓ ପ୍ରାର୍ଥନା ପରେ ମୁଁ ଏହି ବିବୃତ୍ତିଟି ଦେଇଚି । ତେଣୁ ଏହାକୁ 'ତରତରିଆ' ବୋଲି କହିଦେଲେ ଏହା ପ୍ରତି ବଡ଼ ଅନ୍ୟାୟ କରାଯିବ ।"

"ଉପବାସ କରିବାର ଠିକ୍ ବେଠିକ୍ ଠିକ୍ କରିବାଲାଗି ମୁଁ କାହାଠାରୁ କୌଣସି ଯୁକ୍ତି ଓ ଆଲୋଚନା ଦରକାର କରିନାହିଁ । ତଥାପି ଯେ ମୁଁ ସମସ୍ତଙ୍କର ମତାମତ ସ୍ଥିର ହୋଇ ଶୁଣିଚି, ଏଇଥିରୁ କଣ ମୋର ଧୈର୍ଯ୍ୟ ଓ ସମ୍ଭ୍ରମର ପରିଚୟ ମିଳୁନାହିଁ ।

ଆପଣଙ୍କ ଦର୍ଶିତ ଯୁକ୍ତି ଓ ମୁଣ୍ଡବ୍ୟଥାର କୌଣସି ଆବଶ୍ୟକତା ନଥିଲା । ଅବଶ୍ୟ ଜଣେ ଉଦାରଚେତା ବନ୍ଧୁ ହିସାବରେ ଆପଣଙ୍କୁ ମୁଁ ସବୁଦିନେ ସ୍ୱୀକାର କରି ଆସିଚି । ତେଣୁ ଆପଣ ମୋ' ପାଇଁ ଯେ ସବୁବେଳେ ଚିନ୍ତିତ, ଏହା ମଧ୍ୟ ମୁଁ ସ୍ୱୀକାର କରୁଚି ଓ ସେଥିଲାଗି ଆପଣଙ୍କ ଉପରେ ମୋର ଅଶେଷ ଶ୍ରଦ୍ଧା ରହିଚି । କିନ୍ତୁ ଆପଣଙ୍କର ଯୁକ୍ତିରେ ଆପଣ କେବଳ ଉପରେ ଉପରେ ଭାସିଯାଇ ନିଜର ଅଧୈର୍ଯ୍ୟହିଁ ପ୍ରମାଣ କରିଚନ୍ତି । ଆଜି ମୁଁ ଯେଉଁ କାର୍ଯ୍ୟପଦ୍ଧତି ଗ୍ରହଣ କରିଚି, ଏହା ମୋ ଧୈର୍ଯ୍ୟର ଶେଷ ଆତ୍ମପ୍ରକାଶ ବୋଲି ମୁଁ ମନେ କରେ । ମଣିଷର ଧୈର୍ଯ୍ୟ ଯଦି ତା'ର ଇପ୍ସିତ

ବସ୍ତୁକୁ ଗିଳି ଲୁପ୍ତ କରିଦେବାକୁ ବସେ, ଆପଣ ତାକୁ ଧୈର୍ଯ୍ୟ ନା ଦୋଷ, କ'ଣ ବୋଲି କହିବେ ?"

"ମୋର ଦିଲ୍ଲୀ ଆସିବା ପରେ ଯେଉଁସବୁ ସଫଳତା ଘଟିଚି, ସେଥିଲାଗି ମୋତେ ବାହାଦୁରୀ ଦେଇ କୌଣସି ଲାଭ ନାହିଁ। ମୁଁ ନିଜେ ନିଜେ ଏଇ ବାହାଦୁରୀ ନେଇ ବସିଲେ କେବଳ ନିଜକୁ ଠକିବାହିଁ ସାର ହେବ। ମୋ'ର ପରିଶ୍ରମ ଫଳରେ ପ୍ରକୃତରେ ଯେ କେତୋଟି ଜୀବନର ରକ୍ଷା ହୋଇ ପାରିଚି, କେବଳ ମଣିଷ କାହୁଁ ତାର ବିଚାର କରି ପାରିବ ? ଏକା ସେଇ ସର୍ବଜ୍ଞ ସର୍ବଦୃଷ୍ଟି ଭଗବାନ ତାହା କରି ପାରନ୍ତି। ଗଲା ସେପ୍‌ଟେମ୍ବର ମାସରୁ ଧୈର୍ଯ୍ୟର ମୂର୍ତ୍ତିମନ୍ତ ପ୍ରତୀକ ହୋଇ ଆସିଚି ବୋଲି ଆପଣ ଯାହାକୁ କହୁଚନ୍ତି, ଆଜି ହଠାତ୍ ତା'ର ଧୈର୍ଯ୍ୟଚ୍ୟୁତି ଘଟିଲା ବୋଲି ଦୋଷ ଦେଇ ଆପଣ କେବଳ ନିଜର ମୂର୍ଖତାକୁ ଧରା ପକାଇ ଦେଉ ନାହାନ୍ତି କି ?"

"ମଣିଷ ତା'ର ଶକ୍ତି ଭିତରେ ଯେତେ ଯାହା ଉପାୟ ପ୍ରୟୋଗ କରି ପାରିବ, ସେ ସମସ୍ତ ନିଃଶେଷ ହୋଇଯିବା ପରେ ଯେତେବେଳେ ଚାରିଆଡ଼େ ହତାଶା ଛଡ଼ା ମୁଁ ଆଉ କିଛି ଦେଖି ପାରିଲି ନାହିଁ, କେବଳ ସେତିକିବେଳେ ଭଗବାନଙ୍କର କ୍ରୋଡ଼ରେ ଯାଇ ଶରଣ ଲୋଡ଼ିଲି। ଏଇ ହେଉଚି ମୋର ଉପବାସର ଗୂଢ଼ ଅର୍ଥ ଓ ମର୍ମ କଥା। ଆପଣ ମନ ଭିତରେ 'ଗଜେନ୍ଦ୍ର ମୋକ୍ଷ' (ଗଜ ନିସ୍ତାରଣ) କଥାଟି ଭାବନ୍ତୁ, ତାହାହେଲେ ହୁଏ ତ ମୋ'ର କାର୍ଯ୍ୟ ପଛାଟି ଆପଣଙ୍କୁ ଅତି ସ୍ପଷ୍ଟ ହୋଇଯିବ।

"ଚିଠିର ଶେଷ ବାକ୍ୟଟିରେ ଆପଣ ମୋତେ ଅକ୍ଷୌହିଣୀ ସ୍ନେହର ଋଣୀ କରି ରଖିଚନ୍ତି। କିନ୍ତୁ ଏହି ସ୍ନେହ ଭିତରେ ଆସକ୍ତତା ଓ ଅବୁଝାପଣିଆର କାଳିମା ରହି ଯାଇଚି। ତିନି ତୁଣ୍ଡରେ କେବେହେଲେ ଛେଳି କୁକୁର ହୋଇ ଯାଏନା। ତେଣୁ ଯେତେ ଜଣ ଯେପରି ଭାବରେ ସମର୍ଥନ କରନ୍ତୁ ପଛକେ, ଅଜ୍ଞାନତା ସେଇ ଅଜ୍ଞାନତା ହୋଇ ରହିଥିବ।"

"ଯେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆମେ ଜୀବନ ଓ ମରଣ ପ୍ରତି ଶ୍ରଦ୍ଧା ରଖିଥିବା, ସେପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କୌଣସି ବିଶେଷ କର୍ମର ସାଧନ ଲାଗି ଯେ ଶରୀରଟାକୁ ବଞ୍ଚିରହିବାକୁ ହେବ, ଏପରି କହିବା ଅତି ଅପ୍ରାସଙ୍ଗିକ। 'ପହିଲେ ଜୀଇ ପରେ ଧର୍ମ ସାଧନ କର' କଥାଟା ବେଶ୍ ସୁନ୍ଦର; କିନ୍ତୁ ଏଇ କଥାଟିରେ ମଝିରେ ଟିକିଏ ଫାଙ୍କ ରହି ଯାଇଚି। ପ୍ରଥମେ ଅନାସକ୍ତ ହୋଇ ପାରିଲେ ଯାଇ ଯେ କୌଣସି ସାଧନା ସମ୍ଭବ ହୋଇ ପାରିବ।"

"ଏବେ ଆପଣ ନିଶ୍ଚୟ ବୁଝି ପାରିବେ ଯେ ମୁଁ କାହିଁକି ଆପଣଙ୍କର ପରାମର୍ଶ ଗ୍ରହଣ କରି ପାରୁନାହିଁ। ନିଜେ ଭଗବାନ ମୋ ଲାଗି ଏଇ ଉପବାସ ଅସ୍ତ୍ରଟି ପଠାଇଚନ୍ତି। କେବଳ ତାଙ୍କର ଇଚ୍ଛା ହେଲେ ସେ ଏହା ବନ୍ଦ କରି ପାରନ୍ତି। କାର୍ଯ୍ୟତଃ ସେ ମୋତେ ମାରନ୍ତୁ ବା ବଞ୍ଚାଇ ରଖନ୍ତୁ, ଉଭୟ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଯେ କେବଳ ମଙ୍ଗଳ ନିହିତ ରହିଚି, ଏହି ଅଟଳ ବିଶ୍ୱାସ ହୃଦୟରେ ରଖି ସେଇମତେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବା ଆମ

ସମସ୍ତଙ୍କର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ । ବଞ୍ଚିବାର ପ୍ରଲୋଭନରେ ପଡ଼ି ମୁଁ ଯେପରି ତରତର ହୋଇ ଅକାଳରେ ଉପବାସଟି ଭାଙ୍ଗି ନ ଦିଏ, ଭଗବାନ ମୋର ମନ ଭିତରେ ଏଥିଲାଗି ଯଥେଷ୍ଟ ବଳ ଦିଅନ୍ତୁ, ଏହାହିଁ ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କର ଏକମାତ୍ର ପ୍ରାର୍ଥନା ହେଉ ।"

"ଆଉ ଥରକର ଏଇପରି ଗୋଟିଏ କଥା ମନେ ପଡୁଚି । ବନ୍ଧୁମାନଙ୍କର ପରାମର୍ଶ ନ ଲୋଡ଼ି ଏକୋଇଶ ଦିନ ଉପବାସ ଆରମ୍ଭ କରିବାର ନିଷ୍ପତ୍ତି ଗ୍ରହଣ କରିବା ଦ୍ୱାରା ମୁଁ ଯେ ମୋର ବନ୍ଧୁତ୍ୱର ଅବଜ୍ଞା କରିଥିଲି । ସ୍ୱର୍ଗତଃ ଆଲି ଭାଇ, ଦୁଇଜଣ ସେତେବେଳେ ମୋ ଆଗରେ ଏଇ ଅଭିଯୋଗ ଆଣିଥିଲେ । ମୁଁ ତାହା ସ୍ୱୀକାର କରି ନ ଥିଲି । କାରଣ ମୁଁ ଓ ମୋର ବନ୍ଧୁମାନେ ସମସ୍ତେ ଭଗବାନଙ୍କର ଇଚ୍ଛାରଜ୍ଜୁରେ ବନ୍ଧା ନୁହନ୍ତି କି ? ତେବେ ଭଗବାନଙ୍କର ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଅନୁସାରେ କାମ କଲି ବୋଲି କିପରି ମୁଁ ବନ୍ଧୁମାନଙ୍କୁ ଉପେକ୍ଷା କଲି ? କିନ୍ତୁ ଆଜି ଏ ସ୍ଥଳରେ ପଣ୍ଡିତ ନେହେରୁ ଓ ସର୍ଦ୍ଦାର ଉଭୟେ ଅତି ବୁଝିବା ଲୋକ ଓ ସେମାନେ ଯଥେଷ୍ଟ ସହାନୁଭୂତି ଦେଇ ମୋର କାର୍ଯ୍ୟପଛାର ବିଚାର କରିଚନ୍ତି । ସେ ଦୁଇଜଣ, ମୌଲାନା ସାହେବ ବା ଅନ୍ୟ ବନ୍ଧୁମାନେ, ଯେଉଁମାନେ ମୋତେ ଘଡ଼ିକ ଆଗରୁ ଦେଖିବାକୁ ଆସିଥିଲେ, ସେମାନେ କେହି ମୋର ପଥରୋଧ କରିବାର ଚେଷ୍ଟା କରି ନାହାନ୍ତି ଓ ଗଠନମୂଳକଭାବେ ଉପସ୍ଥିତ ସମସ୍ୟାର ସମାଧାନ କରିବାକୁ ବ୍ରତୀ ହୋଇଚନ୍ତି ।"

ଭରସା ମାଗି ଆସିଥିବା ଜଣେ ଭଉଣୀକୁ ଦମ୍ଭ ଦେଇ ଗାନ୍ଧିଜୀ କହିଲେ, "ବୃଥା ବିଳାପ ନୁହେଁ, ବୀରୋଚିତ କାର୍ଯ୍ୟହିଁ ଆମ ଜୀବନର ନୀତିବାକ୍ୟ ହେଉ ।" କାଲି ଉପବାସ ଆରମ୍ଭ କରିବାର ଠିକ୍ ପରେ ଜଣେ ଶିଖ ବନ୍ଧୁଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ସେ ଠିକ୍ ସେହିପରି ଉତ୍ତରଟିଏ ଦେଇଥିଲେ, "କୌଣସି ବିଶେଷ ଦଳ, ଗୋଷ୍ଠୀ ବା ବ୍ୟକ୍ତି ବିରୁଦ୍ଧରେ ମୁଁ ଉପବାସ କରିନାହିଁ, ସବୁ ମଣିଷଙ୍କର, ଏପରିକି ପାକିସ୍ଥାନର ସଂଖ୍ୟାଗୁରୁ ଜାତିର ବିବେକକୁ ନିବେଦନ କରି ଏହାର ଜନ୍ମ ହୋଇଚି । ଯଦି ସମସ୍ତେ ବା କୌଣସି ଗୋଟିଏ ଦଳ ଏହି ନିବେଦନକୁ ପୂର୍ଣ୍ଣଭାବେ ଗ୍ରହଣ କରିପାରନ୍ତି, ତେବେ କୁହୁକ ପରି ମୋର ସବୁ ଆଶା ସଫଳ ହୋଇ ପାରିବ । ଉଦାହରଣଟିଏ ଦିଏଁ, ଶିଖମାନେ ଯଦି ଏକପ୍ରାଣରେ ମୋର କଥାର ଜବାବ ଦିଅନ୍ତି, ତେବେ ମୁଁ ନିଶ୍ଚୟ ସେଥିରେ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ହୋଇ ପାରିବି । ମୁଁ ପଞ୍ଜାବ ଯାଇ ସେହିମାନଙ୍କ ସଙ୍ଗରେ ରହିବି । କାରଣ ସେମାନେ ଅତି ନିର୍ଭୀକ ଏବଂ ମୁଁ ଜାଣେ ଯେ, ସେମାନେ ସବଳର ଅହିଂସାକୁ ପ୍ରୟୋଗ କରିବାରେ ପ୍ରଥମ ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ଦେଖାଇ ପାରିବେ ଏବଂ ସାରା ଭାରତର ଆଦର୍ଶ ହୋଇ ପାରିବେ ।"

ପ୍ୟାରେଲାଲ—

୦୦୦

୧୭—ସେଦିନ ପ୍ରାର୍ଥନା ସଭାରେ—

ହରିଜନ, ତା ୧୮।୧।୪୮

ରବିବାର ଥିବାରୁ ଆଜି ପ୍ରାର୍ଥନାସଭାରେ ଖୁବ୍ ଲୋକସମାଗମ ହୋଇଥିଲା। ପ୍ରାର୍ଥନାସଭାରେ ଶାନ୍ତିରକ୍ଷା କରିବା ବିଷୟରେ କିଛି ସମୟ କହିବା ପରେ ଗାନ୍ଧିଜୀ ଆନ୍ଧ୍ରଦେଶରୁ ଆସିଥିବା ଗୋଟିଏ ଚିଠିର କେତେକ ଅଂଶ ପଢ଼ି ଶୁଣାଇଲେ।

"କୌଣସି ଲୋକର ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଦୋଷଦୁର୍ବଳତା ଦେଖାଇବା ମୋର ଅଭ୍ୟାସ ନୁହେଁ; କିନ୍ତୁ ଏକ ମହାନ୍ ଆଦର୍ଶ ରଖି ଗଢ଼ା ଯାଇଥିବା ଓ ଇତିହାସରେ ଯଥେଷ୍ଟ ନାମ ଅର୍ଜନ କରିଥିବା ଏତେ ବଡ଼ କଂଗ୍ରେସ ଅନୁଷ୍ଠାନ ଭିତରେ ଥିବା ଲୋକମାନଙ୍କର ଅସୁନ୍ଦର ଆଚରଣର ପରିଣାମ ପ୍ରତି ଆଖି ବୁଜି ଦେବାକୁ ମୁଁ ଅନ୍ୟାୟ ବୋଲି ମନେକରେ। ଆଇନସଭାକୁ ଲୋକପ୍ରତିନିଧି ହିସାବରେ ଯେଉଁମାନେ ବଛାହୋଇ ଯାଇଚନ୍ତି, ସେଇମାନଙ୍କର ଦୂଷିତ ମନୋଭାବ କଥା ମୁଁ କହିବାକୁ ଯାଉଚି। ବର୍ତ୍ତମାନ ଦେଶରେ ଯେଉଁ ଚୋରି ଚୁଗୁଲି ଚାଲିଚି, ସେ ସବୁ ବନ୍ଦକରି ଦେବେ ବୋଲି ତ ଏଇ ପ୍ରତିନିଧିମାନେ ଭାରୀ କହି ବୁଲୁଚନ୍ତି; କିନ୍ତୁ ଆପେ ନିଜ ଆଚରଣରେ ତା'ଠୁଁ ମଧ୍ୟ ବଳି ଯାଉଚନ୍ତି। ନାନା ବିଷୟରେ ସରକାରୀ ଲାଇସେନ୍ସ କରାଇ ଦେବାର ଅଜୁହାତି ଦେଖାଇ ସେମାନେ ଲୋକଙ୍କଠାରୁ ଘୁସ ନେଉଚନ୍ତି। ଅନେକ ପୁଣି ଚୋରା ବଜାର କରିବାରେ ନିକୃଷ୍ଟଙ୍କୁ ବି ଟପିଗଲେଣି। ମୂର୍ଖ ଲୋକସାଧାରଣଙ୍କୁ ଠକିବାରେ ସେମାନେ ଅତି ଧୁରନ୍ଧର ହୋଇଗଲେଣି। ବିଚାର ବିଭାଗ ଉପରେ ହସ୍ତକ୍ଷେପ କରିବା। ଶାସନ ବିଭାଗକୁ ବାଧ୍ୟ କରି କର୍ମଚାରୀମାନଙ୍କ ବଦଳି କରାଇବା ମଧ୍ୟ ସେମାନଙ୍କର କାମ ହେଲାଣି। ଏହି ଦୁଇଦଳଙ୍କର କବଳରେ ଚିପି ହୋଇ ଲୋକଙ୍କର ହୀନସ୍ଥା ହେବାହିଁ ସାର ହୋଇଚି। ଏ ପ୍ରଦେଶରେ ଅଢ଼େଇଶ କଂଗ୍ରେସ ଲୋକ ଲାଟସଭାର ମେମ୍ବର ହୋଇ ଲୋକଙ୍କ ଉପରେ ଗାଦି ମାଡ଼ି ବସିଚନ୍ତି। ତାଙ୍କୁ ପଦେ ଜବାବ ଦେବାପାଇଁ ମଧ୍ୟ ଦେଶରେ କେହି ନାହାନ୍ତି, ଏହା କଣ ସଂକ୍ରାମକ ରୋଗଠାରୁ ଅଧିକ ଭୟଙ୍କର ନୁହେଁ କି ? ଗୋରା ଗୁଣ୍ଡାମି ଜାଗାରେ କଳାଙ୍କ ପ୍ରତାପ ଜାରି କରିବାକୁ କଣ ଏଡ଼େ ବଡ଼ ବଡ଼ ଲୋକ ନାନା କଷ୍ଟ ସହି ଧନ ଜୀବନ ସବୁ ଉତ୍ସ ର୍ଗ କରି ଦେଇଥିଲେ ? ଏ ପଙ୍କ ଭିତରୁ ଉଧୁରି ନ ପାରିଲେ ଆମର ଆଉ ଗତି ରହିବଟିକି ? ଆଇନସଭାର ମେମ୍ବର ସଂଖ୍ୟା କମ୍ କରି ଦିଆଗଲେ ହୁଏତ ଏ ଅସଦାଚରଣ ମଧ୍ୟ କମିଯାନ୍ତା। ଭାଷାସୂତ୍ରରେ ପ୍ରଦେଶମାନ ଗଢ଼ା ହୋଇ ସାରିଲେ ତଳ ଆସେମ୍ବ୍ଲିରେ ପଚାଶ ଜଣ ଏବଂ ଉପର ଆସେମ୍ବ୍ଲିରେ ତା'ର ଅଧା ମେମ୍ବର ନିଆ ଯିବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରାଯିବା ଉଚିତ। ଦେଶର ଶାସନଖସଡ଼ା ତିଆରି କରିବାର

ଦାୟିତ୍ୱ ଯେଉଁମାନଙ୍କ ଉପରେ ଅଛି, ସେମାନେ ଏଇ ନୀତିଟି ଗ୍ରହଣ କରିବେ କି ? ତାହାହେଲେ ଲାଟସଭା ସଭ୍ୟମାନଙ୍କର ଏ ଅନାଚାର ଦାଉରୁ ଦେଶ ଟିକିଏ ନିଷ୍କୃତି ପାଆନ୍ତା ଓ ଅନ୍ୟ ଦିଗରେ ଉପର ପାହିଆ ସରକାରୀ ମହଲରେ ହେଉଥିବା ଅଜସ୍ର ଖର୍ଚ୍ଚ ମଧ୍ୟ ଆଉ କରିବାକୁ ପଡ଼ନ୍ତା ନାହିଁ।"

ସବୁ ଦଳକୁ ନିବେଦନ

ଆନ୍ଧ୍ରଦେଶର ଜଣେ ପୁରୁଣା ବୟସ୍କ ବନ୍ଧୁଙ୍କ ପାଖରୁ ଏ ଚିଠିଟି ଆସିଥିଲା। କଂଗ୍ରେସ, ସୋସିଆଲିଷ୍ଟ ବା କମ୍ୟୁନିଷ୍ଟ ଯିଏ ହୁଅନ୍ତୁ ପଛକେ, ଭାରତର ଯେଉଁଥିରେ ମଙ୍ଗଳ ହେବ, ସେଇପରି କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାକୁ ସେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ନିବେଦନ କରିଥିଲେ। ଯଦି ସମସ୍ତେ କ୍ଷମତା ପଛରେ ପାଗଳ ପରି ଧାଇଁବେ, ତେବେ ଦେଶର ଅବସ୍ଥା କଣ ହେବ ? ନିଜର ବା ନିଜର ବନ୍ଧୁବାନ୍ଧବଙ୍କର ସ୍ୱାର୍ଥକୁ ଅନାଇବା ଆଗରୁ ସେମାନଙ୍କର ଦେଶର ସ୍ୱାର୍ଥ ଓ କଲ୍ୟାଣ ପ୍ରତି ଦୃଷ୍ଟିଦେବା ଉଚିତ।

ଭଗବାନହିଁ ବୁଦ୍ଧି ଦିଅନ୍ତୁ

ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟରକ୍ଷାର ନିୟମ ମାନି ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଲାଗି ଅନେକ ଉପବାସ କରନ୍ତି। ନିଜେ କୌଣସି ପାପକାର୍ଯ୍ୟ କଲେ ବା ଅନୁଭବ କଲେ ତା'ର ପ୍ରାୟଶ୍ଚିତ୍ତ ରୂପେ ମଧ୍ୟ ଉପବାସ କରାଯାଇପାରେ। ଏପରି ସ୍ଥଳେ ଉପବାସ କରୁଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିର ଅହିଂସା ଉପରେ ବିଶ୍ୱାସ ନ ଥିଲେ ମଧ୍ୟ କୌଣସି କ୍ଷତି ହୁଏନାହିଁ; କିନ୍ତୁ ଆଉ ଏକପ୍ରକାର ଉପବାସ ଅଛି। ସମାଜର କୌଣସି ଅନ୍ୟାୟର ବିରୁଦ୍ଧରେ ପ୍ରତିବାଦ ଜଣାଇ ଅହିଂସାର ଉପାସକ ତାହାର ପ୍ରୟୋଗ କରିବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହୋଇଥାଏ। ସବୁ ପ୍ରକାର ଉପାୟ ଯେତେବେଳେ ବିଫଳ ହୋଇଯାଏ, ଅହିଂସାର ଉପାସକ ଶେଷ ଅସ୍ତ୍ରରୂପେ ଏହାରି ଶରଣ ନିଏ। ଆଜି ଏଇପରି ଏକ ପରିସ୍ଥିତିରେ ମୁଁ ଆସି ପହଞ୍ଚିଚି।

"ପଶ୍ଚିମ ପଞ୍ଜାବ ଯିବା ଲାଗି ମୁଁ ସେପ୍‌ଟେମ୍ବର ନଅ ତାରିଖରେ କଲିକତାରୁ ଆସି ଦିଲ୍ଲୀରେ ପହଞ୍ଚିଲି। କିନ୍ତୁ ମୋର ସେ ଇଚ୍ଛା ବୋଧହୁଏ ପୂରଣ ହେବାର ନ ଥିଲା। ଦିଲ୍ଲୀର ସବୁ ହସକୁ ମୁର୍ଦ୍ଦାରର କୁଡ଼ମାନ ଗ୍ରାସ କରି ଦେଇଥିଲା। ଷ୍ଟେସନରେ ଓହ୍ଲାଇ ମୁଁ ଯାହାକୁ ଦେଖିଲି ତା' ମୁହଁରେ ଯେପରି ଏକ ବିଷାଦର ଘନଛାୟା ଆବୋରି ରହିଥିଲା। ଏପରି କି ସର୍ଦ୍ଦାର, ଯାହାଙ୍କର ମନର ହର୍ଷ ଓ ସରସତା ହ୍ରାସ ହେବାର ମୁଁ କେବେ ଦେଖି ନଥିଲି—ତାଙ୍କ ମୁହଁ ମଧ୍ୟ ଅତି ବିଷର୍ଣ୍ଣ ଦେଖାଯାଉଥିଲା। ହଠାତ୍ ଏହାର କାରଣ କିଛି ଜାଣିପାରିଲି ନାହିଁ। ମୋତେ ପାଛୋଟି ନେବାକୁ ସର୍ଦ୍ଦାର ନିଜେ ଷ୍ଟେସନକୁ ଆସିଥିଲେ। ଦିଲ୍ଲୀରେ ଘଟିଯାଇଥିବା ସାମ୍ପ୍ରଦାୟିକ ଦଙ୍ଗାର ଦୁଃସମ୍ବାଦ

ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ତାଙ୍କଠାରୁ ଶୁଣିବାକୁ ମିଳିଲା। ମୋତେ ଦିଲ୍ଲୀରେ ରହି 'କରିବାକୁ ବା ମରିବାକୁ ହେବ' ଯେପରି ମୋ ଆଖି ଉପରେ କିଏ ଏକଥା ଲେଖିଦେଇ ଗଲା। ପୋଲିସ୍ ଓ ସୈନ୍ୟଫୌଜ ଲଗାହୋଇ ଅବଶ୍ୟ ଉପରକୁ ଦେଖିବାକୁ ହୁଏତ ଦଙ୍ଗା ତୁନ୍‌ତାନ୍ ପଡ଼ିଯାଇଛି; କିନ୍ତୁ ହୃଦୟ ଭିତରେ ତୋଫାନ ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବନ୍ଦ ହୋଇନାହିଁ। ଯେ କୌଣସି ସମୟରେ ପୁଣି ପ୍ରଳୟ ହୋଇଯାଇପାରେ। ଏଇ ଉପର ଶାନ୍ତିରେ କି ମୋର 'କରିବାର' ବ୍ରତ ସମ୍ପନ୍ନ ହୋଇପାରିବ ? କେବଳ କର୍ମର ସାଧନ କରି ପାରିଲେ ହିଁ ମୋର ଅଦ୍ୱିତୀୟ ମିତ୍ର ମୃତ୍ୟୁମୁଖରୁ ମୁଁ ନିଜକୁ ବଞ୍ଚାଇ ରଖିପାରେ। ହିନ୍ଦୁ, ଶିଖ ଓ ମୁସଲମାନର ହୃଦୟମିଳନ ଦେଖିବାଲାଗି ମୁଁ ଅଭିଳାଷ କରି ବସିଚି। ଦିନେ ତ ଦେଶସାରା ଏଇ ମିଳନ ବ୍ୟାପ୍ତ ହୋଇ ରହିଥିଲା; କିନ୍ତୁ ଆଜି ତାହା କୁଆଡ଼େ ଗଲା ? ଦେଶକୁ ଭଲ ପାଉଥିବା କୌଣସି ଲୋକ କି ଏ ଅବସ୍ଥା ଦେଖି ସ୍ଥିର ହୋଇ ରହିପାରିବ ? ମୋର ଅନ୍ତରାତ୍ମା ଅନେକ ଦିନରୁ ସୂଚନା ଦେଇ ସାରିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଆଜିଯାଏ ମୁଁ କାଲ ହୋଇ ବସିଥିଲି। କାଳେ ଏହା ରାକ୍ଷସର ଛଦ୍ମବାଣୀ ବା ମୋର ଦୁର୍ବଳତା ହୋଇଥିବ, ଏଇ ଆଶଙ୍କା ମୋର ଥିଲା। ମୁଁ କେବେ ନିଜକୁ ନିଃସହାୟ ବୋଲି ମନେ କରି ନାହିଁ। ମୁଁ ଜଣେ ସତ୍ୟାଗ୍ରହୀ। ଆପଣାର ହେଉ ବା ଅପରର ହେଉ, ତରବାରି ବିରୁଦ୍ଧରେ ଉପବାସ ହେଉଛି ସତ୍ୟାଗ୍ରହୀର ଶେଷ ଅସ୍ତ୍ର। ଯେଉଁ ମୁସଲମାନ ବନ୍ଧୁମାନେ କଣ କରିବେ ବୋଲି ମୋ ପାଖକୁ ପରାମର୍ଶ ଲୋଡ଼ି ଆସୁଚନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କୁ କୌଣସି ଉତ୍ତର ଦେଇ ପାରୁନାହିଁ। ସବୁ ଦେଖି ସୁଦ୍ଧା ମୁଁ ଯେ ସହାୟହୀନ ହୋଇ ବସିଥିବି, ଏକଥା ମୋତେ ନିତିଦିନ ଦଗ୍‌ଧ କରୁଚି। ଉପବାସ ଆରମ୍ଭ କଲେ ଏହି ସହାୟହୀନତା ନିଶ୍ଚୟ ଦୂର ହୋଇଯିବ। ଗଲା ତିନିଦିନ ଧରି ଏ ବିଷୟରେ ମୁଁ ଅନେକ ଚିନ୍ତା କରିଚି। ଏହାର ଶେଷ ନିଷ୍ପତ୍ତିଟି ବିଜୁଳି ଝଲକ ପରି ମୋ ମନରେ ଦେଖାଦେଇ ମୋତେ ଅତୀବ ସନ୍ତୋଷ ଦେଇଚି। ପବିତ୍ର ଜୀବନ ଯାପନ କରୁଥିବା ଯେ କୌଣସି ମନୁଷ୍ୟ ନିଜର ଜୀବନଠାରୁ ଆଉ ଅଧିକ କି ଉତ୍ସର୍ଗ କରିପାରେ ? ମୋ ଭିତରେ ସେତିକି ପବିତ୍ରତା ଅଛି ବୋଲି ମୁଁ ଆଶା କରିଚି ଏବଂ ସେଥିଲାଗି ଉପବାସର ସିଦ୍ଧାନ୍ତଟିକୁ ଉଚିତ ପନ୍ଥା ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରିଚି।

ଆଶୀର୍ବାଦର ପାତ୍ର—

ଆପଣମାନେ ମୋର ଉଦ୍ୟମକୁ ଆଶୀର୍ବାଦ ଦ୍ୱାରା ଧନ୍ୟ କରନ୍ତୁ। ମୋ ସଙ୍ଗେ ଭଗବାନଙ୍କ ପାଖରେ ସେଇ ପ୍ରାର୍ଥନା କରନ୍ତୁ। କାଲି ପ୍ରଥମ ଭୋଜନ ପରେ ମୁଁ ଉପବାସ ଆରମ୍ଭ କରିବି। ଏ ଉପବାସ ଯେ କେତେଦିନ ଚାଲିବ, ତାହା କେହି କହି ପାରିବ ନାହିଁ। ଉପବାସ ଭିତରେ ମୁଁ କେବଳ ପାଣି ପିଇବି, ଦରକାର ହେଲେ ସେଥିରେ ଲୁଣ ବା ଅମ୍ଳରସ ମିଶାଇ ପାରିବି। ବାହାରର କୌଣସି ଜୋର ଜବରଦସ୍ତି

ଦ୍ୱାରା ନୁହେଁ । କେବଳ ଶୁଦ୍ଧ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଧର୍ମରେ ଉଦ୍‌ବୁଦ୍ଧ ହୋଇ ଯଦି ସବୁ ସମ୍ପ୍ରଦାୟ ଭିତରେ ହୃଦୟର ମିଳନ ହୋଇ ପାରିବ, ତେବେ ଯାଇ ମୋର ମନର ପିପାସା ମେଣ୍ଟିବ ଓ ମୁଁ ଉପବାସଟି ଉଦ୍‌ଯାପନ କରିବି । ଏହା ଫଳରେ ଭାରତର ଲୁପ୍ତ ସମ୍ମାନ ପୁଣି ଫେରି ଆସିବ । ସାରା ଏସିଆ, ସାରା ପୃଥିବୀର ହୃଦୟସିଂହାସନ ସେ ପୁଣି ଅଧିକାର କରି ବସିବ । ମୋର ଏଇ ବିଶ୍ୱାସଟି ଅତି ଦୃଢ଼ ହୋଇ ଯାଇଚି ଯେ, ଭାରତବର୍ଷ ନିଜର ପ୍ରାଣଟ୍ଟାଟି ହରାଇ ବସିଲେ ଆଜିର ଏ ପୀଡ଼ିତ ଝଞ୍ଜାଗ୍ରସ୍ତ ଓ ବୁଭୁକ୍ଷିତ ପୃଥିବୀର ଆଶାସଉଧ ଭାଙ୍ଗି ଚୁରମାର ହୋଇଯିବ । ମୋର ମିତ୍ର ବା ଶତ୍ରୁ, ଯେ ଯେଉଁଠାରେ ଥାଆନ୍ତୁ ପଛକେ, ମୋ ଉପରେ ସେମାନେ ବୃଥା ରାଗ କରନ୍ତୁ ନାହିଁ । ମନୁଷ୍ୟ ମନର ପୁନରଭ୍ୟୁତ୍‌ଥାନ ଲାଗି ଉପବାସ ଅସ୍ତ୍ରର ପ୍ରୟୋଗକୁ ହୁଏତ ଅନେକ ବନ୍ଧୁ ବିଶ୍ୱାସ କରନ୍ତି ନାହିଁ । ମୋର ଅନୁରୋଧ, ସେମାନେ ଟିକିଏ ଧୈର୍ଯ୍ୟ ଧରନ୍ତୁ ଏବଂ ସେମାନଙ୍କ ପରି ମୋତେ ମଧ୍ୟ ମୋର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ କରିବାର ସ୍ୱାଧୀନତା ଦିଅନ୍ତୁ । ସେହି ଭଗବାନହିଁ ମୋତେ ବାଟ ବତାଇ ନେଇଯିବେ । ଏଇ ବିରାଟ ବିଶ୍ୱାସ ହୃଦୟରେ ଧରି ମୁଁ ଆଉ କାହାରି ସାହାଯ୍ୟ ଲୋଡ଼ିବା ଆବଶ୍ୟକ ମନେ କରି ନାହିଁ । ଏପରି ଏକ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ କରି କେଉଁଠାରେ ମୁଁ କୌଣସି ଭୁଲ କରିଚି ବୋଲି ଯେଉଁ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ମୁଁ ବୁଝିବି, ସେହି ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ତାକୁ ଜଗତ ଦାଣ୍ଡରେ ସ୍ୱୀକାର କରି ମୋର ଅନୁସୃତ ଭୁଲ ପଥରୁ ବାହାରି ଆସିବାକୁ ମୁଁ କଦାପି ପଛେଇବି ନାହିଁ । ଖୁବ୍ ସମ୍ଭବ, ଏହି ନିଷ୍ପତ୍ତିରେ ମୁଁ କୌଣସି ଭୁଲ ଦେଖିବି ନାହିଁ । ଅନ୍ତରର ବାଣୀ, ଯାହାକୁ ମୁଁ ସବୁଦିନେ ସ୍ୱୀକାର କରି ଆସିଚି, ତାହାର ସ୍ପଷ୍ଟ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଯେଉଁଠି ମୋତେ ମିଳିଚି, ସେଠାରେ ଭୁଲ ଅଛି ବୋଲି ମୁଁ କିପରି ବିଶ୍ୱାସ କରିବି ? ଏହି ଉପବାସ ବିଷୟରେ କୌଣସି ଆଲୋଚନା ସମାଲୋଚନା ନ ହୋଇ ସମସ୍ତେ ଏହାକୁ ନିଶ୍ଚିତଭାବେ ସ୍ୱୀକାର କରି ନିଅନ୍ତୁ; ଏହାହିଁ ମୋର ଇଚ୍ଛା । ସାରା ଭାରତ, ଅନ୍ତତଃ ଦିଲ୍ଲୀ ଯଦି ମୋତେ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ କରି ପାରିବ, ତେବେ ଯଥାଶୀଘ୍ର ମୁଁ ଏଇ ଉପବାସ ବନ୍ଦ କରିବି ।

ଶକ୍ତି ଚାହି—

ଉପବାସ ଶୀଘ୍ର ଭାଙ୍ଗୁ କି ଡେରିରେ ଭାଙ୍ଗୁ ବା ମୋଟେ ନ ଭାଙ୍ଗୁ, ଏହି ସଙ୍କଟ ସମୟର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବାରେ ଆମେ ଯେପରି କୌଣସି ଦୁର୍ବଳତା ପ୍ରକାଶ ନ କରୁ । ସମାଲୋଚକମାନେ ମୋର ଆଗ ଉପବାସଗୁଡ଼ିକୁ ଜବରଦସ୍ତି ବୋଲି ସମାଲୋଚନା କରିଚନ୍ତି ଏବଂ ଦର୍ଶାଇଚନ୍ତି ଯେ, ଉପବାସ ନ କରିଥିଲେ ଧର୍ମତଃ ଲୋକମତ ନିଶ୍ଚୟ ମୋର ଇଚ୍ଛା ବିରୁଦ୍ଧରେ ଯାଇଥାନ୍ତା । ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟଟି ଯଦି ଅତି ସତ୍ ଓ ସାଧୁ ହୋଇଥାଏ, ତେବେ ଲୋକମତ ତା' ବିରୁଦ୍ଧରେ ଗଲେ କଣ ଯାଏ ଆସେ ? ଆମର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ପରି

ଉପବାସ ମଧ୍ୟ ନିଜେ ନିଜର ପୁରସ୍କାର। ଉପାସ କଲେ କଣ ହେବ ନ ହେବ, ଏହା ବିଚାର କରି ମୁଁ କେବେ ହେଲେ ଉପବାସ କରି ନାହିଁ। ପବିତ୍ର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ହିସାବରେ ମୁଁ ଏହାର ସାହାଯ୍ୟ ନେଇଚି। ସମସ୍ତେ ସାଧୁମନରେ ଏହି ଉପବାସର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟଟିକୁ ବିଚାର କରି ଦେଖନ୍ତୁ, ଏହାହିଁ ମୋର ଅନୁରୋଧ। ଯଦି ମୋର ମରିବାର କଥା, ତେବେ ଶାନ୍ତିରେ ମୋତେ ସେହି ମୃତ୍ୟୁବରଣ କରିବାକୁ ଦିଅ। ହିନ୍ଦୁ, ଶିଖ ଓ ମୁସଲମାନ ଧର୍ମ ଓ ତାହା ସହିତ ସମସ୍ତ ଭାରତବର୍ଷର ଧ୍ୱଂସବିଭୀଷିକାକୁ ମୂକ ପରି ଦେଖିବା ଅପେକ୍ଷା ମୃତ୍ୟୁ ବରଣ କରିବାକୁ ମୁଁ ପରମ ମୁକ୍ତି ବୋଲି ଜ୍ଞାନ କରେ। ଜାତି ଧର୍ମ ନିର୍ବିଶେଷରେ ସମସ୍ତଙ୍କର ଜୀବନ ଧନ ରକ୍ଷା କରିବାର ଦାୟିତ୍ୱ ଯଦି ପାକିସ୍ଥାନ ଗ୍ରହଣ ନ କରେ ଏବଂ ଭାରତ ମଧ୍ୟ ଯଦି ସେଇ ପନ୍ଥା ଧରେ, ତେବେ ସେ ଧ୍ୱଂସର ପଥ କେହି ରୋଧକରି ପାରିବ ନାହିଁ। ତଥାପି କେବଳ ଭାରତର ଦୁଇଖଣ୍ଡରୁ ଇସ୍‌ଲାମ ଲୁପ୍ତ ହୋଇଯିବ ସିନା; କିନ୍ତୁ ଭାରତ ବାହାରେ ହିନ୍ଦୁ ଓ ଶିଖଧର୍ମର ତ ଆଉ କୌଣସି ସ୍ଥାନ ନାହିଁ। ଯେଉଁମାନେ ମୋ ସହିତ ଏଥିରେ ଏକମତ ନୁହନ୍ତି, ଯେତେ ଅପ୍ରିୟ ହେଉ ପଛକେ ସେମାନଙ୍କର ପ୍ରତିବାଦ ଉପରେ ମୋର ଯଥେଷ୍ଟ ସମ୍ମାନ ରହିଚି। ମୋର ଏଇ ଉପବାସ ସମସ୍ତଙ୍କର ବିବେକ ଶକ୍ତିକୁ ମାରି ନ ଦେଇ ତାକୁ ଉନ୍ମୁଖ କରିଦେଉ। ଟିକିଏ ବିଚାରି ଦେଖ, ଆମର ଏ ପ୍ରିୟଭୂମି ଭାରତବର୍ଷ କି ଅଶୋଭନତାର ଆବର୍ଜନା ଭିତରକୁ ଖସି ଯାଇଚି। ସେହି ଭାରତବର୍ଷର ଜଣେ ବିନୀତ ଅଥଚ ପବିତ୍ର ସନ୍ତାନ ମନରେ ଦମ୍ଭ ବାନ୍ଧି ଯେ ଏପରି ଏକ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ଗ୍ରହଣ କରିଚି, ଏ କଥା କଣ ଆପଣଙ୍କୁ ଆନନ୍ଦ ଦେଉ ନାହିଁ ? ଯଦି ସେ ସନ୍ତାନର ଶକ୍ତି ବା ପବିତ୍ରତା, କୌଣସିଟି ମଧ୍ୟ ନ ଥାଏ, ତେବେ ସାରା ପୃଥିବୀ ଉପରେ ଖାଲି ବୋଝଟାଏ ହୋଇ କାହିଁକି ସେ ରହିଥିବ ? ଯେତେ ଚଞ୍ଚଳ ସେ ମରି ଭାରତବର୍ଷର ବୋଝ ହାଲୁକା କରି ଦେଇପାରେ; ତେବେ ତା' ନିଜର ଓ ସମସ୍ତଙ୍କ ଲାଗି ତାହା ସେତେ ଭଲ।

ବିର୍ଲାଙ୍କର କୋଠିକୁ ଧାଁ ଧପଡ୍ କରି ମୋତେ ଉପବାସ ବ୍ରତରୁ ନିବର୍ତ୍ତାଇବାର ଚେଷ୍ଟା କରି ମୋ ଲାଗି ଅଯଥା ବିବ୍ରତ ନ ହେବାକୁ ମୁଁ ବନ୍ଧୁମାନଙ୍କୁ ଅନୁରୋଧ ଜଣାଉଚି। ମୋର ଜୀବନ ଭଗବାନଙ୍କ ହାତରେ ବରଂ ସେମାନେ ନିଜର ଅନ୍ତର ଭିତରକୁ ସମସ୍ତ ଆଲୋକ ପ୍ରତିଫଳିତ କରିବାର ଚେଷ୍ଟା କରନ୍ତୁ। ଆଜି ସମସ୍ତଙ୍କର ପରୀକ୍ଷାର ବେଳ ଆସିଚି। ନିଜ ନିଜ କ୍ଷେତ୍ରରେ ରହି ସରସ ଓ ସୁନ୍ଦର ଭାବରେ ଆପଣାର କର୍ମ ସମ୍ପାଦନ କରିବାଦ୍ୱାରା ଏ ପରିସ୍ଥିତିରେ ସେମାନେ ମୋର ଓ ମୋର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟର ବେଶୀ ଉପକାର କରି ପାରିବେ। ଉପବାସ ହେଉଚି ଆତ୍ମଶୁଦ୍ଧିର ଏକ ଅତି ଉତ୍ତମ ପନ୍ଥା।

—ଅନ୍ତର ଶୁଦ୍ଧିର ଆବେଦନ—

କାଲି ମୁଁ ଆପଣମାନଙ୍କୁ ଆନ୍ଧ୍ରଦେଶରୁ ଆସିଥିବା ଚିଠି ଦୁଇଟି ବିଷୟରେ କହିଥିଲି। ସେଥିମଧ୍ୟରୁ ଗୋଟିଏ ମୋର ବୟସ୍କବନ୍ଧୁ କୋଣ୍ଡ ଭେକଟପ୍ପାୟା ଗାରୁଙ୍କ ପାଖରୁ ଆସିଚି। ଏଠି ସେ ଚିଠିରୁ କିୟଦଂଶ ମୁଁ ଦେଉଚି ?

ରାଜନୈତିକ ଓ ଆର୍ଥିକ ନାନା ଜଟିଳ ସମସ୍ୟାମାନ ବାଦ ଦେଲେ, କଂଗ୍ରେସ ଭିତରେ ଯେଉଁ ନୈତିକ ଅଧୋଗତି ଆରମ୍ଭ ହୋଇଚି, ଏହା ହେଉଚି ବର୍ତ୍ତମାନର ସବୁଠୁଁ ବଡ଼ ସମସ୍ୟା। ଅନ୍ୟ ପ୍ରଦେଶରେ କଣ ସବୁ ହେଉଚି, ସେ ବିଷୟରେ ମୋର ବେଶୀ ଜ୍ଞାନ ନାହିଁ; କିନ୍ତୁ ମୋ' ନିଜ ପ୍ରଦେଶରେ ଅବସ୍ଥା ବଡ଼ ଶୋଚନୀୟ ହୋଇ ପଡ଼ିଲାଣି। ରାଜନୈତିକ କ୍ଷମତାର ସୁଆଦ ପାଇଲା ଦିନଠାରୁ କଂଗ୍ରେସବାଲାଙ୍କର ରଙ୍ଗ ବଦଳିଯାଇଚି। ଲାଟସଭା ଓ କେନ୍ଦ୍ର ବ୍ୟବସ୍ଥା ସଭାର ସଭ୍ୟମାନେ ବଡ଼ ସୁବିଧାବାଦୀ ହୋଇଗଲେଣି। ନିଜର ସରକାରୀ ପ୍ରଭାବର ସୁଯୋଗ ନେଇ ଏପରିକି ଫୌଜଦାରୀ ଅଦାଲତର ବିଚାର ଉପରେ ହସ୍ତକ୍ଷେପ କରି ଟଙ୍କା ଅର୍ଜନ କରିବାକୁ ସେମାନେ ଆଉ ପଛଉ ନାହାନ୍ତି। ନିଜର ପ୍ରିୟଜନମାନଙ୍କର ପକ୍ଷ ସମର୍ଥନ କରି ଏଇ ବ୍ୟବସ୍ଥାସଭା ମେମ୍ବରମାନେ ନାନା ଅଯଥା ହସ୍ତକ୍ଷେପ କରୁଥିବାରୁ ଜିଲ୍ଲା କଲେକ୍ଟର ଓ ରେଭିନ୍ୟୁ ବିଭାଗର ଅନ୍ୟ କର୍ମକର୍ତ୍ତାମାନେ ସ୍ୱାଧୀନଭାବରେ ନିଜର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ସମ୍ପାଦନ କରି ପାରୁନାହାନ୍ତି। ମନ୍ତ୍ରୀମାନେ ମଧ୍ୟ ଏଇ ଆପଣା ସାର୍ଥକତା ଖୋଜୁଥିବା ଆଦର୍ଶଗିଳା ଲୋକଙ୍କ କଥା ଶୁଣିବାକୁ ଭଲ ପାଉଚନ୍ତି; ସଚ୍ଚୋଟ ଓ ଭଲ ଭଲ ଅଫିସରମାନଙ୍କ ବିରୁଦ୍ଧରେ ସେମାନଙ୍କ ପାଖକୁ ନାନା ଖଚ ମିଛ ରିପୋର୍ଟ ଯାଉଚି। ଏଥିରେ ସେମାନଙ୍କର ଚାକିରୀ ରହିବ କିପରି ?

"ଭାରତର ଅସଂଖ୍ୟ ନରନାରୀ ଯେ ଆପଣଙ୍କର ନେତୃତ୍ୱ ମାନି ଆସୁଥିଲେ, ସ୍ୱରାଜ୍ୟର ସର୍ବାନୁଗ ପ୍ରେରଣା କେବଳ ସେମାନଙ୍କୁ ଏକତ୍ର କରିଥିଲା। ଆଜି ତ ସ୍ୱରାଜ୍ୟ ଆସିଲା, ତେଣୁ ସ୍ୱରାଜ୍ୟ ଆନ୍ଦୋଳନର ମହା ମହା ଯୋଦ୍ଧାମାନେ ମଧ୍ୟ ଯାବତ ନୈତିକ ବାଡ଼ ହତାକୁ ପାଣିରେ ଉଜେଇଁ ଦେଲେଣି। ଏପରିକି ଯେଉଁମାନେ ଦିନେ ଜାତୀୟ ସଂଗ୍ରାମର ବୈରିପଣ କରୁଥିଲେ ଅନେକ କଂଗ୍ରେସବାଲା ସେମାନଙ୍କ ସହିତ ମଧ୍ୟ ଯାଇ ହାତ ମିଳେଇଲେଣି। ନିଜର ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟର ସାଧନ ପାଇଁ କାଲିକାର ସେଇ ଶତ୍ରୁମାନେ ମଧ୍ୟ କଂଗ୍ରେସର ମେମ୍ବର ହୋଇ ପଡ଼ିଲେଣି। ଦିନକୁ ଦିନ ଅବସ୍ଥା ଅତି ପ୍ରବଳ ଅସହ୍ୟ ହୋଇ ଉଠୁଚି, ଫଳରେ କଂଗ୍ରେସ ଓ କଂଗ୍ରେସ ସରକାରର ବଦନାମ ବଢ଼ି ବଢ଼ି ଯାଉଚି। ଆନ୍ଧ୍ରଦେଶରେ ଏବେ ଯେଉଁ ମ୍ୟୁନିସିପାଲିଟି ନିର୍ବାଚନ ହୋଇଗଲା; ସେଥିରୁ ପ୍ରମାଣ ମିଳୁଚି ଲୋକେ କିପରି କଂଗ୍ରେସରୁ ଦିନୁଦିନ

ବିଶ୍ୱାସ ହରାଇ ବସିଲେଣି । ଗୁଣ୍ଟୁର ସହରରେ ଭୋଟ ନିଆହେବା ଲାଗି ସବୁ ବ୍ୟବସ୍ଥା ହୋଇ ସାରିଥିଲା । କିନ୍ତୁ ମାନ୍ଦ୍ରାଜର ସ୍ୱାୟତ୍ତଶାସନ ବିଭାଗର ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କଠାରୁ କଣ କରୁରୀ ହୁକୁମନାମା ଆସିବାରୁ ହଠାତ୍ ନିର୍ବାଚନ ସ୍ଥଗିତ ରହିଲା । ଦଶବର୍ଷ ହେଲା ସହର ପରିଚାଳନାର ସମସ୍ତ କ୍ଷମତା ଏକ ମନୋନୀତ କମିଟି ହାତରେ ଥିଲା । ଏବେ ବର୍ଷେ ହେଲା ଜଣେ କମିଶନର ମ୍ୟୁନିସିପାଲିଟିର ସମସ୍ତ ଶାସନ ଚଳାଉଚନ୍ତି । ବର୍ତ୍ତମାନ ପୁଣି ଜନରବ ହେଲାଣି ଯେ, ସହରର ଶାସନ ପରିଚାଳନା ପାଇଁ ସରକାର ଅତିଶୀଘ୍ର ପୁଣି ଏକ କମିଟି ମନୋନୀତ କରିବେ । ମୁଁ ତ' ସହଜେ ବୁଢ଼ା, ଗୋଟାଏ ଗୋଡ଼ ଭାଙ୍ଗି ପ୍ରାୟ ଅଚଳ ହୋଇ ପଡ଼ିଚି; ମୁଁ ଆଉ କଣ କରିପାରିବି ? କେତେକ ପ୍ରାଦେଶିକ ଓ ଜିଲ୍ଲା କଂଗ୍ରେସ କମିଟି ବିରୁଦ୍ଧରେ ଯେଉଁ ଟାଣୁଆ କଡ଼ା କଥାମାନ କୁହାଯାଇଚି ମୁଁ ନିଶ୍ଚୟ ସେସବୁ ସମର୍ଥନ କରୁଚି । ମୋର ମତ ମୁଁ କାହାରି ପାଖରୁ ଲୁଚାଇବାକୁ ଚାହେନାହିଁ ।"

"କଂଗ୍ରେସ ଅନୁଷ୍ଠାନ ଭିତରେ ପାଞ୍ଚ ଫାଙ୍କ ହୋଇଯାଉଚି । ଅନେକ ଲାଟସଭା ଓ କେନ୍ଦ୍ରସଭାର ମେମ୍ବର ବେଶ୍ ରୋଜଗାରର ଆଖଡ଼ା ଜମାଇ ଦେଇଚନ୍ତି । ଅନେକ କାର୍ଯ୍ୟରେ ମନ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କର ଦୁର୍ବଳତା ମଧ୍ୟ ପ୍ରକାଶ ପାଉଚି । ଏହିସବୁ ଦେଖି ସାରାଦେଶର ଲୋକଙ୍କ ଭିତରେ ଗୋଟାଏ ବିଦ୍ରୋହମୂଳକ ଉତ୍ତେଜନା କୁହୁଳି ଉଠିଲାଣି । ବ୍ରିଟିଶ ଥିଲା ବେଶ୍ ଥିଲା, ଲୋକେ ଏହା ମଧ୍ୟ କହିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲେଣି ଓ କଂଗ୍ରେସକୁ ଗାଳି ଦେବାକୁ ଛାଡୁନାହାନ୍ତି ।"

ଆନ୍ଧ୍ରଦେଶ ତଥା ଅନ୍ୟ ପ୍ରଦେଶର ଲୋକେ ଏହି ନିଃସ୍ୱାର୍ଥପର ଦେଶ ସେବକର କଥାଗୁଡ଼ିକୁ ମନୋଯୋଗ କରି ବିଚାର କରନ୍ତୁ । ସେ ଯଥାର୍ଥ କହିଛନ୍ତି ଯେ, ଏସବୁ ଠକାମି କେବଳ ଆନ୍ଧ୍ରଦେଶରେ ଚାଲୁନାହିଁ । ସେ ଆନ୍ଧ୍ରଦେଶରୁ କେବଳ କେତେକ ଆଖି-ଦେଖିଲା କଥା କହିଚନ୍ତି । ଆମକୁ ଏଥିକି ସାବଧାନ ରହିବାକୁ ହେବ ।

ଓଡ଼ିଶା

୧୮—କଂଗ୍ରେସର କାର୍ଯ୍ୟପାଳଟ

ହରିଜନ, ତା ୧।୨।୪୮

କଂଗ୍ରେସ ଭାରତର ସବୁଠୁଁ ପୁରୁଣା ରାଜନୈତିକ ଅନୁଷ୍ଠାନ। ଏକାଧିକବାର ଅହିଂସା ସମର କରି କଂଗ୍ରେସ ଦେଶକୁ ସ୍ୱାଧୀନତାର ଫାଟକ ପାଖରେ ଆଣି ପହୁଞ୍ଚାଇ ପାରିଚି। କଂଗ୍ରେସ କଦାପି ଲୋପ ହେବ ନାହିଁ; ଜାତି ବଞ୍ଚି ରହିଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କଂଗ୍ରେସ ବଞ୍ଚି ରହିଥିବ।

ବଢ଼ିବା ହେଉଚି ପ୍ରତ୍ୟେକ ଜୀବନର ଧର୍ମ। ମଲେ ଯାଇ ତାର ବଢ଼ିବା ବନ୍ଦ ହୋଇପାରିବ। କଂଗ୍ରେସ ଦେଶକୁ ବିଦେଶୀ ଶାସନରୁ ମୁକୁଳାଇ ଆଣିଚି ସତ, ମାତ୍ର ଆଜି ମଧ୍ୟ ଅର୍ଥନୀତିକ, ସାମାଜିକ ଓ ନୈତିକ ସ୍ୱାଧୀନତା ଆଣିବା ବାକୀ ରହିଚି। ବିଦେଶୀ ସରକାରକୁ ତଡ଼ିବାଠାରୁ ଏସବୁ କାମ ଅଧିକ କଷ୍ଟସାଧ୍ୟ। ଏଥିଲାଗି ସଂଗଠନ ଦରକାର, ଆଡ଼ମ୍ବର ଓ ଉତ୍ତେଜନାର ସ୍ଥାନ ଏଥିରେ ମୋଟେ ନାହିଁ। କେବଳ ସର୍ବାଙ୍ଗୀନ ସଂଗଠନ କାମଦ୍ୱାରାହିଁ ଜନଗଣର ପୂର୍ଣ୍ଣଶକ୍ତିର ଉଦ୍ରେକ ହୋଇପାରିବ।

ସ୍ୱାଧୀନତାର ପ୍ରଥମ ପାହାଚଟି କଂଗ୍ରେସ ଅତିକ୍ରମ କରି ଆସିଚି; କିନ୍ତୁ ସବୁଠୁଁ ବେଶୀ ଦୁର୍ଗମ ବାଟ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବାକୀ ଅଛି। ଗଣତନ୍ତ୍ର ଆଦର୍ଶରେ କଂଗ୍ରେସ ଚିରଦିନ କାମ କରି ଆସିଚି। ପୁଣି ଏଇ ଗଣତନ୍ତ୍ରର ସୁଯୋଗ ନେଇ ଅନେକ ଠକ ମଧ୍ୟ ଏହା ଭିତରେ ପଶିଯାଇଅଛନ୍ତି। ଖାଲି ନାଁକୁ ଲୋକପ୍ରିୟ ବୋଲାଉଥିବା ଅନେକ ଫମ୍ପା ଅନୁଷ୍ଠାନ ମଧ୍ୟ ଦେଶରେ ମୁଣ୍ଡ ଟେକି ଉଠିଚି। କଣ କଲେ କଂଗ୍ରେସ ଏସବୁ ବାଲୁଙ୍ଗାଗୁଡ଼ାକୁ ନିର୍ମୂଳ କରି ଦେଇପାରିବ ?

ନିଜର ଗୋଟାଏ ଅଲଗା ସଭ୍ୟଖାତା ରଖି କେବଳ କେତେ ଲକ୍ଷ ଲୋକଙ୍କର ଅନୁଷ୍ଠାନ ହୋଇ ରହିବ କଂଗ୍ରେସର ସେ ଦିନ ଆଉ ନାହିଁ। ତା' ପଛରେ ସବୁଦିନେ ଏପରି ଅସଂଖ୍ୟ ଲୋକ ରହିଆସିଚନ୍ତି ଯେଉଁମାନେ କି କେବେ ତାର ସଭ୍ୟ ଖାତାରେ ନାମ ଲେଖାଇ ନାହାନ୍ତି। ଆମ ଦେଶରେ ଯେତେ ଜଣ ଭୋଟ ଦେଇ ପାରୁଥିବା ସାବାଳକ ନରନାରୀ ଅଛନ୍ତି, ସେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଆଜି କଂଗ୍ରେସକୁ ତା'ର ସଭ୍ୟଭାବରେ ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ହେବ।

କୌଣସି ଠକ କଂଗ୍ରେସ ଭିତରେ ପଶିପାରିବେ ନାହିଁ; କିନ୍ତୁ କୌଣସି ଲୋକକୁ ନ୍ୟାୟତଃ କଂଗ୍ରେସ ନିଜର ଦ୍ୱାର ରୋଧି ରଖିପାରିବ ନାହିଁ। ଏଥିପ୍ରତି କଂଗ୍ରେସକୁ ଆଜି ଦୃଷ୍ଟି ଦେବାକୁ ହେବ। ଯେଉଁମାନେ ତାର ବିଶେଷ ସଭ୍ୟ ହେବେ, ସେମାନେ

ସମସ୍ତେ କଂଗ୍ରେସର ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଅନୁଯାୟୀ ଜାତିର ସେବା କରିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେବେ। ସେମାନେ ଭାରତର ଗାଁଗହଳକୁ ଯାଇ କାମ କରିବେ। ବର୍ତ୍ତମାନ ପାଇଁ ହୁଏତ ଏଇ ସେବାକାର୍ଯ୍ୟ ଲାଗି ଅଧିକାଂଶ ଲୋକ ସହରମାନଙ୍କରୁ ବାହାରିବେ, କିନ୍ତୁ ଗାଁମାନଙ୍କରୁ ହିଁ ଆମକୁ ବେଶୀଭାଗ କର୍ମୀ ତିଆରି କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ।

ଏଇ କର୍ମୀମାନେ ନିଜ ନିଜ ଅଞ୍ଚଳକୁ ଯାଇ ଜନସାଧାରଣଙ୍କ ଭିତରେ କାମ କରିବେ। ତାଙ୍କ ପାଖରେ ଅନେକ ଦଳ ଯାଇ ହାତ ମିଳାଇବାକୁ ହାବୁଡ଼ିବେ। ସମସ୍ତଙ୍କଠୁଁ ସଚ୍ଚାଦଳ ସାଙ୍ଗରେ କେବଳ ସେମାନେ ସହଯୋଗ କରିବେ। କଂଗ୍ରେସ ଆଜି ଦିନକୁ ଦିନ ତଳକୁ ତଳକୁ ଚାଲିଯାଉଚି। ଏହିପରି ପଟ ବଦଳାଇଲେ ଯାଇ ସେ ଦେଶରେ ନିଜର ଗୌରବ ବଜାୟ ରଖିପାରିବ।

କାଲି ନିଜର ଅଜ୍ଞାନତାବଶତଃ କଂଗ୍ରେସ ନିଜକୁ ଜାତିର ସେବକ ବୋଲି କହୁଥିଲା। କିନ୍ତୁ ସେ ଯେ କେବଳ ଭଗବାନଙ୍କର ସେବକ ଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ କିଛି ନୁହେଁ, ଆଜି ଏଇକଥା ତାକୁ ସ୍ପଷ୍ଟ କରି ଘୋଷଣା କରିବାକୁ ହେବ, କିନ୍ତୁ ତା' ନକରି କେବଳ ହାତକୁ କ୍ଷମତା ଆଣିବାଲାଗି ଅନ୍ଧପରି ଧାଇଁବାକୁ ଯଦି ତାକୁ ଭଲଲାଗେ, ତେବେ ଅଚିରେ ତାର ମେରୁଦଣ୍ଡ ଭାଙ୍ଗି ପଡ଼ିବ। ଭଗବାନଙ୍କର ସଦିଚ୍ଛାରୁ କଂଗ୍ରେସ ବ୍ୟତୀତ ଆହୁରି ଏକାଧିକ ଦଳ ମଧ୍ୟ ଦେଶର ଲୋକଙ୍କ ଭିତରେ କାମ କରୁଚନ୍ତି।

ଏଠି କେବଳ ମୁଁ ମୋ କଥାର କ୍ଷୀଣ ଆଭାସମାତ୍ର ଦେଇଚି। ଯଦି ମୋର ସମୟ ଥିବ ଓ ମୁଁ ସୁସ୍ଥ ଶରୀରରେ ରହିଥିବି, ତେବେ ସାବାଳକ ଜନଗଣର ବିଶ୍ୱାସଭାଜନ ହେବାକୁ ହେଲେ ଜାତିର ସେବକମାନଙ୍କୁ କିପରି ଭାବରେ ତିଆରି ହେବାକୁ ପଡ଼ିବ, ସେହି ବିଷୟରେ କିଛି ଆଲୋଚନା କରିବାକୁ ମୋର ବାସନା ରହିଲା।

୧୯—ତାଙ୍କର ଶେଷ ଦଲିଲ

ହରିଜନ, ତା ୧୫।୨।୪୮

ଦୁଇଖଣ୍ଡ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ଭାରତ ଆଜି ରାଜନୈତିକ ସ୍ୱାଧୀନତା ପାଇଚି। ଭାରତୀୟ ଜାତୀୟ କଂଗ୍ରେସର ନେତୃତ୍ୱରେ ଦେଶ ଏତକ ବାଟ ଅତିକ୍ରମ କରି ଆସିଚି। ଆଜିଯାଏ କଂଗ୍ରେସ ପ୍ରଚାରର ଏକ ପୀଠିକା ଏବଂ ବୈଧନିକତାର ଏକ ମେସିନ୍ ହୋଇ ଆସିଥିଲା; କିନ୍ତୁ ଆଜିର ଏ ନୂଆ ପରିସ୍ଥିତିରେ କଂଗ୍ରେସର ସେ ସବୁ କାର୍ଯ୍ୟକଳାପର ଦିନ ଚାଲିଯାଇଚି। ଆଜି ମଧ୍ୟ ଭାରତର ସାମାଜିକ, ନୈତିକ ଓ ଅର୍ଥନୈତିକ ସ୍ୱାଧୀନତା ଆସିନାହିଁ। ବଡ଼ ବଡ଼ ସହର ବଜାର କଥା ମୁଁ କହୁନାହିଁ, ଦେଶର ସାତଲକ୍ଷ ଗାଁର ସ୍ୱାଧୀନତା ଆସିବାକୁ ଏବେ ବି ବାକୀ ଅଛି। ନିଜର ଗଣତାନ୍ତ୍ରିକ ଆଦର୍ଶରେ ପହଞ୍ଚିବାର ପଥରେ ଭାରତର ସାଧାରଣ ଅଧିବାସୀ ସାମରିକ ଶକ୍ତି ଉପରେ ନିଜର କ୍ଷମତା କାୟମ ରଖିବାକୁ ନିଶ୍ଚୟ ସଂଗ୍ରାମ କରିବେ। ରାଜନୈତିକ ଓ ସାମ୍ପ୍ରଦାୟିକ ଦଳମାନଙ୍କର କ୍ଷତିକାରୀ ପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦିତାଠାରୁ ଏହି ସଂଗ୍ରାମକୁ ଅଲଗା କରି ରଖିବାକୁ ହେବ। ଏଇସବୁ କାରଣରୁ ନିଖିଳ ଭାରତ କମିଟି ବର୍ତ୍ତମାନ ରୂପରେ ଥିବା କଂଗ୍ରେସ ଅନୁଷ୍ଠାନକୁ ଭାଙ୍ଗିଦେଇ ନିମ୍ନଲିଖିତ କେତେକ ନିୟମ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ହୋଇ ଏକ ଲୋକସେବକ ସଂଘରେ ପରିଣତ କରିବାର ସଂକଳ୍ପ କରୁଚି। ଅବଶ୍ୟ ପରେ ଆବଶ୍ୟକ ହେଲେ ଏଇ ନିୟମଗୁଡ଼ିକ ପରିବର୍ତ୍ତନ କରାଯାଇ ପାରିବ।

ଗ୍ରାମର ବା ଗ୍ରାମନୁରାଗୀ ପାଞ୍ଚଜଣ ସାବାଳକ ପୁରୁଷ ବା ନାରୀଙ୍କୁ ଘେନି ପ୍ରତ୍ୟେକ ଗ୍ରାମର ଏକକ ରୂପେ ପଞ୍ଚାୟତ ଗଢ଼ାଯିବ।

ଏଇପରି ଦୁଇଟି ପଞ୍ଚାୟତ ନେଇ ଗୋଟିଏ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ ବାହିନୀ ଗଢ଼ାହେବ ଓ ସେମାନଙ୍କ ଭିତରୁ ଜଣକୁ ମୁଖିଆ କରି ବଛାଯିବ।

ଏହିପରି ଶହେଟି ପଞ୍ଚାୟତ ଗଢ଼ାଯିବା ପରେ, ସେମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ନିର୍ବାଚିତ ପଚାଶ ଜଣ ମୁଖିଆ ନିଜ ଭିତରୁ ଜଣକୁ ମଧ୍ୟମ ନାୟକ କରି ବାଛିବେ। ପ୍ରଥମ ନାୟକ ବା ମୁଖିଆମାନେ ଏଇ ମଧ୍ୟମ ନାୟକଙ୍କର ଅଧୀନରେ ରହିବେ। ଦୁଇଶହ ଲେଖାଏଁ ପଞ୍ଚାୟତ ନେଇ ଭାରତ ସାରା ସମାନ୍ତରାଳ ୟୁନିଅନ୍‌ମାନ ଗଢ଼ାଯିବ। ପ୍ରତ୍ୟେକ ୟୁନିୟନ୍ ନିଜ ନିଜର ମଧ୍ୟମ ନାୟକ ନିର୍ବାଚିତ କରିବେ। ଏଇ ମଧ୍ୟମ ନାୟକମାନେ ନିଜ ନିଜ ଅଞ୍ଚଳର ପୂର୍ଣ୍ଣ ସେବାଭାର ଗ୍ରହଣ କରିବେ ଏବଂ ଏକତ୍ର ସମଗ୍ର ଭାରତର ସେବା କରିବେ। ଦରକାର ମନେକଲେ ମଧ୍ୟମ ନାୟକମାନେ ନିଜ

ଭିତରୁ ଜଣକୁ ସର୍ବପ୍ରମୁଖ କରି ବାଛିବେ ଓ ତାହାରି ହାତରେ ୟୁନିୟନଗୁଡ଼ିକୁ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ କରିବାର ଭାର ଅର୍ପଣ କରିବେ ।

(ଆଜିଯାଏ ପ୍ରଦେଶ ଓ ଜିଲ୍ଲାମାନଙ୍କର ସଠିକ୍ ସୀମା ଧାର୍ଯ୍ୟ କରାଯାଇ ନାହିଁ, ତେଣୁ ଉଲ୍ଲିଖିତ ସେବକଦଳକୁ ପ୍ରଦେଶ ବା ଜିଲ୍ଲାୱାରୀ ଭାଗ କରିବାର କୌଣସି ଚେଷ୍ଟା କରାଯାଇନାହିଁ ଏବଂ କୌଣସି ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସମୟରେ ଯେତୋଟି ପଞ୍ଚାୟତ ୟୁନିଅନ୍ ଗଢ଼ାଯାଇ ପାରିବ, ତାରି ଉପରେ ସାରା ଭାରତର ନିୟନ୍ତ୍ରଣଭାର ଦିଆଯିବାର ବିଚାର କରାଯାଇଛି । ଏକଥା ମନେରଖିବାକୁ ହେବ ଯେ, ସମଗ୍ର ଭାରତବର୍ଷକୁ ନିଜର ମାଲିକ ବୋଲି ଜ୍ଞାନ କରି ବିଜ୍ଞ ଓ ସ୍ୱତଃପ୍ରବୃତ୍ତ ଭାବରେ ତାର ସେବା କରିବାହିଁ ଏହି ଲୋକସେବକ ସଂଘକୁ ତାର କର୍ତ୍ତୃତ୍ୱ ଓ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ କ୍ଷମତାର ଅଧିକାରୀ ହେବାକୁ ପଡ଼ିବ ।)

୧ । ନିଖିଳ ଭାରତ ଚରଖା ସଂଘର ଅନୁମୋଦିତ ବା ନିଜ କଟାସୂତାର ଖଦୀ ଅଭ୍ୟସ୍ତ ଭାବରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ସେବକକୁ ବ୍ୟବହାର କରିବାକୁ ହେବ । ସେ ସମସ୍ତ ବିଳାସ ବ୍ୟସନ ତ୍ୟାଗ କରିବ । ହିନ୍ଦୁ ହୋଇଥିଲେ, ନିଜର ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଓ ପାରିବାରିକ ଜୀବନରେ ଯାବତୀୟ ପ୍ରକାରର ଅସ୍ପୃଶ୍ୟତା ସେ ମନରୁ ଦୂର କରିଦେବ । ସମ୍ପ୍ରଦାୟ ସମ୍ପ୍ରଦାୟ ଭିତରେ ମୈତ୍ରୀଭାବ, ସବୁ ଧର୍ମ ପ୍ରତି ପ୍ରଗାଢ଼ ଶ୍ରଦ୍ଧା ଓ ସମ୍ମାନ ଏବଂ ଜାତିଧର୍ମ ଓ ନରନାରୀ ନିର୍ବିଶେଷରେ ସମସ୍ତଙ୍କ ଲାଗି ସମାନ ସୁଯୋଗ ଓ କ୍ଷେତ୍ର, ଏଇ ସବୁ ଆଦର୍ଶରେ ତାର ଦୃଢ଼ ବିଶ୍ୱାସ କରିଥିବ ।

୨ । ନିଜ ଇଲାକାରେ ଥିବା ପ୍ରତ୍ୟେକ ଗ୍ରାମିକ ସହିତ ସେ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ପରିଚୟ ରଖିଥିବ ।

୩ । ଗ୍ରାମର ଲୋକମାନଙ୍କ ଭିତରୁ ସେ ଏକ କର୍ମୀଦଳ ଗଢ଼ିବ ଓ ସେମାନଙ୍କୁ ଶିକ୍ଷା ଦେବ । ସବୁ କାମର ପୂର୍ଣ୍ଣ ବିବରଣୀ ଲେଖି ସେ ଗୋଟିଏ ଖାତା ପ୍ରସ୍ତୁତ କରି ରଖିବ ।

୪ । ତାର ଦୈନନ୍ଦିନ କାର୍ଯ୍ୟକଳାପର ବିବରଣୀ ମଧ୍ୟ ସେ ଲେଖି ରଖିବ ।

୫ । ଗାଁଗୁଡ଼ିକ ଯେପରି ନିଜର ଆବଶ୍ୟକ ସାମଗ୍ରୀମାନ ନିଜ ଅଞ୍ଚଳରେ ଉପୁଜାଇ ସ୍ୱାବଲମ୍ବୀ ହୋଇପାରିବେ, ସେଥିଲାଗି ଗ୍ରାମର କୃଷି ଓ କୁଟୀରଶିଳ୍ପକୁ ସେ ସଂଗଠିତ କରିବ ।

୬ । ଗାଁର ଲୋକମାନଙ୍କୁ ସେ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଓ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟରକ୍ଷା ବିଷୟରେ ଶିକ୍ଷା ଦେବ । ଗାଁରେ ଯେପରି କୌଣସି ରୋଗବ୍ୟାଧି ନ ହୁଏ ଓ ଗ୍ରାମ ସୁସ୍ଥ ରହେ, ସେଥିପାଇଁ ସେ ସବୁପ୍ରକାରେ ତତ୍ପର ରହିଥିବ ।

୭। ନୟୀ ତାଲିମର ମାର୍ଗ ଅନୁସରଣ କରି ସେ ଗ୍ରାମର ଲୋକମାନଙ୍କୁ ଜନ୍ମଠାରୁ ମୃତ୍ୟୁ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଶିକ୍ଷା ଦେବ। ହିନ୍ଦୁସ୍ଥାନୀ ତାଲିମୀ ସଂଘ ଏଇ ଶିକ୍ଷାର ସମସ୍ତ ନୀତି ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ କରି ଦେଇଚନ୍ତି।

୮। ଭୋଟର ତାଲିକା ଭିତରେ ଗାଁର କୌଣସି ଅଧିକାରୀ ଭୋଟରର ନାମ ନ ଥିଲେ ସେ ଯଥାଶୀଘ୍ର ତାକୁ ତାଲିକାଭୁକ୍ତ କରିବାର ବ୍ୟବସ୍ଥା କରିବ।

୯। ଭୋଟ ଅଧିକାର ପାଇବାଲାଗି ଯେଉଁମାନଙ୍କର ଆବଶ୍ୟକ ଯୋଗ୍ୟତା ନ ଥିବ, କର୍ମୀ ସେଇ ଯୋଗ୍ୟତାମାନ ଅର୍ଜନ କରିବାକୁ ଗ୍ରାମବାସୀମାନଙ୍କୁ ଉତ୍ସାହିତ କରିବ।

୧୦। ଉପରେ ଯେଉଁସବୁ ସର୍ତ୍ତ ଦିଆଗଲା, ତାଛଡ଼ା ଅଧିକ ସର୍ତ୍ତମାନ ମଧ୍ୟ ସମୟ କ୍ରମେ ତାକୁ ପୂରଣ କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ। ଯଥାର୍ଥ ଭାବରେ ନିଜର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ସମ୍ପନ୍ନ କରିବାପାଇଁ ସଂଘ ଯେଉଁ ନୀତି ନିୟମମାନ ତିଆରି କରିବ, ସେଇସବୁ ନୀତି ନିୟମ ଅନୁସାରେ କର୍ମୀ ନିଜକୁ ଶିକ୍ଷିତ ଓ ଉପଯୁକ୍ତ କରିବ।

ନିଜର ଅନୁପୂରକ ଭାବରେ ସଂଘ ନିମ୍ନଲିଖିତ ସଂଗଠନମାନଙ୍କୁ ନିଜର ସ୍ୱୀକାର ଦେବ—

୧। ନିଖିଳ ଭାରତ ଚରଖା ସଂଘ
୨। ନିଖିଳ ଭାରତ ଗ୍ରାମୋଦ୍ୟୋଗ ସଂଘ
୩। ହିନ୍ଦୁସ୍ଥାନୀ ତାଲିମୀ ସଂଘ
୪। ହରିଜନ ସେବକ ସଂଘ
୫। ଗୋସେବା ସଂଘ

—ଅର୍ଥାଗମ ବ୍ୟବସ୍ଥା—

ନିଜର ଯାବତୀୟ କାର୍ଯ୍ୟ ସମାହିତ କରିବାଲାଗି ସଂଘର ଯାହା ଅର୍ଥ ଦରକାର ହେବ, ସେ ସମସ୍ତ ଯେପରି ଗ୍ରାମିକ ଓ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କର ଚାନ୍ଦାରୁ ଉଠାଯାଏ। ଦରିଦ୍ର ମୁଣିର ପଇସାଟିକୁ ଆଦାୟ କରିବା ଉପରେ ସବୁଠାରୁ ବେଶୀ ଜୋର ଦିଆଯିବ।

(ନିଜର 'ବିଧିନିୟତ ଶୁକ୍ରବାର' ଲେଖାଟିରେ ଶ୍ରୀ ପ୍ୟାରେଲାଲ କଂଗ୍ରେସର ଯେଉଁ ଗଠନ ବିଧାନର ଖସଡ଼ା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଉଲ୍ଲେଖ କରିଥିଲେ, ଏହା ହେଉଚି ସେଇ। ଗାନ୍ଧିଜୀ ଏହାକୁ ନିଜେ ଉପସ୍ଥାପିତ କରିବାର ସୁଯୋଗ ପାଇପାରି ନାହାନ୍ତି। ତେଣୁ ଏହା ହେଉଚି ଦେଶ ଓ ଜାତିକୁ ତାଙ୍କର ଶେଷ ଓ୍ୱାରସନାମା।)

୦୦୦

୨୦—ପ୍ରାର୍ଥନାସଭାର ସୂକ୍ତିରୁ

—ମନ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କୁ ସତର୍କବାଣୀ—

ଅନେକ ଲୋକ ତାଙ୍କ (ଗାନ୍ଧୀଜୀଙ୍କ) ପାଖକୁ ଆସି କହୁଚନ୍ତି ଯେ, ଲୋକପ୍ରତିନିଧି ମନ୍ତ୍ରୀମାନେ ଠିକ୍ ସେଇ ଆଗର ବିଲାତୀ ହାକିମମାନଙ୍କ ପରି ସ୍ୱେଚ୍ଛାଚାରୀ ଏକମୁହାଁ ଶାସନ ଚଳେଇଚନ୍ତି। ସେମାନଙ୍କ କଥାକୁ ସମର୍ଥନ କରିବାକୁ ଅନେକ ପତ୍ରପୁସ୍ତିକା ମଧ୍ୟ ସେମାନେ ତାଙ୍କୁ ଦେଉଚନ୍ତି। ଏ ବିଷୟରେ ଅବଶ୍ୟ ସେ ମନ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କୁ ଡ଼ାକି କୌଣସି କଥାବାର୍ତ୍ତା କରି ନାହାନ୍ତି; କିନ୍ତୁ ଏକଥା ଠିକ୍ ଯେ ଯେଉଁସବୁ ଦୋଷଲାଗି ସେମାନେ ବ୍ରିଟିଶ୍ ସରକାରଙ୍କୁ ସମାଲୋଚନା କରି ଆସିଚନ୍ତି, ଲୋକପ୍ରତିନିଧି ମନ୍ତ୍ରୀ ଶାସନରେ ସେଇ ସବୁ ଦୋଷର ପୁନରାବୃତ୍ତି କରିବା କଦାପି ଉଚିତ ହୋଇ ନ ପାରେ। ବ୍ରିଟିଶ ଅମଳରେ ବଡ଼ଲାଟ ନିଜେ ଆଇନ କରୁଥିଲେ। ସେସବୁ ଆଇନ ଚାଲୁ କରିବାକୁ ସେଇ ପୁଣି ଦେଶରେ ଅଡିନାନ୍ସମାନ ଜାରି କରୁଥିଲେ। ବିଚାର ବିଭାଗରୁ ଶାସନବିଭାଗକୁ ଅଲଗା କରିଦେବାକୁ ଦେଶର ଚାରିଆଡ଼େ ଖୁବ୍ ଆନ୍ଦୋଳନ ଉଠିଥିଲା। ଆଜି ଦେଶର ସେ ମତ ହଠାତ୍ ବଦଳିଯିବ କିପରି ? ଆଉ କୌଣସି ଅଡିନାନ୍ସର ଶାସନ ଚାଲିପାରିବ ନାହିଁ। ଲୋକଙ୍କର ଆଇନସଭାରେ କେବଳ ଆଇନ ତିଆରି ହେବ। ସେଇ ଆଇନସଭା ମତ ଦେଲେ ମନ୍ତ୍ରୀମଣ୍ଡଳରେ ଅଦଳବଦଳ ହୋଇ ପାରିବ। ଦରକାର ପଡ଼ିଲେ ବିଚାରାଳୟରେ ମନ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କର କରଣୀର ବିଚାର ହୋଇପାରିବ। ଦେଶରେ ନ୍ୟାୟବିଚାର ଯେପରି ସୁଗମ, ସଳଖ ଓ ନିର୍ଦ୍ଦୋଷ ହେବ, ସେଥିଲାଗି ମନ୍ତ୍ରୀମାନେ ସବୁ ପ୍ରକାରର ସୁବିଧା କରିଦେବେ। ଏଥିପାଇଁ ପଞ୍ଚାୟତରାଜର ପ୍ରସ୍ତାବ ଦେଶ ଆଗରେ ରଖାଯାଇଚି। ଗୋଟାଏ ହାଇକୋର୍ଟ୍ କିପରି ଦେଶର ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ ଗାଁର ଖବର ବୁଝିପାରିବ ? ସେପରି କୌଣସି ବିଶେଷ ବା ଅସାଧାରଣ ଘଟଣା ଘଟିଲେ ହୁଏତ ତା ଲାଗି ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଆଇନ କରିବା ଦରକାର ପଡ଼ିବ। ଶାସନ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଟିକିଏ ମଠ ହେଲେ ହେଉ ପଛକେ, ଶାସନବିଭାଗ ଆଇନସଭାକୁ କଦାପି ଏଡ଼ିଦେଇ ପାରିବ ନାହିଁ। କେଉଁଠି ଏପରି ହେଉଚି ବୋଲି ସେ କୌଣସି ସଠିକ୍ ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ। ପ୍ରଦେଶମାନଙ୍କରୁ ଯେଉଁସବୁ ଚିଠିପତ୍ର ତାଙ୍କ ପାଖକୁ ଆସିଚି, ସେସବୁର ବିବରଣୀକୁ ଭିତ୍ତିକରି ସେ ନିଜର ମତାମତ ଦେଇଚନ୍ତି। ଲୋକ ଯେପରି ଦେଶର ଆଇନ୍‌କୁ ନିଜ ହାତକୁ ନେଇ ନ ଯାନ୍ତୁ, ଏ ଆବେଦନ କରିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ସେ ମନ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ଆବେଦନ କରୁଅଛନ୍ତି ଯେ, ସେମାନେ ଯେଉଁ ପୁରୁଣା ଶାସନ ରୀତିକୁ ଏତେଦିନ ବିରୋଧ କରି

ଆସିଥିଲେ, ଏବେ ନିଜେ ଯେପରି ସେଇ ଫାନ୍ଦରେ ପଡ଼ି ନ ଯାନ୍ତି ସେଥିପ୍ରତି ସବୁବେଳେ ସତର୍କ ରହନ୍ତୁ ।

ରାମରାଜ୍ୟର ଗୁପ୍ତ ଗଣ୍ଠି—

ନିଜର ପ୍ରତିନିଧି ସରକାର ପ୍ରତି ଅନୁଗତ ରହି ସେମାନେ ତାର ମୂଳ ଦୃଢ଼ କରନ୍ତୁ, ଏଥିଲାଗି ସେ ଦେଶବାସୀଙ୍କୁ ଆହୁରି ଥରେ ନିବେଦନ ଜଣାଇଥିଲେ । ଇଚ୍ଛାକଲେ ସେମାନେ ସରକାରଙ୍କୁ ଭାଙ୍ଗି ମଧ୍ୟ ଦେଇ ପାରନ୍ତି, ସେ ଅଧିକାର ସେମାନଙ୍କର ସବୁବେଳେ ରହିଚି । ଜବାହରଲାଲଜୀ ପ୍ରକୃତରେ ଗୋଟିଏ ମଣି (ହିନ୍ଦୀଭାଷାରେ ଜବାହରର ଅର୍ଥ ମଣି) । ସେ କଦାପି ଭାରତରେ ହିନ୍ଦୁରାଜ୍ୟ ବସାଇବାର ସମର୍ଥନ କରିବେ ନାହିଁ । ସର୍ଦ୍ଦାରଜୀ ମଧ୍ୟ ତଦନୁରୂପ । ତାଙ୍କର ଅନେକ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ମୁସଲମାନ ବନ୍ଧୁ ଅଛନ୍ତି । ସେ (ଗାନ୍ଧୀଜୀ) ନିଜେ ନିଜକୁ ଜଣେ ସନାତନୀ ହିନ୍ଦୁ ବୋଲି ଭାବନ୍ତି; ତଥାପି ଯେ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାର ସ୍ୱର୍ଗୀୟ ଇମାମ୍ ସାହେବ ତାଙ୍କ ସହିତ ଭାରତବର୍ଷକୁ ଆସି ସାବରମତୀ ଆଶ୍ରମରେ ଦେହତ୍ୟାଗ କରିଥିଲେ- ଏଥିଲାଗି ସେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଗୌରବ ଅନୁଭବ କରନ୍ତି । ତାଙ୍କ ଝିଅ ଓ ବୋହୂ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେଇ ସାବରମତୀରେ ଅଛନ୍ତି । ସେ ବା ସର୍ଦ୍ଦାର କଣ ସେମାନଙ୍କୁ ଦାଣ୍ଡର ଭିକାରୀ କରି ଭାରତରୁ ତଡ଼ିଦେବେ ? ତାଙ୍କ ମତରେ ସବୁଧର୍ମ ପ୍ରତି ସମ୍ମାନ ଦେଖାଇବାହିଁ ହିନ୍ଦୁଧର୍ମର ଶିକ୍ଷା । ଏହି ହେଉଚି ରାମ ରାଜ୍ୟର ଗୁପ୍ତଗଣ୍ଠି । ଜବାହରଲାଲ, ସର୍ଦ୍ଦାର ବା ସେମାନଙ୍କ ଦଳ ଉପରେ ଯଦି ଲୋକଙ୍କର ଶ୍ରଦ୍ଧା ଓ ବିଶ୍ୱାସ ନଥାଏ, ତେବେ ଲୋକମାନେ ଇଚ୍ଛା କଲେ ସେମାନଙ୍କୁ ବାହାର କରିଦେଇ ଆଉ ଗୋଟାଏ ଦଳ ଉପରେ ଶାସନଭାର ଦେଇ ପାରନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଲୋକଙ୍କର ବିବେକ ଓ ମତ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଶାସନ କରି ଭାରତବର୍ଷକୁ କେବଳ ହିନ୍ଦୁମାନଙ୍କର ଦେଶ ବୋଲି ପ୍ରମାଣ କରି ଦିଅନ୍ତୁ, ସରକାର ଚଳାଉଥିବା ପ୍ରତିନିଧିମାନଙ୍କଠାରୁ ଲୋକେ ଏହା କଦାପି ଆଶା କରି ପାରିବେ ନାହିଁ ଓ କରିବା ଉଚିତ ମଧ୍ୟ ନୁହେଁ । ସେ ବାଟ ରସାତଳର ବାଟ ।

ନୂଆଦିଲ୍ଲୀ-ତା ୭।୧୦।୪୭

ଯାହାକୁଇ କହନ୍ତି ସ୍ୱରାଜ୍ୟ ?

ପ୍ରାର୍ଥନାସଭାରେ ଯେଉଁ ଭଜନଟି ବୋଲାହେଲା, ସେ ବିଷୟରେ ଗାନ୍ଧୀଜୀ କହିଲେ ଯେ ଭଜନଟି ଶୁଣି ତାଙ୍କ ମନରେ ଅନେକଦିନର ଅନେକ ସ୍ମୃତି ଜୀବନ୍ତ ହୋଇଉଠୁଛି । ଭଜନାବଳୀର ପ୍ରାୟ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଭଜନଟି ପଛରେ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଇତିହାସ ରହିଚି । ଏକଦା ତାଙ୍କର ଆଶ୍ରମରେ ଥିବା ଜଣେ ପ୍ରଧାନ ସଙ୍ଗୀତଜ୍ଞ ଓ ଭକ୍ତ

ସ୍ୱର୍ଗତଃ ପଣ୍ଡିତ ଖରେ ଏଇସବୁ ଭଜନ ସଂଗ୍ରହ କରିଚନ୍ତି। କାକାସାହେବ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କୁ ଏଥିରେ ସାହାଯ୍ୟ କରିଚନ୍ତି। ଆଜି ଯେଉଁ ଭଜନଟି ବୋଲାହେଲା, ବିଶେଷକରି ଏହିଟି ସ୍ୱର୍ଗତଃ ମଗନଲାଲ ଗାନ୍ଧୀ ଅନେକ ସମୟରେ ଗାଉଥିଲେ। ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଗାନ୍ଧୀ ସାବରମତୀ ଆଶ୍ରମର ପରିଚାଳକ ଥିଲେ। ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାରେ ମଧ୍ୟ ସେ ନିଜକୁ ଦେଶର ସେବାରେ ଉତ୍ସର୍ଗ କରି ଦେଇ ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କ ସହିତ ଯୋଗ ଦେଇଥିଲେ। ତାଙ୍କର କଣ୍ଠସ୍ୱର ଅତି ମଧୁର ଥିଲା, ଦେହର ଗଠନ ଖୁବ୍ ସୁଦୃଢ଼ ଥିଲା। କିନ୍ତୁ ଭାରତକୁ ଆସିବାପରେ ତାଙ୍କର ସେ ବଳିଷ୍ଠ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ଆଉ ରହିଲା ନାହିଁ। ତାଙ୍କ ଉପରେ ଯେଉଁସବୁ କାର୍ଯ୍ୟର ଭାର ଦିଆଗଲା, ଜଣେ ଲୋକ ପକ୍ଷରେ ସେସବୁ ତୁଲାଇବା ବଡ଼ କଷ୍ଟକର। ଦେଶର ଜନଗଣଙ୍କ ପାଖକୁ ରଚନାତ୍ମକ କାର୍ଯ୍ୟ ଓ ସ୍ୱରାଜ୍ୟର ବାଣୀ ବହନ କରିନେବା କଣ ସହଜ କାମ ? ସେ ଅତି ଦରଦୀ କଣ୍ଠରେ ଏହି ଭଜନଟି ଗାଇ ପାରୁଥିଲେ। ଏଇ ଭଜନରେ କବି ଭଗବାନଙ୍କୁ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ସାକ୍ଷାତ୍ କରିପାରିଲେ ନାହିଁ ବୋଲି ନିଜର ହତାଶଭାବ ବ୍ୟକ୍ତ କରିଚନ୍ତି। ପ୍ରତୀକ୍ଷାର ଦୀର୍ଘ ରାତି ତାଙ୍କୁ ଲକ୍ଷ ଯୁଗ ବୋଲି ଲାଗିଚି। ସ୍ୱରାଜ୍ୟ ସ୍ୱପ୍ନର ସିଦ୍ଧି, ଭଗବତ ସାମ୍ରାଜ୍ୟର ସ୍ଥାପନ-ଭଗବାନ କହିଲେ, ମଗନଲାଲ ଏହାହିଁ ବୁଝୁଥିଲେ। ତାଙ୍କର ସେ ସ୍ୱପ୍ନ ଆଜି ମଧ୍ୟ ଯୋଜନ ଦୂରରେ ଥିଲାପରି ମନେହେଉଚି। କେବଳ ସଂଗଠନର କଠିନ କାର୍ଯ୍ୟଦ୍ୱାରା ଏହାର ସ୍ଥାପନ ସମ୍ଭବ ହୋଇପାରିବ। ଦେଶବାସୀ ଯଦି ସଂଗଠନ କାର୍ଯ୍ୟକୁ ପୂରା ପ୍ରାଣରେ କାର୍ଯ୍ୟକାରୀ କରିଥାଆନ୍ତେ, ତାହାହେଲେ ଦେଶର ଏ ଶୋଚନୀୟ ଦୃଶ୍ୟ ଆଜି ଦେଖିବାକୁ ପଡ଼ି ନ ଥାନ୍ତା। ସମସ୍ତେ କହୁଥିଲେ, ଅଗଷ୍ଟ ପନ୍ଦର ତାରିଖ ପରେ ଆମକୁ ସ୍ୱରାଜ୍ୟ ମିଳିଯିବ। କିନ୍ତୁ ସେ (ଗାନ୍ଧୀଜୀ) ଏହାକୁ ସ୍ୱରାଜ୍ୟ କହିବେ କିପରି ? ସ୍ୱରାଜ୍ୟ ହୋଇଥିଲେ କଣ ଭାଇ ଭାଇର ତୋଟି କାଟୁଥାନ୍ତା ? ସ୍ୱାଧୀନ ଭାରତ, ସାରା ପୃଥିବୀ ସହିତ ବନ୍ଧୁତା କରିବାର ଅଭିଳାଷ ରଖି ଆସିଚି। ପୃଥିବୀରେ ଜଣେ କେହି ତାର ଶତ୍ରୁ ହୋଇ ରହୁ, ଏହା ସେ କେବେହେଲେ ଭାବିନାହିଁ। କିନ୍ତୁ ହାୟ, ଆଜି ଏଇ ଦେଶର ସନ୍ତାନ ଗୋଟାଏ ପାଖରେ ହିନ୍ଦୁ ଓ ଶିଖ, ଆଉ ଗୋଟାଏ ପାଖରେ ମୁସଲମାନ ପରସ୍ପରର ରକ୍ତ ପିଇବେ ବୋଲି ବାଘପରି ଟାକି ବସିଚନ୍ତି।

ସ୍ୱରାଜ୍ୟର ସ୍ୱପ୍ନକୁ ସତ୍ୟରେ ପରିଣତ କରିବାକୁ ହେଲେ, ମଗନଲାଲ ଗାନ୍ଧୀଙ୍କ ପରି ଆମର ଅନ୍ତର ଭିତରେ ସ୍ୱରାଜ୍ୟର ଲିପ୍ସାକୁ ସତତ ଜାଳି ରଖିବାକୁ ହେବ, ଏଇ କଥାଟି ବୁଝାଇ ଦେବାକୁ ସେ ଉପରେ ଏତେଗୁଡ଼ିଏ କଥା କହିଲେ। ଭଗବାନଙ୍କର କୌଣସି ଆକାର ନାହିଁ। ମଣିଷ ମନେ ମନେ ଭଗବାନଙ୍କୁ ନାନାଭାବେ କଳ୍ପନା କରେ। ରାମରାଜ୍ୟର ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରି ଭଗବାନଙ୍କୁ ପାଇବାକୁ ହେଲେ ଆଗ ନିଜ

ଅନ୍ତରକୁ ମନ୍ଥନ କରି ଦେଖିବାକୁ ହେବ। ନିଜର ଦୋଷତ୍ରୁଟିକୁ ଶହେଗୁଣ ବଢ଼ କରି ଦେଖିବା ଉଚିତ। ଅନ୍ୟର ଦୋଷ ଦୁର୍ବଳତାର ବିଚାର କରି ସମୟ ନଷ୍ଟ କରିଦେବା ଉଚିତ ନୁହେଁ। ଉନ୍ନତି କରିବାର ବିକାଶ କରିବାର ଏହାହିଁ ଏକମାତ୍ର ପଥ। ଆଜି ଲୋକେ ଅନେକ ତଳକୁ ଖସିଗଲେଣି। ମୁସଲିମ୍ ହିନ୍ଦୁ ଓ ଶିଖଙ୍କୁ; ହିନ୍ଦୁ ଓ ଶିଖ ମୁସଲମାନଙ୍କୁ ନିଜର ଶତ୍ରୁ ବୋଲି ବିଚାରୁଚନ୍ତି। ପରସ୍ପର ଧର୍ମ ପ୍ରତି ସେମାନଙ୍କର ଶ୍ରଦ୍ଧା ତୁଟିଯାଇଚି। ମନ୍ଦିରକୁ ଚୁରମାର କରି ମସ୍‌ଜିଦ୍ କରି ଦିଆଯାଉଚି; ମସ୍‌ଜିଦ୍ ଭାଙ୍ଗି ମନ୍ଦିର କରା ହେଉଚି। ଏସବୁ ଅତି ଦୁଃଖଦ କଥା। ଏହାଦ୍ୱାରା ଦୁଇ ଧର୍ମହିଁ ରସାତଳକୁ ଚାଲିଯିବ।

ନୂଆଦିଲ୍ଲୀ, ତା ୧୯।୧୦।୪୭

—ନିଖିଳ ଭାରତ କଂଗ୍ରେସ କମିଟି—

ଆସନ୍ତା ଶନିବାର ନିଖିଳ ଭାରତ କଂଗ୍ରେସ କମିଟିର ବୈଠକ ବସୁଚି। କଂଗ୍ରେସର ଚିରାଚରିତ ଆଦର୍ଶକୁ ବଜାୟ ରଖି, ଧନୀ ଦରିଦ୍ର ଓ ରାଜା ପ୍ରଜା ନିର୍ବିଶେଷରେ ଯେପରିକି ସମଗ୍ର ଦେଶର କଲ୍ୟାଣ ସାଧିତ ହୋଇପାରିବ, ସେଥିପ୍ରତି ଦୃଷ୍ଟି ରଖି ସଭ୍ୟମାନେ ପ୍ରସ୍ତାବମାନ ପାସ୍ କରିବେ ବୋଲି ମୋର ଖୁବ୍ ଆଶା ଅଛି। ଦେଶର ଯେଉଁ ସମ୍ମାନ ରକ୍ଷା କରିବାର ଦାୟିତ୍ୱ କଂଗ୍ରେସ ଗ୍ରହଣ କରିଚି, ଯେଉଁ ସମ୍ମାନ ଦ୍ୱାରା ଭାରତ ପୃଥିବୀର ସମସ୍ତ ନିର୍ଯ୍ୟାତିତ ଜାତିଙ୍କର ସମ୍ମାନ ଓ ଅଧିକାରର ରକ୍ଷୀ ହୋଇ ପାରିବ, କେବଳ ସେହିପରି ପ୍ରସ୍ତାବମାନ ଗ୍ରହଣ କରି କଂଗ୍ରେସ ଦେଶର ସେ ସମ୍ମାନ ରକ୍ଷା କରି ପାରିବ।

ନୂଆଦିଲ୍ଲୀ, ତା ୧୩।୧୧।୪୭

—ଜାତିର ପିତା—

ସେହିଦିନ ଉପରଓଳି ସେ ନିଖିଳ ଭାରତ କଂଗ୍ରେସ କମିଟିର ବୈଠକରେ ଯାହାସବୁ କହିଚନ୍ତି, ତାର ମର୍ମାଂଶ ଶୁଣିବାକୁ ଲୋକଙ୍କର ଆଶା ଅଛି ବୋଲି ଗାନ୍ଧୀଜୀ ଅନୁମାନ କରିଥିଲେ। କିନ୍ତୁ ସେ ସବୁ କଥା ପୁଣି ଥରେ ପ୍ରାର୍ଥନା ସଭାରେ କହିବା ତାଙ୍କର ଇଚ୍ଛା ନ ଥିଲା। ବିଗତ କେତେ ଦିନ ଧରି ଲୋକମାନଙ୍କୁ ସେ ଯେଉଁସବୁ କଥା କହି ଆସିଚନ୍ତି, କଂଗ୍ରେସ କମିଟିର୍ ବୈଠକରେ ସେହି କଥାହିଁ କହିଚନ୍ତି। ତାଙ୍କୁ ଲୋକମାନେ ଜାତିର ପିତା ବୋଲି କହନ୍ତି। ପ୍ରକୃତ ନିଷ୍ଠାର ସହିତ ଯଦି ଏକଥା

ସମସ୍ତେ କହୁଥାନ୍ତି, ତେବେ ଦକ୍ଷିଣ ଆଫ୍ରିକାରୁ ୧୯୧୫ରେ ଭାରତକୁ ଫେରି କଂଗ୍ରେସ ଅନୁଷ୍ଠାନକୁ ଆଜିଯାଏ ତିଆରି କରି ଆଣିଚନ୍ତି ବୋଲି ହୁଏତ ତାଙ୍କୁ ଏ ପଦବୀଟି ମିଳିଚି। ଏଥିରୁ ବୁଝାଯାଉଚି ଯେ, ଜାତି ଉପରେ ତାଙ୍କର ଖୁବ୍ ବେଶୀ ପ୍ରଭାବ ରହିଚି। କିନ୍ତୁ ଆଜି ଆଉ ସେ ପ୍ରଭାବ ଦାବୀ କରିବାର ସାହସ ତାଙ୍କର ନାହିଁ, ଏଥିଲାଗି ସେ ଆଦୌ ଦୁଃଖ କରିନାହାନ୍ତି, କରିବା ଉଚିତ ମଧ୍ୟ ନୁହେଁ। ପ୍ରତ୍ୟେକ ପ୍ରତ୍ୟେକଙ୍କର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ କରି ପାରିଲେ, ସେହି ଯଥେଷ୍ଟ-ଫଳ କେବଳ ଈଶ୍ୱରଙ୍କ ହାତରେ। ତାଙ୍କର ଇଚ୍ଛା ନ ହେଲେ ପତରଟିଏ ବି ହଲିବ ନାହିଁ। ମଣିଷ କେବଳ କର୍ମ ଓ ଉଦ୍ୟମ କରିବ। ତେଣୁ କେବଳ କର୍ତ୍ତବ୍ୟର ଅନୁରୋଧ ରଖି ସେ କଂଗ୍ରେସ କମିଟିର ବୈଠକକୁ ଯାଇଥିଲେ। ବୈଠକର କାର୍ଯ୍ୟ ଆରମ୍ଭ ହେବା ଆଗରୁ ତାଙ୍କୁ ତାଙ୍କର ମତାମତ ପ୍ରକାଶ କରିବାର ଅନୁମତି ଦିଆଗଲେ, ସେ ଯାହାକୁ ଖାରା ସତ ବୋଲି ଭାବୁଚନ୍ତି, ସେତକ କଂଗ୍ରେସ ସଭ୍ୟଙ୍କ ଆଗରେ କହିବା ତାଙ୍କର ଯିବାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଥିଲା।

ନୂଆଦିଲ୍ଲୀ- ତା ୧୫।୧୧।୪୭

—କିସାନ ରାଜ—

କୌଣସି ପ୍ରାଦେଶିକ କଂଗ୍ରେସ କମିଟିର ସମ୍ପାଦକ ଆଜି ଗାନ୍ଧୀଜୀଙ୍କ ପାଖକୁ ଆସିଥିଲେ। ସେ ନିଜ ହାତରେ ନିଜର ଚାଷବାସ କରନ୍ତି। ସେ କହିଲେ ଯେ, ଫସଲ ଅମଳ ସମୟରେ ଆଗେ ଗାଁର ମାଇପେ ମିଣିପେ ସମସ୍ତେ କୃଷିକାର୍ଯ୍ୟରେ ସାହାଯ୍ୟ କରୁଥିଲେ; କିନ୍ତୁ ଆଜିକାଲି ଚାଷୀକୁ ମୂଲିଆ ଲଗାଇ ଏ କାମ କରିବାକୁ ହେଉଛି। ଏପରି ହେବାଦ୍ୱାରା ଖାଦ୍ୟ ସରଞ୍ଜାମର ଦରଦାମ ବଢ଼ିଯାଉଚି ଏବଂ ଆପଣା ମନକୁ ଆସି ପରସ୍ପରର ସହଯୋଗ କରିବାର ଭାବ ଦିନୁଁ ଦିନ ମରି ଯାଉଚି। ଏହି ସହଯୋଗ ଭାବଟିହିଁ ଗ୍ରାମ୍ୟଜୀବନର ଗୋଟିଏ ବଡ଼ ସମ୍ପଦ ହୋଇଥିଲା। ଗାନ୍ଧୀଜୀ ଏ ବିଷୟ ଭଲକରି ଜାଣନ୍ତି ବୋଲି କହିଲେ। ଖୁବ୍ ଜୋରଦେଇ ସେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଏହି ସହଯୋଗଭାବ ସହିତ କାମ କରିବାକୁ ବୁଝାଇଥିଲେ।

ସମ୍ପାଦକ ପୁଣି କହିଲେ ଯେ, ଅନ୍ତତଃ ଦେଶର କୃଷିବିଭାଗର ମନ୍ତ୍ରୀ କିସାନମାନଙ୍କ ଭିତରୁ ହେବା ଉଚିତ। କି ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟର କଥା ବର୍ତ୍ତମାନର ପରିଷଦରେ ଜଣେହେଲେ କିସାନ ମନ୍ତ୍ରୀ ନାହାନ୍ତି। ଅବଶ୍ୟ ସର୍ଦ୍ଦାରଙ୍କ ଜନ୍ମ ଚାଷୀକୁଳରେ; ଚାଷ ବେଉସା ବିଷୟରେ ତାଙ୍କର ଅଳ୍ପସ୍ୱଳ୍ପ ଜ୍ଞାନ ଥିଲେହେଁ ସେ ଜଣେ ବାରିଷ୍ଟର ଭାବରେ ଜୀବିକା ଅର୍ଜନ କରି ଆସିଚନ୍ତି। ଆମ ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ଜଣେ ଅତି ବଡ଼ ପଣ୍ଡିତ, ବଡ଼ ଐତିହାସିକ ଓ ଲେଖକ ହିସାବରେ ଖୁବ୍ ପ୍ରସିଦ୍ଧ। କିନ୍ତୁ ଚାଷବାସ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ତାଙ୍କ

ଖଡ଼ୀଛୁଆଁ ବି ହୋଇନାହିଁ । ଅନ୍ୟ ମନ୍ତ୍ରୀମାନେ ବେଶ୍ ଥିଲା ଘରେ ବଢ଼ି ଆସିଚନ୍ତି । ଜୀବନରେ କେବେ ବିଲବାରି ମାଡ଼ିନାହାନ୍ତି; କିନ୍ତୁ ଆମ ଦେଶର ଶହେରେ ଅଶୀଭାଗ ଲୋକ ହେଉଚନ୍ତି ଚାଷୀ । ଜମିକୁ ଅଧିକ ସାରବାନ କରି କିପରି ଅଧିକ ଫସଲ ଉପୁଜି ପାରିବ, ତାର ମର୍ମ କେବଳ ଚାଷୀକୁ ଜଣା । ଚାଷୀମାନେ କିପରି ଓ କାହିଁକି ଲାଭ ବ୍ୟବସାୟ କରନ୍ତି, ତାହା କେବଳ ସେଇ ଚାଷୀ ଜାଣେ । ସେଇ କେବଳ ସମାଜର ଏଇ ଦୋଷ ଦୂର କରିପାରିବ । ଦେଶର ସଚ୍ଚା ଗଣତନ୍ତ୍ରଶାସନରେ ଏହି କିସାନ ହାତରେ ଶାସନଭାର ରହିବା ଦରକାର । ଜଣେ ସାଧୁ ଓ ସୁଦକ୍ଷ କିସାନକୁ ଦେଶର ଚାଳକ ଭାବରେ ବାଛିବା ଗାନ୍ଧୀଜୀ ସବୁବେଳେ ପସନ୍ଦ କରନ୍ତି । ସେ କିସାନଟି ଇଂରାଜୀ ଭାଷା ଜାଣି ନ ଥିଲେ ମଧ୍ୟ କିଛି ଯାଏ ଆସେ ନାହିଁ । ସେ (ଗାନ୍ଧୀଜୀ) ଜହରଲାଲଜୀଙ୍କୁ ସେ କିସାନ ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କର ସେକ୍ରେଟେରୀ ଭାବରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାକୁ କହିବେ । ଜହରଲାଲଜୀ ଏଇ ସଭାପତିଙ୍କ ତରଫରୁ ଭାରତୀୟ ରାଜଦୂତମାନଙ୍କୁ ବିଭିନ୍ନ ଦେଶକୁ ପଠାଇବେ । ଏପରି ସେବାର ସୁଯୋଗ ପାଇଲେ ସେ ନିଶ୍ଚୟ ନିଜକୁ ଗୌରବାନ୍ୱିତ ମନେକରିବେ । ଏପରି ଜଣେ ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ନିଜର ରହିବାଲାଗି ଆଉ ରାଜପ୍ରାସାଦ ଖୋଜିବାକୁ ପଡ଼ିବ ନାହିଁ । ଗୋଟିଏ ମାଟିକାନ୍ଥ ସାଧାରଣ ଘରେ ସେ ଖୁସିରେ ରହିବେ, ମୁକ୍ତ ଆକାଶତଳେ ଶୋଇବେ ଏବଂ ନିଜର ଫୁରସତ ଅନୁସାରେ ଜମିକୁ ଯାଇ ଚାଷକାମ କରିବେ । ଏପରି ହେଲେ କୁହୁକ ପରି ଦେଶ ତମାମ ରଙ୍ଗ ବଦଳିଯିବ । ଦେଶରେ ପଞ୍ଚାୟତରାଜ ବସିଲେ ଏହି କିସାନର ସ୍ୱାର୍ଥହିଁ ଦେଶର ପ୍ରଧାନ ସ୍ୱାର୍ଥ ହେବ; ତାହାରି କଥାହିଁ ଆଗ ରହିବ । ତାକୁ ସେ ଉନ୍ନତ ସ୍ତରଲାଗି ଯୋଗ୍ୟ କରିବା ହେଉଚି ବର୍ତ୍ତମାନର ପ୍ରଧାନ ସମସ୍ୟା ।

ନୂଆଦିଲ୍ଲୀ, ତା ୨୬।୧୧।୪୭

—ସିଭିଲିଆନ୍‌ଙ୍କ ମୋଟା ଦରମା—

ସିଭିଲିଆନ୍‌ଙ୍କର ମୋଟା ଦରମା ବିଷୟରେ ନାନା ଅଭିଯୋଗ ଗାନ୍ଧିଜୀ ପାଇଚନ୍ତି ବୋଲି କହିଲେ । ଏଡ଼େ ବେଗି ସିଭିଲିଆନ୍‌ଗୋଷ୍ଠୀକୁ ଏକାବେଳେକେ ଅନ୍ତର କରିଦେଇ ହେବନାହିଁ । ଅବଶ୍ୟ ସେମାନଙ୍କର ସଂଖ୍ୟା ବର୍ତ୍ତମାନ ଅନେକ କମ୍ କରି ଦିଆଯାଇଚି । ସେଥିଲାଗି ଯେଉଁମାନେ ସରକାରରେ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅଛନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କର କାମ ଖୁବ୍ ବଢ଼ିଯାଇଚି । ଏଇ କାରଣରୁ ସର୍ଦ୍ଦାରଜୀ ସେମାନଙ୍କ ଆଗରେ ସରକାରର କୃତଜ୍ଞତା ଜଣାଇଚନ୍ତି । ଯେଉଁଠି ପ୍ରଶଂସା କରିବା ଉଚିତ, ସେଠି ସେ (ଗାନ୍ଧୀଜୀ) ଉଚିତ ପ୍ରଶଂସା ଦେବାକୁ କଦାପି କୁଣ୍ଠିତ ହେବେନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ସିଭିଲିଆନ୍‌ମାନଙ୍କର ମୋଟା ଦରମା ବିଷୟରେ ସେ ଜାଣି ଶୁଣି ଆଖି ବୁଜିଦେବେ କିପରି ? ସ୍ୱାଧୀନତା

ପାଇବା ଆଗରୁ କଂଗ୍ରେସହିଁ ଏହି ଦରମାକୁ ଅତ୍ୟଧିକ ବୋଲି ଆପତ୍ତି କରୁଥିଲା। ଜନତାହିଁ ଦେଶର ଅସଲ ସିଭିଲିଆନ୍‌ଗୋଷ୍ଠୀ। ଆଗେ ନିଜେ କଂଗ୍ରେସବାଲାମାନେ ତ ପୁଣି ବିନା ଦରମାରେ କାମ କରୁଥିଲେ। ହଠାତ୍ ଆଜି ପାର୍ଲିଆମେଣ୍ଟାରୀ ସେକ୍ରେଟେରୀ ହୋଇ ବସିଲେ ବୋଲି ସେମାନେ ମୁଠା ମୁଠା ଦରମା ଦାବୀ କରିବେ କାହିଁକି ? ପାର୍ଲିଆମେଣ୍ଟାରୀ ସେକ୍ରେଟାରୀ ପ୍ରକୃତରେ ଦରକାର କି ନୁହେଁ, ସେକଥା ସେ ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ। ସରକାର ଉପରେ ଏପରି ଗୋଟାକୁ ଗୋଟା ଦରମାଖିଆ ସେକ୍ରେଟାରୀ ଆଣି ଲଦିଦେବାକୁ କଂଗ୍ରେସ ଏଡ଼େ ତରତର ହେବା ଉଚିତ ନୁହେଁ। ଆଜିଯାଏ ଦେଶସମକ୍ଷରେ କଂଗ୍ରେସ ଯେଉଁ ଉଚ୍ଚ ଆଦର୍ଶ ରଖିଆସିଛି, ଏତେ ଶୀଘ୍ର ତାକୁ ତଳକୁ ନେଇଆସିଲେ ସେ ଅତି ଭୁଲ କରିବ। ଆଜି କଂଗ୍ରେସ କୋଟି କୋଟି ଟଙ୍କାର ଭଣ୍ଡାର ହାତକୁ ଆଣିଚି। ଏହାକୁ ନେଇ ଆଣି ଥୋଇବା ଲାଗି ଆହୁରି ଅଧିକ ସାବଧାନ ହେବାକୁ ହେବ।

ଆୟଫର୍ଦ୍ଦରେ ପଇସାଟିଏ ମଧ୍ୟ ବଢୁ ନ ଥିବା ବେଳେ ଖରଚକୁ ଏପରି ହୁହୁ ବଢ଼ାଇ ଦେବା କେବଳ ଆମ ମୂର୍ଖପଣିଆର ପରିଚୟ ଦେବ। ବ୍ୟୟ ଯେପରି ଆୟକୁ ବଳେଇ ନ ଯାଏ, ଏଥିପ୍ରତି ଦୃଷ୍ଟି ରଖିବା ପ୍ରତ୍ୟେକ ବ୍ୟବସାୟ-ଅନୁଷ୍ଠାନର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ। ଏଇ ଅସଲ ନୀତିଟିକୁ ଭୁଲି ବସିଲେ ସେମାନେ ସ୍ୱାଧୀନ ଭାରତର କାରବାର କିପରି ଚଳାଇ ପାରିବେ ? ଆଜି ଭଣ୍ଡାରରେ କିଛି ଟଙ୍କା ଅଛି ବୋଲି ସେମାନେ ଇଚ୍ଛାନୁସାରେ ସେତକ ଉଡ଼ାଇଦେବାକୁ ବସିଚନ୍ତି। କିନ୍ତୁ ବୁଦ୍ଧିଆ ବଣିଆ ପରି ଆଗରୁ ବାଟ ଜଗି ହୋସିଆର ନ ହେଲେ ଖରଚ କଦାପି ବେଶୀ ଦିନ ଚଳିପାରିବ ନାହିଁ।

ନୂଆଦିଲ୍ଲୀ, ତା ୧୬।୧୨।୪୭

—ମୋର ସ୍ୱପ୍ନ—

ଯୌବନର ପ୍ରାକ୍‌କାଳରେ ଯେତେବେଳେ ରାଜନୀତି ବିଷୟରେ ମୁଁ କିଛି ଜାଣି ନ ଥିଲି, ସେତେବେଳେ ମଧ୍ୟ ନିଜ ମନେ ମନେ ମୁଁ ସାମ୍ପ୍ରଦାୟିକ ଏକତାର ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖୁଥିଲି। ଏଇ ଜୀବନଦଶା ଭିତରେ ମୋର ସେହି ସ୍ୱପ୍ନ ସଫଳ ହୋଇଚି ବୋଲି ଅନୁଭବ କରିପାରିଲେ, ଆଜି ଜୀବନର ରାତ୍ରିତୀରରେ ପହଞ୍ଚି ମଧ୍ୟ ମୁଁ ଶିଶୁଟି ପରି ଆନନ୍ଦରେ ନାଚି ଉଠିବି। ଅତୀତର ଯୁଗଦ୍ରଷ୍ଟାମାନେ ଯେଉଁ ଦୀର୍ଘଜୀବନର କଳ୍ପନା କରିଥିଲେ ଏବଂ ଆମକୁ ଶହେ ପଚିଶ ବର୍ଷ ବଞ୍ଚିବାର ଆଶା ରଖିବାର ଅନୁମତି ଦେଇଥିଲେ, ମୋର ସମସ୍ତ ଅନ୍ତର ଭରି ପୁଣି ସେ ଆଶା ଜାଗି ଉଠିବ। ଏପରି ଏକ ଅପୂର୍ବ ସ୍ୱପ୍ନକୁ ସାର୍ଥକ କରିବା ଲାଗି କିଏ ଜୀବନ ଦେବାକୁ ପଛେଇବ? ସେହିଦିନହିଁ

ଆମର ସଚ୍ଚା ସୁନାର ସ୍ୱରାଜ୍ୟ ଆସିବ। ଆଇନତଃ ଓ ଭୌଗୋଳିକ ଦୃଷ୍ଟିରେ ଆମେ ଦୁଇଟି ରାଜ୍ୟରେ ବିଭକ୍ତ ହୋଇଗଲେହେଁ, ପ୍ରତିଦିନର ବ୍ୟବହାରିକ ଜୀବନରେ ଆମକୁ ଦୂର ବୋଲି କେହି ଭାବିପାରିବ ନାହିଁ। ଭବିଷ୍ୟର ଦୃଶ୍ୟ ମୋ ଆଖି ଆଗରେ ଏପରି ବିପୁଳ ଗୌରବରେ ଝଲସି ଉଠୁଚି ଯେ, ମୁଁ ଜାଣି ପାରୁନି, ତାହା ଦିନେ ବାସ୍ତବରେ ପରିଣତ ହେବ କି ନାହିଁ। ତୁମ ଆଖିରେ ମଧ୍ୟ ନିଶ୍ଚୟ ଏହା ସେହିପରି ଝଟକୁଥିବ। ତଥାପି ପ୍ରଖ୍ୟାତ ଶିଳ୍ପୀଙ୍କର ଅଙ୍କିତ ଚିତ୍ରର ସେହି ଶିଶୁଟି ପରି ସେଇ ସରଗର ଜହ୍ନକୁ ହାତରେ ନ ପାଇଲା ଯାବତ କଦାପି ମୋର ମନବୋଧ ହୋଇପାରିବ ନାହିଁ। ସେହି ଦୃଶ୍ୟକୁ ଏତେ ଟିକିଏ କମ୍ କୌଣସି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଲାଗି ମୁଁ ବଞ୍ଚି ରହିବାକୁ ଚାହେଁ ନା। ମଣିଷର କ୍ଷମତା ଭିତରେ ଯେତେଦୂର ସମ୍ଭବ ସେତେଦୂର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏଇଲକ୍ଷ୍ୟର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ମୋ' ସଙ୍ଗେ ଧାଇଁବାକୁ ପାକିସ୍ଥାନର ସମସ୍ତ ସାଧକଙ୍କୁ ମୁଁ ଆହ୍ୱାନ କରୁଚି। ଲକ୍ଷ୍ୟପଥର ଯାତ୍ରା ଶେଷ ହେଲେ ଆଉ ଲକ୍ଷ୍ୟକୁ ଲକ୍ଷ୍ୟବୋଲି କହିହେବ ନାହିଁ। ଅନ୍ତତଃ ଆମେ ଯେତେ ଦୂର ପାରିବା, ଲକ୍ଷ୍ୟର ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ହେବାକୁ ନିୟତ ଚେଷ୍ଟା କରୁଥିବା। ହୁଏତ ଅନ୍ୟମାନେ ଏପରି ଚେଷ୍ଟା କରୁ ନ ଥିବେ; କିନ୍ତୁ ତଥାପି ମୁଁ ଯାହା କହିଚି, ଠିକ୍ କଥାହିଁ କହିଚି। ସେହି ସୁଖ ସାମ୍ରାଜ୍ୟ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିବାକୁ ନିଜର ସୁଯୋଗ୍ୟ ସେବା ଅର୍ପଣ କରିବା ଲାଗି ପ୍ରତ୍ୟେକ ନରନାରୀଙ୍କୁ ଆଜି ଅନ୍ତରକୁ ଶୁଦ୍ଧ ଓ ସ୍ୱଚ୍ଛ କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ; ସେ ପଥ ସମସ୍ତଙ୍କଲାଗି ଖୋଲା ରହିଚି। ଦିଲ୍ଲୀ ବା ଆଗ୍ରା, ଠିକ୍ କେଉଁ ଦୁର୍ଗରେ ମୋର ଆଜି ମନେ ପଡୁନାହିଁ। ୧୮୯୬ ମସିହାରେ ସେଇ ସବୁ ସ୍ଥାନ ବୁଲି ଦେଖୁଥିବା ସମୟରେ ଦୁର୍ଗତୋରଣ ଉପରେ ଏକପଦ୍ୟର ପଢ଼ିବାକୁ ପାଇଥିଲି। ତାର ଅନୁବାଦ ଅର୍ଥ ଦେଉଚି "ମର୍ତ୍ତ୍ୟରେ ଯଦି କେଉଁଠି ସ୍ୱର୍ଗ ଥାଏ, ତେବେ ଏହି ହେଉଚି ସେହି ଧରାସ୍ୱର୍ଗ।" ଯେତେ ଭୂଷଣ ବ୍ୟସନର ଆଡ଼ମ୍ବର ସାଜ ରହିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ମୁଁ ସେ ଦୁର୍ଗକୁ କେବେ ହେଲେ ସ୍ୱର୍ଗ ବୋଲି କହିପାରିବି ନାହିଁ। କିନ୍ତୁ ପାକିସ୍ଥାନର ପ୍ରତ୍ୟେକ ତୋରଣରେ ଉକ୍ତ ପଦ୍ୟରଟି ଦେଖିବାର ବହୁ ଆକାଙ୍‌କ୍ଷା ମୋର ରହିଚି। ଭାରତଖଣ୍ଡ ହେଉ ବା ପାକିସ୍ଥାନ ହେଉ ଦେଶରେ ସେଇ ଭୂସ୍ୱର୍ଗରେ କେହି ଆଉ କାଙ୍ଗାଳ ଭିକାରୀ ହୋଇ ବୁଲିବେ ନାହିଁ। ଉଚ୍ଚ ନୀଚ ଭୁରିଭୋଜୀ କୋଟି ମାଲିକ ଓ ଅଧଉପାସୀ ମ୍ଳେଚ୍ଛ ମୂଲିଆର ବ୍ୟବଧାନ ସେଠି ଦୂର ହୋଇଯିବ। ରାଜ୍ୟରେ ଆଉ ମାଦକ ଓ ମଦ୍ୟପାନର ଚିହ୍ନ ରହିବ ନାହିଁ। ପୁରୁଷ ପରି ସ୍ତ୍ରୀକୁ ମଧ୍ୟ ସେଠି ସମସ୍ତେ ସମ୍ମାନ ଦେଖାଇବେ। ନରନାରୀଙ୍କର ପବିତ୍ର ଜୀବନଗଠନ ସର୍ବଦା ନିଶ୍ଚିତ ଓ ନିରାପଦ ରହିଥିବ। କେବଳ ନିଜର ସହଧର୍ମିଣୀ ବ୍ୟତୀତ ସବୁ ଧର୍ମର ପ୍ରତ୍ୟେକ ନାରୀକୁ ବୟସ ଅନୁସାରେ ସମସ୍ତେ ନିଜର ଜନନୀ, ଭଗ୍ନୀ ବା କନ୍ୟା ପରି ଶ୍ରଦ୍ଧା ଦେଖାଇବେ। ସେଠି ଛୁଆଁ ଅଛୁଆଁର ଭେଦବିଦ୍ୱେଷ ଭୁଲି

ସମସ୍ତେ ସବୁ ଧର୍ମକୁ ଭକ୍ତି କରି ଶିଖିବେ । ରାଜ୍ୟର ସମସ୍ତେ ଗର୍ବ, ଗୌରବ ଓ ସ୍ୱେଚ୍ଛାର ସହିତ ପରିଶ୍ରମ କରି ନିଜର ଖୋରାକ ଉପାର୍ଜନ କରିବେ । ଆଲୋକଧୌତ ଶଯ୍ୟା ଉପରେ ସୂର୍ଯ୍ୟତାପର ସଂଜୀବନୀ ଦ୍ୱାରା ଆପଣା ଶରୀର ଭିତରକୁ ପୂର୍ଣ୍ଣ କରୁ କରୁ ଯଦି ମୁଁ କେବଳ ସେଇ ଅଳକାପୁରୀର ସ୍ୱପ୍ନ ସ୍ରୋତ ଉପରେ ଭାସି ଯାଉଥାଏ, ତେବେ ଏହି ଲେଖାଟି ପଢ଼ିବା ଓ ଶୁଣିବା ବନ୍ଧୁମାନେ ମୋତେ କ୍ଷମା କରିବେ ବୋଲି ମୋର ଆଶା । ଯେଉଁମାନେ ଅଳପକରେ ସନ୍ଦେହ କରି କୌଣସି କଥା ବିଶ୍ୱାସ କରିବାକୁ ଚାହାନ୍ତି ନାହିଁ, ସେମାନେ ନିଶ୍ଚିତଭାବେ ଜାଣି ରଖନ୍ତୁ ଯେ ଉପବାସଟି କିପରି ଯଥାସମ୍ଭବ ଚଞ୍ଚଳ ଭାଙ୍ଗିଯାଉ; ମୁଁ କଦାପି ଏପରି ଇଛା କରିନାହିଁ । ମୋ ପରି ଗୋଟାଏ ଉଦ୍‌ଭ୍ରାନ୍ତ ସ୍ୱପ୍ନବିଳାସୀର କଳ୍ପନା ପାଣିଫୋଟକା ପରି ଫାଟିଗଲେ ବା ଏଇ ଉପବାସ ଆଦୌ ନ ଭାଙ୍ଗିଲେ ମଧ୍ୟ ସେଥିରେ କିଛି ଯାଏ ଆସେ ନାହିଁ । ଯେତେଦିନ ଦରକାର, ସେତେଦିନ ପ୍ରତୀକ୍ଷାକରି ବସିବାକୁ ମଧ୍ୟ ମୁଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଅଛି; କିନ୍ତୁ ଖାଲି ମୋର ଜୀବନଟାକୁ ବଞ୍ଚାଇ ରଖିବାକୁ ଲୋକେ ଶାନ୍ତି ରକ୍ଷା କରିଚନ୍ତି ବୋଲି ଜାଣିଲେ ପ୍ରକୃତରେ ମୁଁ ବଡ଼ ମର୍ମାହତ ହେବି । ମୁଁ ପୁଣି ଜୋର ଦେଇ କହୁଚି, ଯେ କେବଳ ଭଗବାନଙ୍କର ପ୍ରେରଣାରେ ମୋର ଏ ଉପବାସ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଚି କେବଳ ତାଙ୍କରି ଇଚ୍ଛା ହେଲେ ତାହା ଭାଙ୍ଗିବ । ମଣିଷ ଆଜିଯାଏ ଭଗବାନଙ୍କର ଇଚ୍ଛାକୁ ଅନ୍ୟଥା କରିପାରି ନାହିଁ ତାଙ୍କର ମହଦାକାଙ୍‌କ୍ଷାକୁ ସେ କୌଣସି ଦିନ ଅନ୍ୟଥା କରିପାରିବ ନାହିଁ ।

ନୂଆଦିଲ୍ଲୀ- ତା ୧୪।୧।୪୮

...ମୋର ସ୍ୱାଧୀନତାର ସ୍ୱପ୍ନ ଉପରେ ରାମରାଜ୍ୟର ଛବି ଖେଳୁଚି। ଏଇ ମର୍ତ୍ତ୍ୟ ଜଗତରେ ସେତେବେଳେ ଭଗବାନଙ୍କର ରାଜ୍ୟ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହେବ। ସ୍ୱର୍ଗରେ ଭଗବାନ କିପରି ରାଜ୍ୟ ତିଆରି କରିଚନ୍ତି, ସେ ବିଷୟରେ ମୋର କୌଣସି ଧାରଣା ନାହିଁ। ଏତେ ଦୂରକୁ ମୁଁ ବା ଆଖି ପକାଇବି କାହିଁକି ? ଏଇ ଜୀବନକୁ ସୁଗମ ଓ ସୁଖଦ କରିପାରିଲେ ପର ଜୀବନ ନିଶ୍ଚୟ ସୁଗମ ଓ ସୁଖଦ ହୋଇପାରିବ।...

x x x x x

...ଗୋଟାଏ ଦେଉଳିଆ ପଥରଗଦା ପରି ଶାସନର ଚୂଳ ମୂଳସ୍ତର ଉପରେ ବୋଝ ହୋଇ ରହିବ ନାହିଁ। ଗାଁର ଉନ୍ନତି ପାଇଁ ସର୍ବସ୍ୱ ତ୍ୟାଗ କରିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଥିବା ବ୍ୟକ୍ତି ଶାସନର କେନ୍ଦ୍ରପରି ହୋଇ ରହିବ। ଦେଶର ଶାସନ କହିଲେ କେବଳ ଏଇ ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କର ସମଷ୍ଟିକୁ ବୁଝାଇବ। ଆପଣା ଆପଣା ଭିତରେ କୌଣସି ସଂଘାତ ନ ଆଣି ଏହି ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ଦେଶର ନମ୍ରସେବକ ହୋଇ ରହିବେ ଓ ସେମାନଙ୍କୁ ମୂଳକେନ୍ଦ୍ର କରି ବିସ୍ତାର କରିଥିବା ଶାସନର ପ୍ରଶସ୍ତ ପରିସର ଭିତରେ ନିଜର ବିକାଶ ସାଧନରେ ତତ୍ପର ହେବେ।...

x x x x x

...ନିଜର ଦୋଷତ୍ରୁଟିକୁ ଶହେଗୁଣ ବଡ଼ କରି ଦେଖିବା ଉଚିତ। ଅନ୍ୟର ଦୋଷ ଦୁର୍ବଳତାର ବିଚାର କରି ସମୟ ନଷ୍ଟ କରିଦେବା ଉଚିତ ନୁହେଁ। ଉନ୍ନତି କରିବାର ବିକାଶ କରିବାର ଏହାହିଁ ଏକମାତ୍ର ପଥ। ଆଜି ଲୋକେ ଅନେକ ତଳକୁ ଖସିଗଲେଣି। ମୁସଲିମ୍ ହିନ୍ଦୁ ଓ ଶିଖଙ୍କୁ; ହିନ୍ଦୁ ଓ ଶିଖ ମୁସଲମାନଙ୍କୁ ନିଜର ଶତ୍ରୁ ବୋଲି ବିଚାରୁଚନ୍ତି। ପରସ୍ପର ଧର୍ମ ପ୍ରତି ସେମାନଙ୍କର ଶ୍ରଦ୍ଧା ତୁଟିଯାଇଚି। ମନ୍ଦିରକୁ ଚୂରମାର କରି ମସ୍‌ଜିଦ୍ କରି ଦିଆଯାଉଚି; ମସ୍‌ଜିଦ ଭାଙ୍ଗି ମନ୍ଦିର କରା ହେଉଚି। ଏସବୁ ଅତି ଦୁଃଖଦ କଥା। ଏହାଦ୍ୱାରା ଦୁଇ ଧର୍ମହିଁ ରସାତଳକୁ ଚାଲିଯିବ।...

x x x x x

...ଭାରତଖଣ୍ଡ ହେଉ ବା ପାକିସ୍ଥାନ ହେଉ ଦେଶରେ ସେଇ ଭୂସ୍ୱର୍ଗରେ କେହି ଆଉ କାଙ୍ଗାଳ ଭିକାରୀ ହୋଇ ବୁଲିବେ ନାହିଁ। ଉଚ୍ଚ ନୀଚ ଭୂରିଭୋଜୀ କୋଟି ମାଲିକ ଓ ଅଧଉପାସୀ ମ୍ଲେଚ୍ଛ ମୂଲିଆର ବ୍ୟବଧାନ ସେଠି ଦୂର ହୋଇଯିବ।...

ବୋର୍ଡ ବନ୍ଧାଇ : ଟ ୩୦.୦୦

ସାଧା ବନ୍ଧାଇ : ଟ ୨୫.୦୦

ISBN 81-88034-08-8: